

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

**MAGYARORSZÁG
KONVERGENCIA PROGRAMJA
2017-2021**

2017. április

Tartalom

1.	GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLOK	4
2.	MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK ÉS ELŐREJELZÉS.....	6
2.1	NEMZETKÖZI KÖRNYEZET	6
2.2	A NÖVEKEDÉS ÖSSZETEVŐI	8
	KÜLGAZDASÁG	13
	BERUHÁZÁS.....	16
	FOGYASZTÁS.....	22
2.3	MUNKAERŐPIAC	24
2.4	INFLÁCIÓS FOLYAMATOK	30
2.5	CIKLIKUS FOLYAMATOK	31
2.6	KÜLSŐ EGYENSÚLY	33
2.7	A KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK GAZDASÁGI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA	34
2.8	MONETÁRIS ÉS ÁRFOLYAM-POLITIKA	36
2.9	PÉNZÜGYI SEKTOR	38
3.	A KORMÁNYZATI SEKTOR HIÁNYA ÉS ADÓSSÁGA	43
3.1	KÖLTSÉGVETÉS-POLITIKAI CÉLOK	43
3.2	A 2016. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS TELJESÜLÉSE	44
3.3	A 2017. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS	45
3.4	A 2018. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS	47
3.5	2019-21. ÉVI ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOK	50
3.6	STRUKTURÁLIS EGYENLEG	52
3.7	A KORMÁNYZATI SEKTOR ADÓSSÁGA	53
4.	ÉRZÉKENYSÉGVIZSGÁLATOK	59
5.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS HOSSZÚ TÁVÚ FENNTARTHATÓSÁGA	61
6.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS MINŐSÉGE.....	64
6.1	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS KIADÁSAINAK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA	64
6.2	A BEVÉTELEK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA	67
7.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS INTÉZMÉNYI JELLEMZŐI	71
7.1	KÖLTSÉGVETÉSI KERETRENDSZER.....	71
7.2	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS-STATISZTIKAI ADATSZOLGÁLTATÁS FELÉPÍTÉSE	71
	TÁBLÁZATOK	73

1. GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLOK

Magyarország 2013 júniusában kikerült a 2004 óta fennálló túlzottdeficit-eljárás alól, illetve 2016 tavaszára az Európai Bizottság értékelése alapján megszűnt az országgal szemben indított makrogazdasági egyensúlytalanság eljárás. Mindezen fejlemények olyan gazdasági környezet megteremtéséhez járultak hozzá, amely következtében lehetővé válik a 4%-ot meghaladó gazdasági növekedés. Ez egyben azt is jelenti, hogy a hazai GDP bővülése a konvergencia program teljes időhorizontján érdemben magasabb az Európai Unió átlagos növekedési üteménél. A következő időszakot tekintve biztosított az ország gyors ütemű felzárkózása az államháztartás tartósan a GDP 3%-on belüli hiánya mellett.

A magyar gazdaság kiegyensúlyozott és dinamikus növekedési pályára állt. A proaktív és növekedés támogató gazdaságpolitikának köszönhetően a bruttó hazai össztermék 2014-ben 4%-kal, 2015-ben 3,1%-kal, 2016-ban pedig 2,0%-kal bővült. Az elmúlt három évben a GDP termelési oldaláról nézve az ipari termelés, azon belül is a feldolgozóipar, valamint a szolgáltatások hajtották a növekedést, a felhasználási oldalról pedig a háztartások fogyasztása és az export számított a gazdaság motorjának. Különösen kedvező fejlemény, hogy a magyar gazdaság a tavalyi évben az uniós források jelentős elmaradása ellenére is uniós átlag feletti teljesítményre volt képes. A magyar gazdasági növekedés fenntarthatónak, szerkezete pedig kiegyensúlyozottnak tekinthető, hiszen a nemzetgazdasági ágazatok többsége pozitívan járul hozzá a növekedéshez, és a bővülést nem az indokolatlan hitelfelvétel táplálja.

A növekedést támogató költségvetési politika továbbra is tekintettel van arra, hogy a nemzetközileg rendkívül alacsony kamatkörnyezet és a jelenlegi markáns gazdasági növekedés időszakában fontos az adósságráta nagyobb ütemű mérséklése. Hazánk 2012 óta az elmúlt 5 évben mindössze egyetlen kivétellel, sőt az 5 év átlagában nézve ugyancsak teljesítette a középtávú költségvetési célját. Emellett az Európai Unión belül

Magyarország azon kevés tagállamok egyike, ahol 2011-et követően az adósság alakulása folyamatosan csökkenő tendenciát mutat.

A külső és belső egyensúlyi mutatók továbbra is kedvezőek. A fegyelmezett fiskális politikának köszönhetően 2016-ban az államháztartás hiánya 1,8%-ra teljesült és a GDP-arányos államadósság 74,1%-ra csökkent, ami hozzájárult a külső sérülékenységünk mérséklődéséhez. Az ország csődkockázatát mutató 5 éves CDS-felár a 2013-ban mért 300 bázispont körüli szintről 2017 áprilisában 120 bázispont alá süllyedt. A hitelminősítők sorra javították Magyarország kockázati besorolását. A 2016-os év során mindhárom nagy hitelminősítő befektetésre ajánlott kategóriába emelte hazánkat, ezzel a magyar adósságkezelő nagyobb befektetői körből vonhat be forrást, ami hozzájárul az adósságfinanszírozás stabilitásához. A célzott intézkedések következtében mind az államadósság devizaaránya, mind a külföldiek által birtokolt állomány részesedése jelentősen csökkent, ami nagymértékben elősegítette a sérülékenységünk mérséklődését.

A foglalkoztatottak száma a munkapiacra kibontakozott kedvező fordulat miatt a 2010-es 3,7 millió főhöz képest 4,4 millió fő közelébe emelkedett. A munkanélküliségi ráta éves alapon 56 hónapnyi folyamatos csökkenést követően 4,5%-ra mérséklődött a 2017 márciusával végződő negyedévben. A 2010 utáni időszakban mintegy 400 ezer, korábban inaktív személy tért vissza a munkaerőpiacra és kezdett aktívan állást keresni. Ez közel 10%-os növekedésnek felel meg, miközben az európai átlag nem érte el a 2%-ot és a környező országokban is hasonlóan alacsony szintű volt a növekedés üteme. Ennek eredményeként az aktivitási ráta 70% fölé emelkedett és jelentősen közelített az uniós átlaghoz, amelytől való lemaradásunk 2,8 százalékponttal mérséklődött. A pozitív munkapiaci folyamatok megerősítése, valamint a magyar gazdaság munkahelyteremtő és munkaerő megtartó képessége, illetve az ország versenyképessége érdekében az elmúlt év egyik

legjelentősebb gazdaságpolitikai fejleményei közé tartozott a munkaadói és a munkavállalói érdekképviselőkkel megkötött novemberi bérmegállapodás. Ez a megállapodás hozzájárul a hazai munkapiac kínálatának bővítéséhez a munkavállalói hajlandóság emelkedésével.

A hatéves bérmegállapodás várhatóan jelentős bérkonvergenciát eredményez, amellyel az ország optimális ütemben valósítja meg a bérek felzárkózását. A bérnövekedés nem vezet az államháztartás hiányának romlásához. A megállapodás 2017-ben és 2018-ban minimálbér- és garantált bérminimum megemelését, illetve ezzel karöltve a munkaadói adóterhek jelentős csökkentését, a társasági adókulcs egyszámjegyűvé tételét, továbbá a 2018-at követő években a reálbér-növekedéstől függő további munkáltatói adó mérséklését tartalmazza. Mindez érdemben támogatja a következő évek gazdasági folyamatait, magasabb növekedési pályára állítja a magyar gazdaságot.

A bérek helyreállításával párhuzamosan a Kormány nagyszabású otthonteremtési programot hirdetett meg. Ez a társadalompolitikai célok megvalósítása mellett a gazdasági fellendülést is ösztönzi. A program része: az új építésű lakások áfa kulcsa 27-ről 5%-ra csökkentése, az önállóan építkező családok számára bevezetett adó-visszatérítési támogatás és a családi otthonteremtési kedvezmény (vissza nem térítendő támogatás és a hozzá kapcsolódó kamattámogatott hitel). Ezen intézkedések mellett az egyes alapvető élelmiszerek, éttermi szolgáltatások, illetve az internet általános forgalmi adójának csökkentése is segíteni fogja a vásárlóerő növekedését, ami – kiegészülve az ismertett munkapiaci trendek fenntartását elősegítő, valamint családtámogató intézkedésekkel – hozzájárul a háztartások fogyasztásának további növekedéséhez.

A háztartási beruházások dinamikájának fellendítése mellett a vállalati beruházások elősegítésére is nagy hangsúlyt fektet a gazdaságpolitika. Egyrészt a 9%-ra csökkentett társasági adókulcs nemzetközi összehasonlításban is az egyik legalacsonyabb ráta. Másrészt, a magyarországi vállalkozói klíma erősítését szolgálja az új uniós költségvetési ciklus forrásainak gyorsított kifizetése. A jellemző előfinanszírozás miatt az allokált összegek a 2017-

2019 közötti időszakban számottevően fogják erősíteni a beruházási teljesítményt.

2017-ben a magyar gazdaságpolitika egy fontos mérföldkőhöz ért. Bár továbbra is folytatódni fog a fegyelmezett költségvetési gazdálkodás és az adósságráta csökkentése, azonban az egyre szűkösebben rendelkezésre álló munkaerő-piaci tartalékok mobilizálásával párhuzamosan a Kormány gazdasági növekedést célzó eszköztára a gazdasági erőforrások hatékonyabb felhasználását, valamint a termelékenység és a versenyképesség fokozott javítását is megcélozza. A magyar munkaerő termelékenységének javítása mellett ugyanolyan fontos, hogy a bérszínvonal szükségszerű emelkedése arányban álljon a termelékenység javulásával. Ezzel párhuzamosan kiemelt cél a növekedés szerkezetének az eltolódása a magasabb hozzáadott értéket előállító, innováció által vezérelt gazdasági tevékenységek irányába. A növekedés minőségének javítása versenyképességi szempontból is prioritást élvez.

A gazdaságpolitikai célok megvalósulásának folyamatos, rendszerszintű értékelése érdekében megalakult a Versenyképességi Tanács. Ez a testület a szerkezeti reformok megalapozásával, társadalmi elfogadottságuk növelésével aktívan hozzájárul a termelékenység javulásához, a bürokratikus terhek érdemi csökkentésén keresztül pedig az üzleti környezet javításához. A Tanács tagjait a nemzetgazdasági miniszter kérte fel az üzleti szféra, gazdasági szervezetek, oktatási és tudományos intézetek elismert képviselői közül.

Összességében megállapítható, hogy a sikeres válságkezelési időszak után a magyar gazdaság makrogazdasági egyensúlya helyreállt és az ezt követő növekedéstámogató gazdaságpolitikai intézkedések lehetővé tették, hogy a gazdaság stabil növekedési pályára álljon, a költségvetési hiány tartósan a GDP 3%-a alá süllyedjen, rekord szintre emelkedjen a foglalkoztatottak száma, illetve a lakosság terhei csökkenjenek. A következő időszakban a Kormány gazdaságpolitikájának egyik legfőbb célja, hogy hatékony intézkedések segítségével növelje az ország versenyképességét, ami a gazdaság élénkítése mellett elősegíti az államadósság további csökkentését.

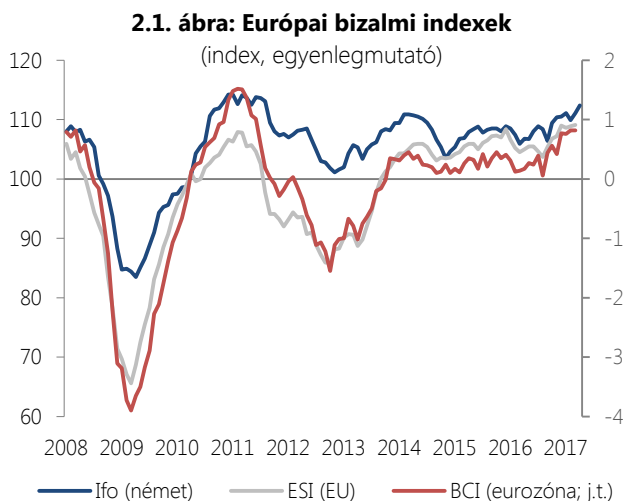
2. MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK ÉS ELŐREJELZÉS

2.1 NEMZETKÖZI KÖRNYEZET

Bár az észak-atlanti országok gazdaságai egyre inkább maguk mögött hagyják a közel egy évtizede kiobbant pénzügyi válság kedvezőtlen konjunktúra-hatásait, a 2016. év mégis mélypontot jelentett a világgazdaságban: a válság óta nem mértek ilyen alacsony növekedést a világ országaiban, de a nemzetközi kereskedelemben sem. A lassulásban közrejátszottak az alacsony nyersanyagárak, Kína bővülésével kapcsolatos kockázatok, az Egyesült Királyság európai uniós tagságáról szóló népszavazás, valamint az Egyesült Államok elnökválasztásának kimenete körüli bizonytalanságok. Ezek a hatások egyfelől tükröződtek a bizalmi indexek csökkenésében (2.1. ábra), majd a gyengébb első féléves GDP-adatokban mind a fejlett gazdaságok, mind a feltörekvő piacok esetében. Az év második felében ugyanakkor erőre kapott a növekedés a fejlett gazdaságokban, valamint a nyersanyagárak emelkedése nyomán a korábban nyomás alá került nyersanyag-exportáló gazdaságok helyzete is enyhült, így számos országban gyorsult a GDP-növekedés. A kibontakozó kedvező folyamatok eredményeként jelentősen javultak az ideai kilátások, és még ha kockázatok övezik is a világgazdaság növekedését, a várakozások szerint a nemzetközi környezet kedvezőbb alakulhat az elkövetkező időszakban.

Az USA gazdasága az év egészét tekintve mindössze 1,6%-os bővüléssel alulmúlta az előzetes várakozásokat, ám a harmadik negyedévtől lendületet vett: a munkaerőpiaci folyamatok már a teljes foglalkoztatottság közelgő elérését jelzik, a konjunktúra érett szakaszba érkezett, mindezek a bér- és árinflációra is kihatottak. Ennek eredményeként a Fed 2016 decemberében és idén márciusban is emelte az irányadó rátát, így folytatódott a korábbi laza monetáris kondíciók kivezetése. Előretekintve a további bővüléshez hozzájárulhat az új amerikai adminisztráció által bejelentett adócsökkentés, illetve egyéb jövőbeni fiskális lazító lépések, amelyek nemcsak az USA-ban, hanem az ország kiterjedt külkereskedelmi kapcsolatai révén világszerte is a kereslet bővülését eredményezhetik. Mindazonáltal negatív kockázatot jelent a kereskedelem-politika, amelynek esetleges protekcionista irányú fordulata visszavetné a világkereskedelem dinamikáját.

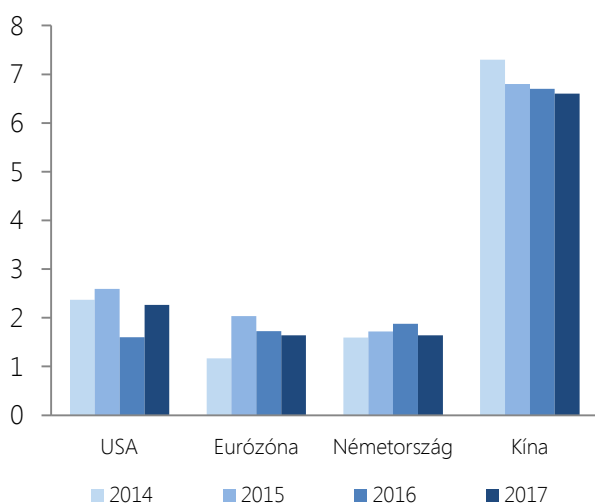
Az Európai Unió 1,9%-os GDP-növekedése a várakozásoknak megfelelően alakult 2016-ban, főként a Brexit nyomán kialakult bizonytalanság ellenére a gazdasági teljesítménye stabil maradt. Az ütemesen bővülő foglalkoztatásnak – amelynek szintje tavaly meghaladta a válság előtti mértéket – és a növekvő béreknek köszönhetően a fogyasztás vált a fellendülés motorjává, míg a beruházások emelkedése visszafogott maradt. Az euróövezet országainak bővülését támogatta továbbá az EKB laza monetáris politikája és az alacsony nyersanyagárak, miközben kivételük dinamikája lassult a világkereskedelem mérsékeltebb növekedésével összhangban. A külpiaci lassulás érzékelhető volt Németország esetében is, tavaly az export 2,5%-kal nőtt a korábbi évek 4-5%-os ütemét követően. Ám ennek ellenére legnagyobb exportpartnerünk gazdasága összességében így is gyorsult a 2015. évhez képest a belső kereslet kitarató bővülésének köszönhetően.

Forrás: Cesifo, Európai Bizottság

A következő éveket tekintve alapvetően kedvezőbb a kép, az Európai Bizottság előrejelzése szerint a válság óta először az összes tagállam esetében érdemi növekedés várható az előrejelzési horizonton (2.2. ábra). A pozitív munkaerőpiaci tendenciák folytatódása biztos alapot jelent a fogyasztás stabil bővülésének még a lassan emelkedő infláció mellett is. A beruházások növekedése folytatódik, amit középtávon az európai beruházási terv keretében megvalósuló projektek fokozatos felfutása is támogat. A pozitív globális kilátások az EU külkereskedelmében is fellendülést hozhatnak. Továbbá a gazdasági teljesítmény kedvező alakulásával párhuzamosan a tagállamok költségvetési egyenlegei is javulnak, ami teret nyithat újabb állami beruházások és a növekedési potenciált emelő strukturális reformok megvalósításának. Ugyanakkor bizonytalanságot okoznak a számos tagállamban idén zajló választások eredményeként kialakuló gazdaságpolitikai irányvonalak és az Egyesült Királyság kilépési folyamata.

2.2. ábra: GDP növekedés a főbb régiókban
(százalék)

Forrás: Eurostat, Európai Bizottság, IMF

A feltörekvő piacok vegyes képet mutatnak, de általánosságban törekényebb a növekedésük. Ezen belül a Magyarország külkereskedelme szempontjából meghatározó kínai gazdaságban zajló szerkezetváltozás miatt a növekedés fenntarthatóságával kapcsolatban továbbra is

maradtak kérdőjelek. A tavalyi év második felében mérsékeltek a bizonytalanságot a kínai kormány által megtett gazdaságpolitikai lépések, ugyanis a költségvetési stimulussal a magánberuházások éles csökkenését igyekeztek tompítani a döntéshozók. Ugyanakkor ez tovább gyarapítja a már egyébként is magas szintre kúszott vállalati eladósodottságot, ami végső soron a kiterjedt árnyékbankrendszer mellett a pénzügyi sérülékenység fokozódásához vezet. Oroszországban várhatóan folytatódik a kilábalás, így az idei és jövő évben már visszatérhet a növekedés a belföldi kereslet emelkedésének és az export várható bővülésének következtében.

Összességében az idei évben várhatóan gyorsul a globális gazdaság bővülése, amelyet az üzleti bizalmi indikátorok több éves csúcsokat túlszárnyaló év eleji értékei is igazolnak világszerte. Az országok többsége ismét növekedési pályára állt a tavalyi év végére, a nyersanyagárak is emelkednek főként a 2016. novemberi OPEC-megállapodás megkötése óta. Az idei és a jövő évi növekedésre vonatkozó előrejelzéseket pozitívan befolyásolhatja a nagyobb gazdaságokban, de legfőképp az USA-ban tervezett fiskális lazítás. A feltörekvő piacokon is bővülés várható, esetükben támogatóan hat a nyersanyagárak fokozatos emelkedése, a nagyobb feltörekvő gazdaságok várható kilábalása, valamint a fejlett gazdaságokból érkező magasabb kereslet.

Az elmúlt évek során a monetáris politikák növekedésösztönző eszköztára fokozatosan kimerült, miközben a konjunktúra folyamatok kedvezőbbé válásával és az infláció visszatérével számos országban már meg is kezdődött a laza kondíciók fokozatos kivezetése. Ezzel párhuzamosan újra előtérbe került a fiskális politika, amely számos országban érdemi mozgástérrel rendelkezik ahhoz, hogy újabb lendületet adjon a növekedésnek, így az elkövetkező időszakban a gazdaságpolitikában betöltött súlya várhatóan nemzetközi szinten is felértékelődik.

2.2 A NÖVEKEDÉS ÖSSZETEVŐI

A 2010-et követő első évek gazdaságpolitikai intézkedéseinek fókuszában az ország pénzügyi stabilitásának helyreállítása állt. Ennek sikereire alapozva 2013-tól növekedési fordulat bontakozott ki, amelynek eredményeképp a magyar gazdaság stabil növekedési pályán mozog. 2014-ben 4%-kal, míg 2015-ben 3,1%-kal, 2016-ban 2,0%-kal bővült a bruttó hazai össztermék. A tavalyi növekedési folyamatok értékelésekor kiemelendő, hogy míg 2015-ben a 2007-2013-as, illetve a 2014-től induló EU-s programozási időszak forrásai egyaránt felhasználhatók voltak, addig 2016-ban már csak az új ciklus támogatásait lehetett lehívni. Ennek ellenére elmondható, hogy az uniós források korábbiaknál mérsékeltebb becsatornázása ellenére is az EU-s átlag feletti teljesítményt mutatott a magyar gazdaság 2016-ban. Így az elmúlt három évben összességében folytatódott hazánk felzárkózása, meghaladva a legtöbb uniós tagállam bővülését (2.3. ábra).

Továbbá kedvező, hogy a növekedési szerkezet kiegyensúlyozott és fenntartható. A legtöbb ágazat ugyanis pozitívan járult hozzá a gazdaság emelkedő teljesítményéhez, valamint a bővülést nem hitelfelvétel táplálta. Ez utóbbit jól szemlélteti, hogy tavaly rekordösszegű külkereskedelmi többlet képződött és a fegyelmezett költségvetési politikának köszönhetően az államháztartás hiánya (GDP-arányosan 1,8%) is mérsékelt maradt.

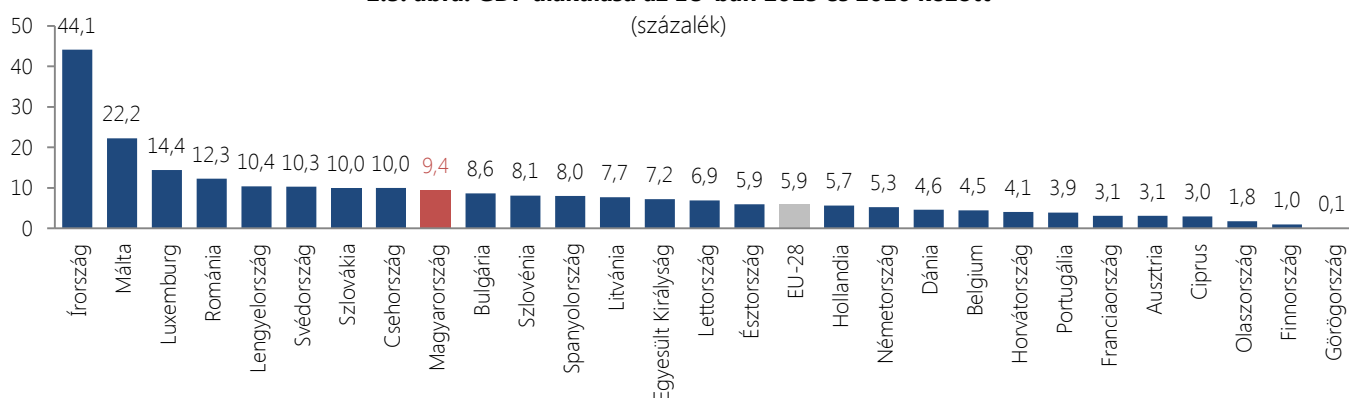
A GDP növekedését termelési oldalról elemezve megállapítható, hogy legnagyobb mértékben,

összességében 1,6 százalékponttal a szolgáltatások – azokon belül is többek között a kereskedelmi és turisztikai tevékenységek – támogatták a gazdaság bővülését, aminek háttérében elsősorban a kimagasló reálbér-dinamika áll. A termelő ágak közül a mezőgazdaság kétszámjegyű, mintegy 17%-os bővülése szintén nagyban hozzájárult a gazdaság teljesítményéhez. Az ipari kibocsátás ugyanakkor a 2015-ösnél lassabb ütemben, 0,8%-kal nőtt az ágazat alacsonyabb kapacitásbővülése és a gyenge külső konjunktúra miatt; miközben az építőipar az uniós források felhasználásának ciklikusságából eredendően mérséklődést mutatott és 0,6 százalékponttal fogta vissza a növekedést.

Keresleti oldalon a kedvező munkaerőpiaci és inflációs trendek következtében a fogyasztás 2003 óta nem látott mértékben, 5% körül emelkedett. Az építőipari termelés alakulásával párhuzamosan viszont a beruházások is hasonló mértékben mérséklődtek tavaly. A nettó export a növekedésnek mintegy harmadát adta, ami többek között a szállítmányozás és a Magyarországon működő szolgáltató központok kiemelkedő teljesítményéhez kötődik.

Az előrejelzési horizonton hazánk növekedési kilátásait több tényező alakítja. A várhatóan tartósan magas növekedést a magyar gazdaság erős fundamentumai mellett a Kormány gazdaságpolitikája is támogatja.

2.3. ábra: GDP alakulása az EU-ban 2013 és 2016 között

Forrás: Eurostat, NGM számítás

A növekedéstámogató gazdaságpolitika egyik legfontosabb pillére a Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fórumán kötött hatéves bérmegállapodás, aminek köszönhetően többletjövedelem képződik a gazdasági szereplők számára a béremelések, valamint a szociális hozzájárulási adó és a társasági adó csökkentése következtében, egyaránt erősítve így a belső kereslet, a foglalkoztatás és az exportkapacitások bővülését, illetve a magyar gazdaság versenyképességét (1. számú keretes írás). A társasági adó csökkentése kapcsán kiemelendő, hogy az intézkedés ösztönözheti a magas tőkeigényű, technológiaintenzív és egyben magas hozzáadott értéket előállítani képes beruházásokat.

A bérmegállapodás mellett számos további fiskális ösztönző is serkenti a keresletet, mint például a lakásépítések támogatása (CSOK, 5%-os lakásáfa). A lakáspiaci fordulatot és annak várható gazdaságélénkítő hatását jól tükrözi, hogy 2016-ban a kiadott építési engedélyek száma két és félszeresére emelkedett. Az uniós forrásfelhasználás fokozott felfutása is a gyorsuló dinamika irányába hat. Ugyanis míg 2016-ban 1 700 milliárd forintot meghaladó EU-s forrás jutott a kedvezményezettekhez a 2014-2020-as költségvetési keretből, idén a tervek szerint 2 200-2 700 milliárd forint kifizetésére kerül sor. Fontos továbbá kiemelni, hogy a tavaly kifizetett transzferek jelentős része előlegnek minősült, ezért ezen projektek makrogazdaságot élénkítő hatásai is nagyrészt az idei és az ezt követő években jelentkeznek.

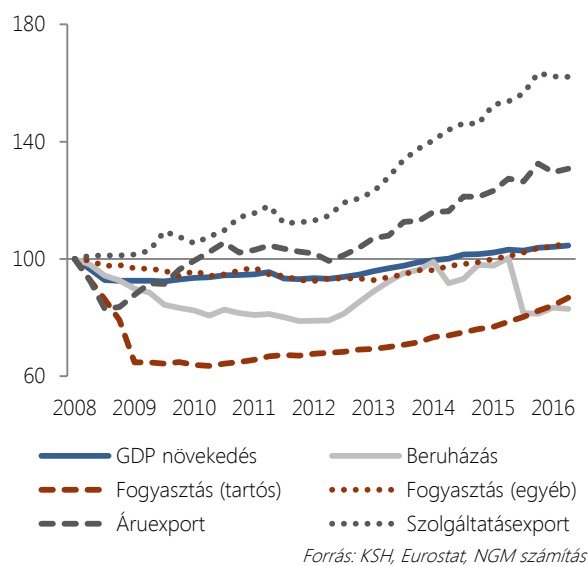
A Kormány gazdaságpolitikai lépései mellett szintén a magyar gazdaság gyorsulását eredményezi, hogy számos, már bejelentett nagyvállalati projekt eredményeképp bővül hazánk exportkapacitása. A kivitel erősödését támogatják továbbá főbb felvevőpiacaink kedvező konjunktúra kilátásai is.

Végezetül megállapítható, hogy ugyan a GDP és a fogyasztás a közelmúltban elérték válság előtti szintjüket, van még érdemi mozgástér a helyreállásra, ami további élénkülést vetít előre (2.4. ábra). Egyfelől a beruházások, másfelől a fogyasztáson belül a tartós fogyasztási cikkek esetében figyelhető meg elmaradás a 2008-as szinttől. Utóbbiak esetében az óvatossági

motívumok játszhattak jelentős szerepet, amelyek arra készítették a háztartásokat, hogy a fogyasztásukat lehetőségeikhez képest elhalasszák. Az elkövetkező időszakban az óvatossági megfontolások folytatódó oldódása, így a megtakarítások mérséklődése várható, ami szintén a növekedés fokozódását vetíti előre (5. számú keretes írás).

2.4. ábra: Konjunktúra a válságot követően

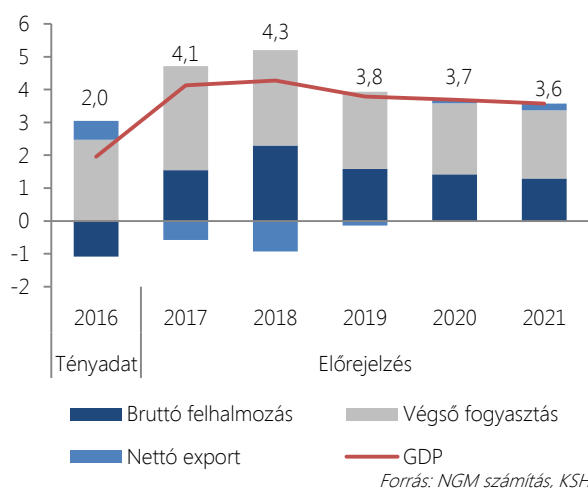
(2008 harmadik negyedév = 100%)

Össességében tehát a növekedés érdemi gyorsulása várható: idén 4,1%, jövőre pedig 4,3%-kal, és az azt követő években is 3,5% feletti ütemben bővíthet a magyar GDP (2.5. ábra). A Kormány gazdaságpolitikájának is köszönhetően tehát sikerül nagyobb sebességi fokozatba kapcsolni, így a magyar gazdaság növekedési képessége számottevően javul, elősegítve az elkövetkező években hazánk gyorsabb felzárkózását a fejlettebb nyugat-európai államokhoz.

2.5. ábra: GDP-bővülés keresleti oldalon

(százalékpont)

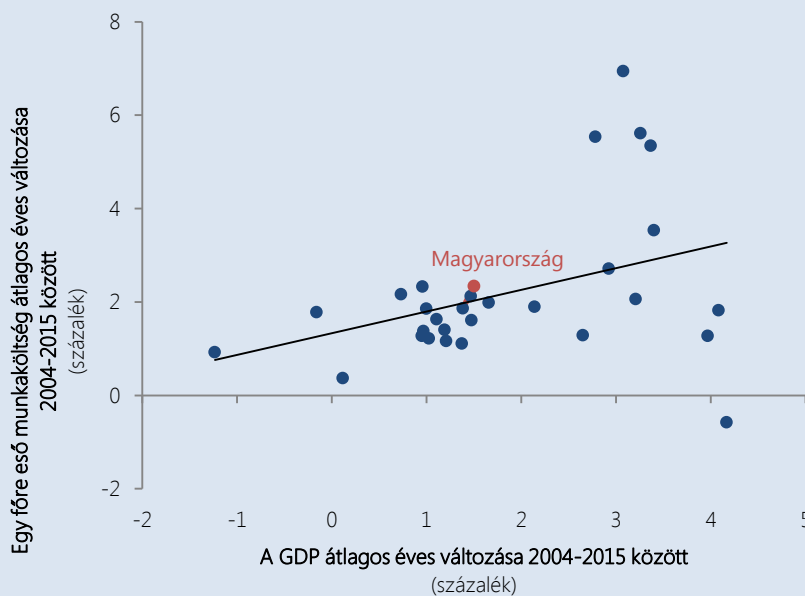
1. számú keretes írás: A magyar gazdaság versenyképességének megerősítése

A nemzetközi kereskedelmet, nemzetközi versenyképességet vizsgáló elméletek kezdetben az ár alapú versenyképességet helyezték fókuszba. Ez is közrejátszott abban, hogy a rendszerváltás után a közép-európai gazdaságok – nemzetközi szervezetek egybehangzó tanácsára – elsődlegesen ár- és költség-versenyképességük javítására törekedtek, amely elősegítette a tőkebeáramlást. Azonban a tőkebeáramlás jelentős része a régió olcsó munkaerő-tömegét használta ki és számos esetben olyan technológiákat honosított meg, amelyek a tőke anyországában a magas munkaerőköltség miatt már alacsony jövedelmezőségűnek bizonyultak. Bár ezek a tőkebefektetések is hozzájárultak a régió gazdaságainak nemzetközi kereskedelembé való integrálódásához és felzárkózásához, az utóbbi években az olcsó munkaerő egyben alacsony ösztönzöt jelentett a modern, tőkeintenzív technológiák bevezetésére.

Ez azért különösen fontos tényező, mert a jelenben egyre inkább a versenyképesség további dimenziói válnak hangsúlyossá: a magas hozzáadott értéket előállítani képes termelő folyamatok és az ezt megalapozó innovációs és technológiai fejlődés. E szempontok korántsem újak: Schumpeter már csaknem száz évvel ezelőtt amellett érvelt, hogy az innováció nem a tőkeállomány pusztá felhalmozását jelenti, hanem a tőke termelékenységének növekedését. Az innováció folyamatát és annak állandó változását a jól ismert „teremtő rombolás” kifejezésével írta le, amely az új, termelékenyebb vállalatok létrejöttét és az általuk okozott, gazdasági növekedést katalizáló változásokat jelzi. A versenyképesség témakörében Káldor Miklós 1978-ban megfigyelte, hogy a legdinamikusabb gazdasági növekedést mutató gazdaságokban a munkaköltség is gyorsan emelkedik. A „Káldor-paradoxon” üzenete tehát az, hogy az árak és költségek alacsonyan tartása önmagában nem egyértelműen eredményez versenyképességi előnyt vagy gyorsabb gazdasági fejlődést.

A GDP és az egy főre eső munkaköltség átlagos éves változása 2004 és 2015 között az EU-tagállamokban

(év/év, százalék)

Forrás: Eurostat

A fentiekkel összhangban a Kormány kiemelt figyelmet fordít a magyar gazdaság növekedési képességének megerősítésére, hosszú távú versenyképességének fenntartására, és ennek érdekében a szűken vett makrogazdasági (fiskális, monetáris) politikákon túlmenő szakpolitikai lépéseket is tesz. A Kormány azzal a céllal, hogy a versenyképesség alakulásáról folyó párbeszédnek és a versenyképesség javítására irányuló kezdeményezéseknek intézményesített szakmai fórumot biztosítson, egyúttal illeszkedve az Európai Unió Tanácsának nemrégiben elfogadott, a nemzeti termelékenységi testületekről szóló – csak az euróövezet tagállamai számára kötelező érvényű – ajánlásának tartalmához 1538/2016. (X. 13.) Korm. határozatával döntött a Nemzeti Versenyképességi Tanács felállításáról. A gazdasági és tudományos élet elismert tagjaiból álló

konzultatív testület véleményezi a magyar gazdaság versenyképessége szempontjából releváns kezdeményezéseket, és egyúttal javaslatokat fogalmaz meg a gazdasági versenyképességet javító kormányzati beavatkozásokra. A Nemzeti Versenyképességi Tanács véleményét, állásfoglalásait, javaslatait a nemzetgazdasági miniszter a Gazdasági Kabinetten keresztül terjeszti a Kormány elé. A Tanács hatékony működéséhez szükséges intézményi feltételeket és elemzési apparátust a Nemzetgazdasági Minisztérium biztosítja.

A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják – és az említett tanácsi ajánlás megfogalmazásához is ez a felismerés vezetett –, hogy a gazdasági növekedés strukturális feltételeit, a termelékenység alakulását és a versenyképesség különböző aspektusait rendszerszinten értékelő, és ez alapján szakpolitikai javaslatokat is megfogalmazó nemzeti versenyképességi testületek hatékonyan képesek elősegíteni a versenyképességet javító szakpolitikák és szerkezeti reformok megalapozását, kidolgozását és társadalmi elfogadottságát.

A Nemzeti Versenyképességi Tanács első három ülésén a magyar gazdaság versenyképességét alapvetően meghatározó tényezőket tekintette át. Továbbá a versenyképesség átfogó javítására irányuló, hosszabb távú és rendszerszintű beavatkozások mellett – mint a képzett munkaerő hiányából fakadó munkaerőpiaci problémák, vagy a digitalizáció jelentette kihívások – azonosította a Világbank Doing Business felmérése alapján az üzleti környezet versenyképességét már rövidtávon is javító beavatkozási lehetőségeket, különösképpen a cégalapítás, az építési engedélyek és az adózás, valamint a vállalati fizetésektelenség rendezése terén.

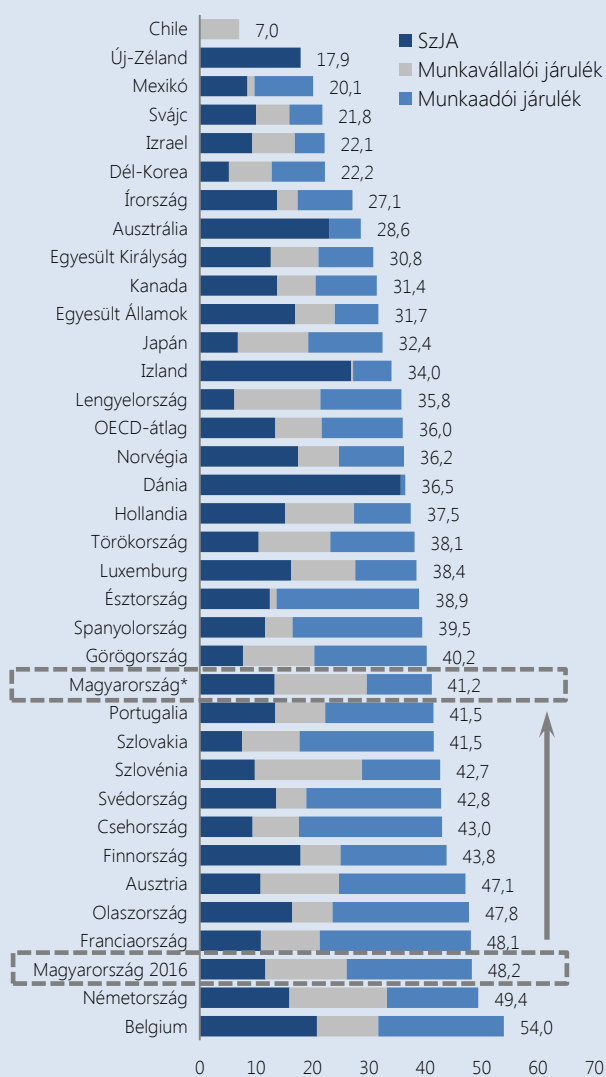
Az üzleti környezetet befolyásoló beavatkozási lehetőségek alapos vizsgálata nyomán már az Országgyűlés elé került két javaslat a beruházások engedélyezésének megkönnyítése, valamint a cégalapítás egyszerűsítésének témakörében: egyfelől a villamosenergia-hálózatra csatlakozás időigényének csökkentésével kapcsolatban, illetve a helyi adó regisztrációjának automatizálására vonatkozóan. Szintén a beruházások engedélyezésének megkönnyítését szolgáló intézkedések közé tartozik a településrendezési-, valamint a gáz- és vízközművek bekötésével kapcsolatos eljárások egyszerűsítése. Emellett a Tanács javaslatokat fogalmazott meg a készpénzforgalom csökkentése érdekében egy szociális számla bevezetésére, a közmuhszolgáltatások elektronikus megfizetésének ösztönzésére, illetve a vállalkozások adóbevallásainak NAV általi elkészítésére vonatkozóan.

A fentiek mellett meghatározó a Magyarország Kormánya által kezdeményezett, a versenyképesség modern tényezőire fókuszáló hatéves bérmegállapodás megkötése. A bérköltség mérséklésével párosított béremelések eredményeképp ugyanis egyre inkább megéri munkát vállalni, illetve a munka magasabb díjazása ösztönözheti a munkáltatókat a termelékenységük növelésére, a magasabb hozzáadott értékű termelési szerkezetre való átállásra. Különösen kedvező, hogy a szociális hozzájárulási adó mérséklése nyomán a munkát terhelő adók versenyképesebbé válnak a régióban. A munkaerő szempontjából a „hatékony bérek” elmélete foglalja össze, hogy a reálbérek emelése az egyén szempontjából miként eredményez magasabb erőfeszítéseket és hatékonyabb munkavégzést, ezen túlmenően javulhat a munkavállalók egészségi állapota is, amely pozitívan csatol vissza a munkaadók termelékenységére. A magasabb reálbérek hatására ugyanis nem csak a munkavállalók motivációja növekszik, hanem a munkáltatókat is a termelékenység javítására, illetve a vállalati munkaszervezés és munkavégzés gyakorlatának megújítására ösztönzi. Emellett a magasabb bérek növelik az aktivitást, megkönnyítik a vállalatok számára a munkaerő felkutatását és csökkentik annak fluktuációjából eredő költségeket. A jövedelmi helyzet javulásával továbbá enyhülhetnek a munkáltatók és munkavállalók közötti konfliktusok is.

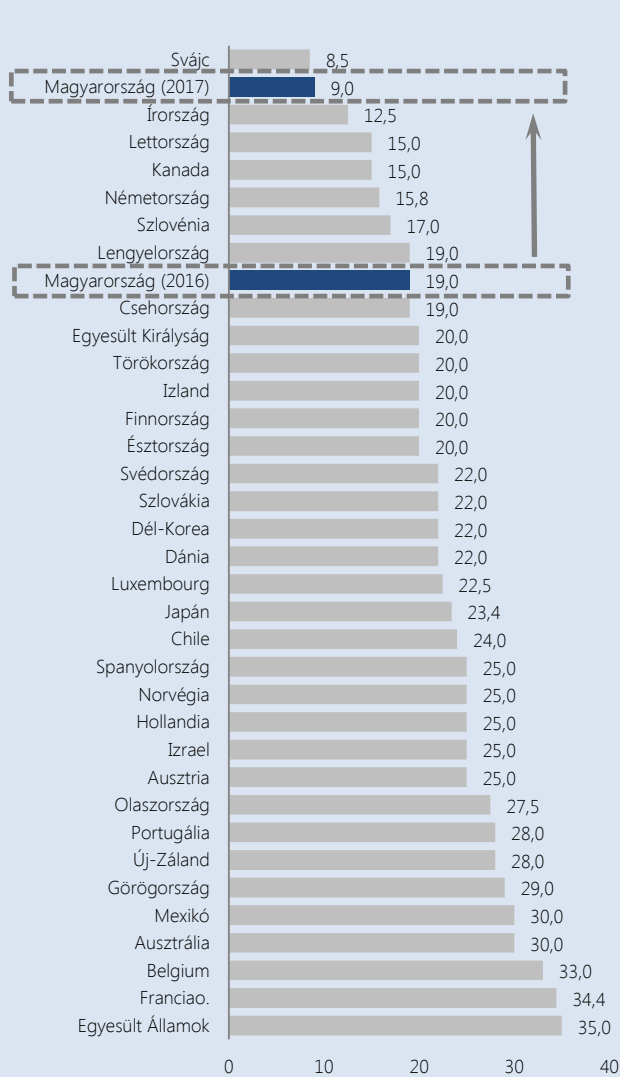
A termelékenység javulását és a versenyképesség fokozását a kormányzat a társasági adó 9%-ra való mérséklésével is támogatja, amely az EU legalacsonyabb adókulcsának számít. Kutatások szerint az effektív vállalati adóterhek negatív kapcsolatban állnak a hosszú távú gazdasági növekedéssel, mivel hátráltatják a beruházásokat, a tőkeigényes, magas technológiai szintet képviselő működőtőke-beáramlást és nem utolsósorban a vállalkozói aktivitást. A társaságiadó-csökkentés tehát a vállalatok megújulását, hatékonyabbá és termelékenyebbé válását ösztönzi, amely révén makrogazdasági szinten is érzékelhető módon növekedhet a termelékenység.

Adóék az OECD országaiban

(2016, százalék)

Társasági nyereségadó kulcsa az OECD országaiban

(2016, százalék)

* Az ábrán a hatéves bérmegeállapodás eredményeképp megvalósuló adóék nagysága került feltüntetésre.

Forrás: OECD, NGM számítás

A Kormány kezdeményezésére a megkötött hatéves bérmegeállapodás tehát olyan gazdaságpolitikai mérföldkő, amely szakít a felzárkózást egy idő után nehezítő korábbi ár- és költség alapú versenyképességi szemlélettel és ehelyett a technológia-alapú versenyképességet ösztönzi. Így a termelékenység javításán keresztül, amely a potenciális növekedést hosszútávon alapvetően befolyásoló tényező, a magyar gazdaság növekedési képességét is tartósan erősíti.

Külgazdaság

A világkereskedelem lassulásával párhuzamosan – az Európai Unió gazdaságaihoz hasonlóan – 2016-ban a magyar külkereskedelem dinamikája is visszafogottabban alakult az azt megelőző évek növekedési ütemeihez képest. Tavaly az export volumene 5,8, míg az importé 5,7%-kal növekedett éves alapon, miközben a külkereskedelem szerkezete kiegyensúlyozott maradt.

A szolgáltatásexport a tavalyi évben is folytatta gyors ütemű, 7% fölötti bővülését, ugyanakkor az áruexport dinamikája 5,3%-ra mérséklődött. A szolgáltatások esetében jelentősen tovább bővültek a szállítás, a turizmus és az üzleti szolgáltatások. Míg az árukivitel növekedésének lassulásában a magas bázis mellett szerepet játszhatott az is, hogy az ipar tavaly már nem tudta megismételni az azt megelőző két év kiemelkedő teljesítményét. Ez összefüggésben áll a hazai járműgyártók termelésének erőteljes lassulásával, ami mögött részben a hazánkban gyártott modellek korszerűsítése miatti termelésátstrukturizálás állt. Emellett az orosz embargó közvetlenül és a termelési láncokon keresztül is fékezte a kivitel dinamikáját. Mindazonáltal a termékstatisztikát tekintve az árukivitel euróban mért értéke az energiahordozók kivételével minden termékcsoportban nőtt 2015-höz képest, összességében 2,9%-kal. A jelentősebb súlyú termékek közül az energiafejlesztő gépek és berendezések 7,9%-os, az általános rendeltetésű ipari gépek 4,8%-os, valamint a villamos gépek és készülékek 3,7%-os exportbővülése volt a legdinamikusabb.

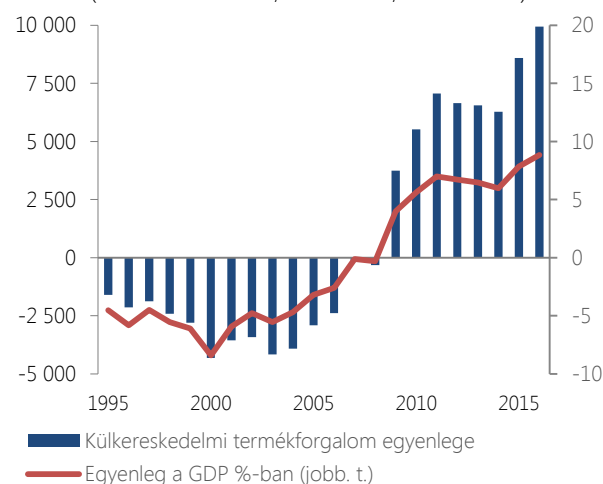
Az import bővülési üteme összességében a kiviteléhez hasonlóan alakult, mindazonáltal az árubehozatal 6,2%-os dinamikája meghaladta a szolgáltatásokét. A kedvező munkaerőpiaci folyamatok következtében növekvő jövedelmek a háztartások bővülő fogyasztását eredményezték, ami megmutatkozott a turisztikai tevékenységek 18,4%-os növekedésében is. Ezen túl az exportbeszállítói igények biztosították az alapot az élénk behozatalhoz.

A külkereskedelmi áruforgalom többlete, a javuló cserearány által is támogatva töretlenül nőtt, így a tavalyi év során rekordmagasságba, közel 10 milliárd euróra emelkedett az aktívum (2.6. ábra). Mindezek

eredőjeként a külkereskedelem pozitívan járult hozzá a GDP növekedéséhez.

2.6. ábra: A magyar külkereskedelmi termékforgalom egyenlege

(1995-2016 között, millió euró, ill. százalék)

Forrás: KSH

Előretekintve a külkereskedelem tavalyinál lendületesebb bővülése prognosztizálható. Az export növekedésére kedvezően hat, hogy ugyan mérsékelt ütemben, de továbbra is stabilan nő a feldolgozóipari rendelésállomány, amit támogathat az idei évtől várhatóan gyorsuló világkereskedelem is. Az élénkülő nemzetközi konjunktúra jelei már tetten érhetők a hazai és külföldi bizalmi indikátorok év eleji alakulásában is, ami a piaci szereplők derűlátásáról tanúskodik (2.7. ábra). A tavalyi dinamikához képest 2017 során az ipar is kedvezőbb ütemben növekedhet, ami a kivitel bővülésében is megmutatkozik majd (2.8. ábra). Továbbá a korábban bejelentett, illetve megvalósuló beruházások szintén erősítik a vállalatok exporttevékenységét. Ebbe az irányba mutat a társasági adókulcs csökkentése is, amely ösztönzőleg hathat újabb exportkapacitás-bővítő beruházások megvalósítására a következő években.

2.7. ábra: A német üzleti hangulat, a magyar áruexport és az ipari exportértékesítés alakulása

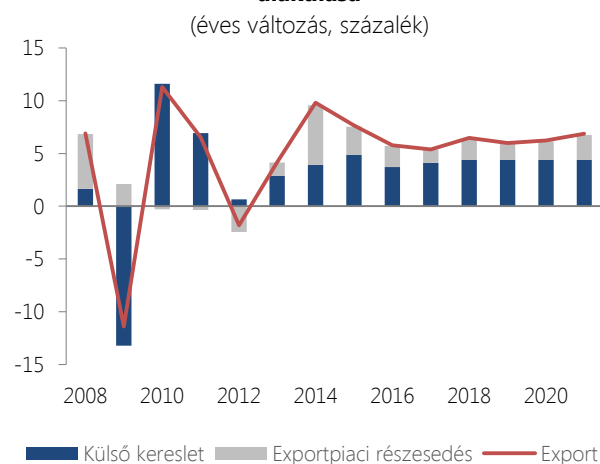
Forrás: CESifo, KSH

Az elkövetkező időszakban az import növekedésében jelentős szerepet játszik, hogy felfut az EU-s transzferek felhasználása, így a belföldi kereslet importvonzata várhatóan erősödni fog. Továbbá a behozatal a beszállítói hálózatok importigénye, illetve a gyorsuló belföldi felhasználás, azaz a háztartások bővülő fogyasztása és a vállalatok beruházásainak eredményeként a kivitelt meghaladó ütemben nőhet. Ennek eredményeképp a külkereskedelem hozzájárulása a GDP-növekedéshez átmenetileg negatív tartományba kerülhet az előrejelzési horizonton.

Középtávon a hazai exporttevékenységet tovább ösztönözhetik a Kormány által meghirdetett gazdaságfejlesztési programok, úgymint a magasabb

hozzáadott értékű ipari termelést, a hálózatosodást és korszerű technológiák – például ipar 4.0 – bevezetését támogató Irinyi-terv és Beszállító-fejlesztési Program, valamint a kis- és közepes vállalkozások versenyképességének növekedését szolgáló Digitális Jólét Program. Ezen kívül az európai uniós források jelentős része is gazdaságfejlesztésre fordítható, számos pályázati forrás segíti többek között a vállalatok K+F+I tevékenységét, illetve nemzetközi piacra való belépését (2. számú keretes írás).

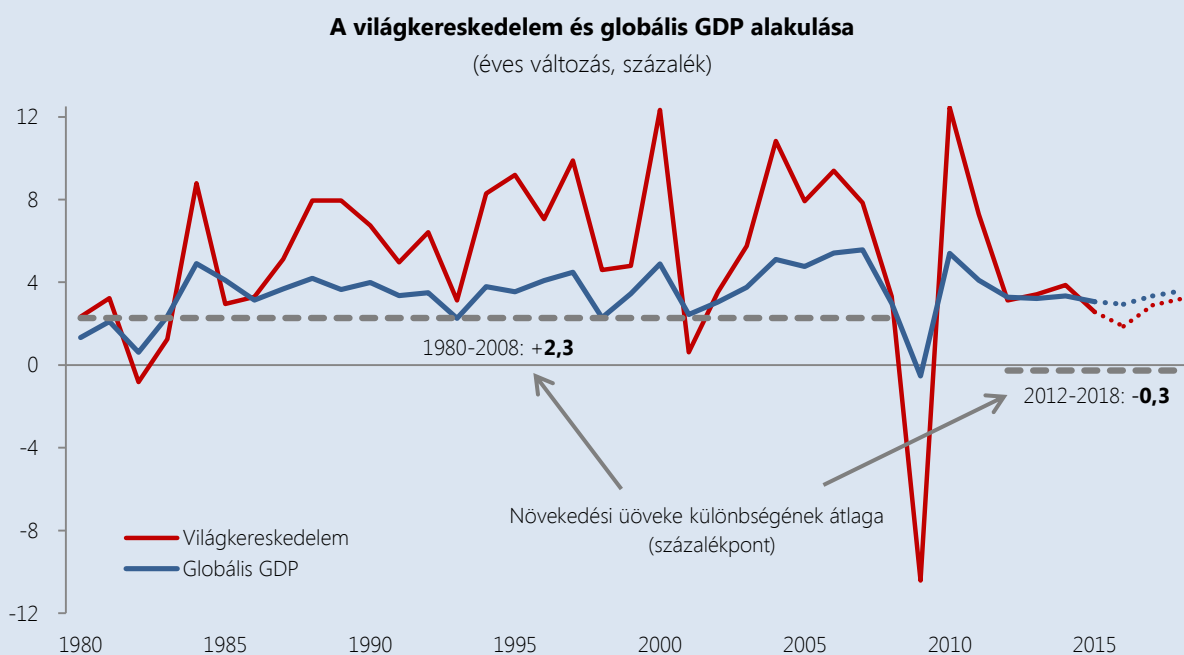
2.8. ábra: Magyarország exportjának alakulása

Forrás: Európai Bizottság, KSH, NGM számítás

2. számú keretes írás: A növekedéstámogató fiskális politika, mint a válság utáni alacsony növekedési csapdából való kitörés eszköze

A 2008-as pénzügyi válságot követően a globális GDP és a világkereskedelem növekedése érdemben lassult. A világ gazdaságainak kibocsátása 3%-kal emelkedett az elmúlt években, elmaradva a válságot megelőző két évtized 4%-os átlagától, a világkereskedelem volumene pedig mindössze évi 2%-kal bővült az utóbbi két évben. Míg a 90-es és a 2000-es években a nemzetközi áru- és szolgáltatásforgalom 2-2,5-szer gyorsabban nőtt, mint a globális GDP, az elmúlt két évben a kereskedelem bővülése kisebb mértékű volt, mint a GDP növekedése. A nemzetközi kereskedelem lendületvesztéséhez több tényező is hozzájárult: a kelet-ázsiai gazdaságok belső fogyasztás irányába történő elmozdulása, a nemzetközi kereskedelmi integrációban rejlő tartalékok kifogyása, a feldolgozóipari termelésben bekövetkező trendváltások (például a félkész termékek feldolgozóipari exporthoz képest csökkenő importja) és számos további hatás (például a pénzügyi volatilitás, az orosz embargó, a Brexit, a piacvédő kereskedelem-politika térnyerése).

Forrás: OECD Economic Outlook Database

A világkereskedelem az integráció húzóerejével képes támogatni a növekedést és a termelékenységet. Ugyanakkor jelenleg a lendületet veszített külső kereslet eredményeképp a gazdaságok, így Magyarország sem támaszkodhat a külpiacon dinamikus bővülésére. Éppen ezért ebben a helyzetben felértékelődnek a „belső növekedési motorok”.

A válságkezelés kapcsán a költségvetési megszorítások hosszú távú növekedést gátló hatása nemzetközi vita tárgyává vált. Az elmúlt időszakban pedig egyre inkább elfogadottá válik, hogy a költségvetési politikáknak arra kell törekedniük, hogy a hosszú távú, kiegyensúlyozott növekedést elősegítsék. Ehhez az országok költségvetési szerkezetüket kell, hogy áttekintsék. Az állami forrásból finanszírozott, produktívnek tekinthető befektetések katalizátorként hathatnak a magánszféra beruházási aktivitására, ami hosszabb távon a gazdaság termelési kapacitásának emelkedését eredményezheti. Ezen túlmenően a potenciális GDP emelkedése az adóbevételek növekedését is maga után vonja. Az ilyen növekedésbarát fiskális intézkedések közé sorolhatók az infrastrukturális beruházások, a zöld infrastruktúra, a K+F, az egészségügyi és az oktatási fejlesztések, valamint a munkaerőpiaci programok. Az alacsony növekedési csapdából való kikerülés érdekében az állami fejlesztések mellett az adóreform kapcsán is jelentős hosszú távú pozitív hatás érhető el. A bevételi oldal tekintetében a személyi jövedelemadó és a társasági adó felől a fogyasztást terhelő adók felé való elmozdulás pozitív hatással bír a növekedésre. A személyi jövedelemadó, a munkáltatói adó, valamint a társasági adó mérséklése mind rövid, mind hosszú távon pozitívan hat a GDP-re.

Megállapítható, hogy a magyar gazdaságpolitika már jóval a fenti, körvonalazódó konszenzus előtt olyan stabilizációt hajtott végre, amelynek során a terhek megosztásával elkerülte a belső kereslet túlzott visszafogását, amely öngerjesztő folyamatként akadályozta volna a növekedést. Ez a fordulat tette lehetővé, hogy miközben a költségvetési hiány mindvégig jóval 3% alatt, az adósságráta pedig csökkenő pályán maradt, a Kormány számos olyan intézkedést hozott, amely Magyarország gazdasági és társadalmi gyarapodását szolgálja. Így például 15%-ra mérséklődött a személyi jövedelemadó kulcsa, családi adó- és járulékkedvezmények léptek életbe, elérhetővé vált a Családi Otthontermelési Kedvezmény, számos életpályamodell biztosít kiszámítható jövedelempályát, amelyek fokozzák a munkaerő megtartását, a foglalkoztatás bővülését és a demográfiai folyamatokat is kedvezően befolyásolják, előretételezve pedig a hatéves bérmegállapodás eredményeképp 27%-ról 11,5%-ra csökkenhet a szociális hozzájárulási adó, illetve egységesen 9%-ra mérséklődött a társasági nyereségadó. Kiadási oldalról is számos növekedésösztönző beruházás indult, így például a Modern Városok Program (MVP) vagy komplex útfelújítási programok. Nem utolsósorban a közmunkaprogram több éves ciklusának köszönhetően több százezren kerülhettek vissza a munka világába, elősegítve az inkluzív gazdasági növekedést.

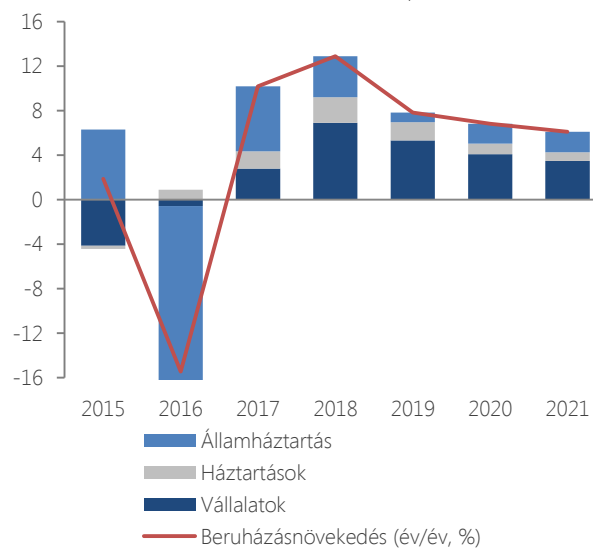
A Kormány tehát a rendelkezésére álló, illetve a saját maga által kialakított fiskális mozgásterét mind az elmúlt és mind az eljövendő években arra használja fel, hogy kedvező körülményeket teremtsen a belső növekedési motorok minél nagyobb fordulatszámra való felpörgetéséhez.

Beruházás

2016 során több mint 6 200 milliárd forint értékű beruházás valósult meg Magyarországon, ugyanakkor a beruházási aktivitás 15,5%-kal elmaradt a megelőző évitől. A visszaesés hátterében elsősorban a 2007-2013-as uniós költségvetési ciklushoz kötődő állami beruházások magas bázisa állt, miközben a privát szektor egyes ágazatainak teljesítménye élenkülést tükrözött. Ennek eredményeként a magánberuházások összességében 2016-ban is pozitívan járultak hozzá a gazdaság növekedéséhez. Előretételezve, a beruházások erőteljes megugrása prognosztizálható 2017-től kezdődően, amelyhez mindhárom szektor hozzájárul majd (2.9. ábra). A beruházások dinamikus bővülése azért is kedvező, mert a fejlesztések a kapacitások kiépülése után, a termelés beindulását követően is támogatják a gazdaság növekedését.

A vállalati szektorban legnagyobb súlyt képviselő feldolgozóipar beruházásai 2016-ban 7%-kal növekedtek, valamint a kereskedelem ágazat fejlesztései is 10%-kal bővültek éves összevetésben (2.10. ábra). Ez a két ágazat együttesen a beruházások 40%-át valósítja meg, ami megerősíti, hogy a beruházások 2016. évi visszaesése nem kötődik szorosan a termelő és szolgáltató vállalatok teljesítményéhez.

2.9. ábra: A szektorok hozzájárulása a bruttó állóeszköz-beruházások bővüléséhez (százalékpont)

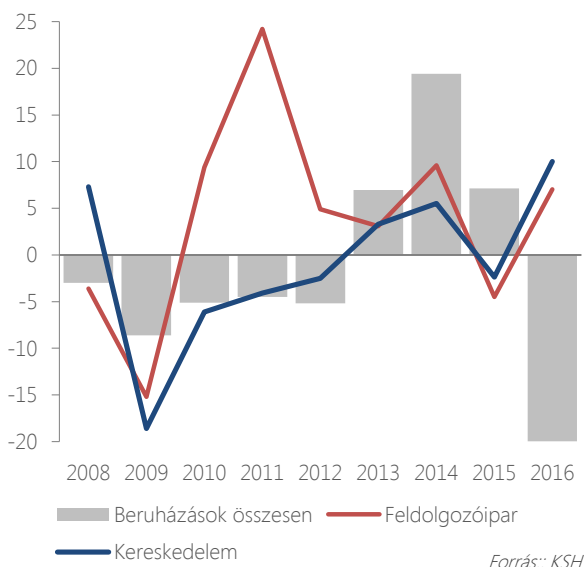

Forrás: NGM számítás, KSH

Az elkövetkező negyedévekben várhatóan erőteljes növekedési dinamika bontakozik ki, amelyet alátámaszt egyfelől, hogy a jövőbeli fejlesztéseket előrevetítő feldolgozóipari kapacitáskihasználtság tartósan magas szinten áll. Másfelől a 9%-ra csökkentett társasági adókulcs és a továbbra is historikusan alacsony pénzügyi hozamok az erős kereslettel társulva megfelelő feltételeket teremtenek az elhasználandó termelőeszközök pótlásához, az új

kapacitások kiépítéséhez, illetve a magyar gazdaság tőkeintenzitásának fokozásához. Továbbá az elmúlt időszakban bejelentett számos nagy volumenű – főleg az autóipart és a beszállítói hálózatot érintő – fejlesztés is a beruházások felfutását vetíti előre (3. számú keretes írás). Kedvező továbbgyűrűző hatásokkal járhat, hogy a folyamatban lévő fejlesztések között olyan zászlóshajók kapacitásbővítései is szerepelnek, mint például az Audi és a Mercedes, amelyek a beszállítói hálózatuk révén további jelentős beruházásokat vonzhatnak az országba.

2.10. ábra: Beruházások alakulása a feldolgozóiparban és a kereskedelemben
(éves változás, százalék)

Magyarország tőkevonzó-képességének folyamatos erősödését tükrözik a Nemzeti Befektetési Ügynökség (HIPA) által kezelt projektek is. Ezek alapján a 2016-ban meghozott 3,2 milliárd euró összértékű beruházási döntések eredményeként közel 18 ezer munkahely létesül az országban, így a 2015-ös évhez viszonyítva a befektetések értéke 131 százalékkal, a létrejövő munkahelyek száma 36 százalékkal emelkedett. A beruházási volumen mintegy kétharmada a járműiparba érkezik, valamint az elektronikai ágazat és az élelmiszeripar is jelentős arányt képvisel a fejlesztéseken belül. A létrejövő munkahelyek tekintetében a járműipar mellett az üzleti szolgáltató szektor (SSC) emelhető ki. Különösen kedvező, hogy a 2016-ban pozitív döntéssel zárult 12 szolgáltató szektorba érkező beruházási projekt összesen mintegy 2 500 munkahelyet teremt majd az országban és számottevő pozitív hatással lesz az elkövetkező időszak szolgáltatásexportjára is. A

befektetések összértékének több mint fele német vállalatok fejlesztéseihez köthető, második helyen pedig az Egyesült Államok áll.

A HIPA egyre inkább a magasabb hozzáadott értéket előállító, technológia-intenzív beruházásokat helyezi tevékenysége fókuszába, amelyet a K+F és innováció-támogató formákkal kiegészült egyedi kormánydöntésen alapuló (EKD) támogatási rendszer változásai is segítenek. Hazánk beruházásvonzó-képességét az is erősíti, hogy 2017-től a társasági adókulcs 9%-ra csökkent, ami európai uniós összevetésben a legalacsonyabb. Ez ösztönzően hat mind az újonnan érkező cégek beruházási döntéseire, mind a már az országban működő vállalatok jövőbeli kapacitásbővítéseire.

A fentiekén túlmenően a Kormány, illetve 2015-től a Nemzetgazdasági Minisztérium a Nagyvállalati Beruházási Támogatási program (NBT) keretei között támogatja azoknak a már itt lévő nagyvállalatoknak a fejlesztéseit, amelyek jelentős mértékben járulnak hozzá a magyar gazdaság növekedéséhez és a foglalkoztatás bővüléséhez, ugyanakkor ezen kapacitásbővítések tekintetében nem célcsoportjai az elsősorban kkv-kra szabott, uniós forrásból kiírt pályázatoknak, valamint nem érik el az EKD beruházási támogatáshoz szükséges fejlesztési összeget sem. 2015-2016 során 49 vállalat részesült összesen 27,3 milliárd forintos vissza nem térítendő támogatásban, amelynek eredményeként közel 70 milliárd forint értékű fejlesztés valósul meg és 1 600 új munkahely jön létre az országban. A 2017-es évben további, legalább 15 milliárd forint nagyvállalati beruházási támogatásra fordítható keret áll a Kormány rendelkezésére. Így tehát a 2015-2017-es időszakban az NBT-hez kapcsoló beruházások összértéke várhatóan meghaladja a 110 milliárd forintot, amely az éves hazai GDP 0,3%-ának felel meg.

A nagyvállalatok fejlesztései kedvező tovaggyűrűző hatásként a beszállító ágazatok beruházásait is ösztönzik. Mivel kiemelten fontos, hogy a magyar kis- és középvállalkozások minél nagyobb arányban részt vegyenek a magasabb hozzáadott értékű termékek fejlesztésében és gyártásában, bekapcsolódva ezzel a nemzetközi nagyvállalatok beszállítói hálózatába, ezért a Kormány 2017-től kezdődően 14 milliárd forintos keretösszegű Beszállító-fejlesztési

Programmal támogatja a kkv-k versenyképességének javulását. A program célja egyfelől a minősített beszállítói státusz eléréséhez szükséges feltételek megteremtése, másfelől a beszállítói feltételeknek már megfelelő vállalatok esetében technológiai fejlesztést és innovációk megvalósulását segíti a támogatás, annak érdekében, hogy a hazai kkv-k elsajátíthassák a nagyvállalatoktól a nemzetközi piac elvárásainak megfelelő ismereteket. Ezenfelül a hazai beszállítók fejlesztése kapcsán kiemelendő a HIPA beszállítói programja, amelynek egyik eleme, hogy már a befektetői érdeklődések szakaszában képet adjon a külföldi partnereknek az iparágukhoz kapcsolódó magyarországi beszállítói láncokról és azok működéséről, ezzel is támogatva a kedvező befektetői döntés elérését. Másik pillére a hazai kkv-k minél szélesebb körű bevonása a nagyvállalatok beszállítói láncába.

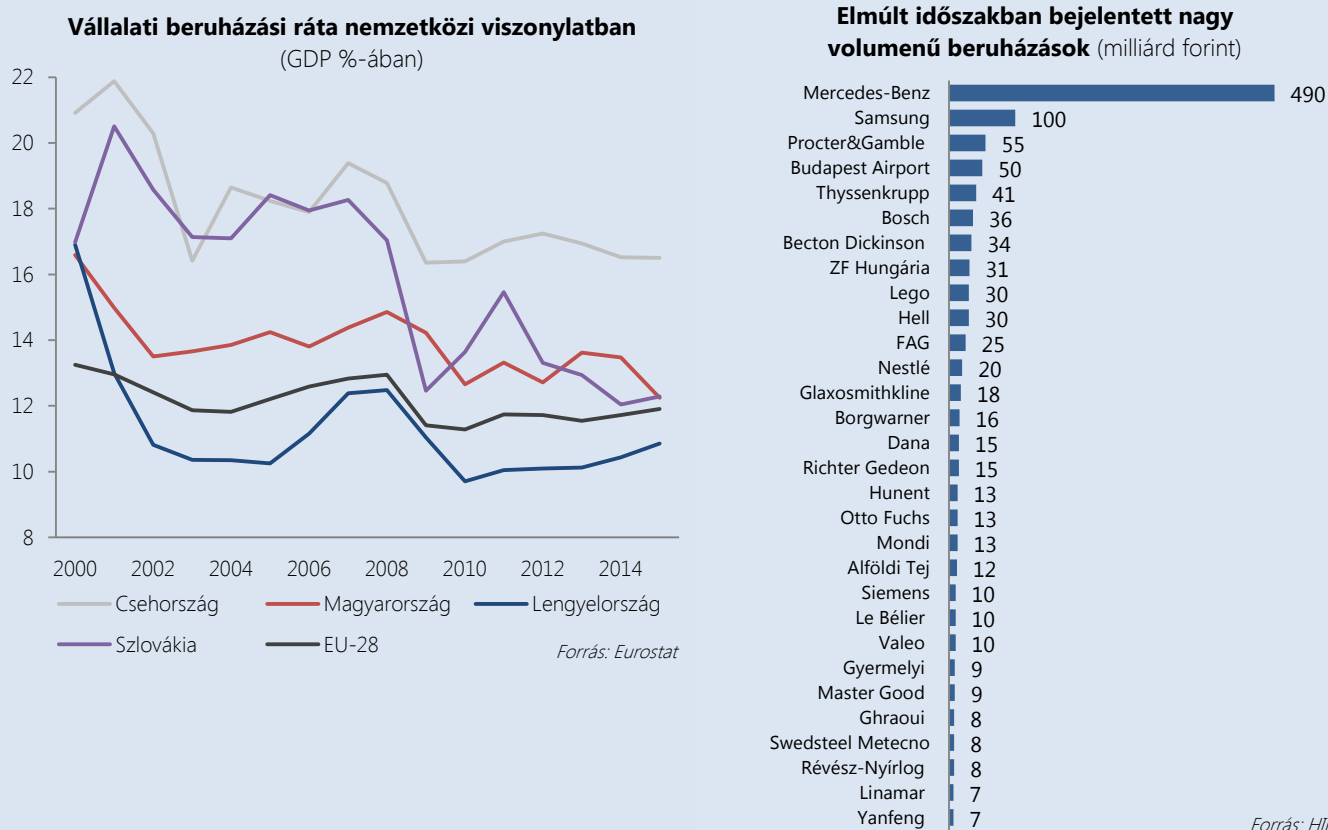
A háztartások beruházásait tekintve megállapítható, hogy 2016-ban jelentős fellendülés bontakozott ki. A stabilan alacsony kamatkörnyezet és a lakosság foglalkoztatási és jövedelmi helyzetének tartós javulása mellett a Családi Otthonteremtési Kedvezmény által biztosított támogatások is jelentős lökést adtak a lakáspiac keresleti oldalának. Ennek eredményeként a kiadott építési engedélyek számának elmúlt három évben megfigyelt töretlen emelkedése már számottevően megjelenik a lakásépítések megugrásában is. A tavalyi év során 10

ezer lakás épült az országban, amely 31%-os bővülést jelent a megelőző évhez viszonyítva. A keresletoldali élénkülést megerősíti, hogy 2016-ban 29%-kal emelkedett az új lakáshitelek összértéke éves összevetésben, amelynek 2017-től további lökést adhatnak a hatéves bérmegeállapodás eredményként megvalósuló béremelések is.

A lakáspiacon beindult kedvező tendenciák várhatóan tovább erősödnek az elkövetkező évek során, amelyet megerősít, hogy 2016-ban két és félszeresére emelkedett a kiadott építési engedélyek száma, ugyanis több mint 31 ezer darabot regisztráltak, amely 8 éves csúcst jelent. 2017-ben várhatóan tovább gyorsulnak a lakásépítések, amelynek köszönhetően a háztartások beruházásai számottevően hozzájárulnak majd a GDP bővüléséhez (4. számú keretes írás). A kedvező ingatlanpiaci tendenciák folytatódását a lakáspiaci felmérések is igazolják. A GKI felmérése alapján a lakosság lakásépítési és lakásvásárlási szándéka együttesen a válság előtt volt utoljára ilyen magas, mint 2017 elején. Mindezek eredményeként az idei évben várhatóan mintegy 20 ezer, ezt követően pedig 2018-ban már közel 30 ezer új lakás építése valósulhat meg az építőipari kapacitások folyamatos felépülésével párhuzamosan. Hosszabb távon a lakásépítések magas száma állandósulhat, biztosítva a lakásállomány fokozatos megújulását.

3. számú keretes írás: Bejelentett vállalati nagyberuházások konjunktúrahatai

Magyarország GDP-arányos vállalati beruházási rátája az elmúlt 15 évben folyamatosan felülmúlta az EU átlagát, miközben régiós összevetésben a középmezőnyben helyezkedett el. A vállalati szektor beruházásainak húzóerejét képezhetik az elmúlt időszakban bejelentett egyedi nagyberuházások, amelyek a beszállítói lánc révén további beruházásokat indukálhatnak. Előretekintve a vállalati szektor fejlesztéseinek jelentős emelkedése prognosztizálható, köszönhetően többek között a tartósan élénk keresletnek, illetve a társasági adókulcs mérséklésének. A vállalati szektor beruházásainak élénkülését vetíti előre a HIPA által kezelt projektek magas összesített volumene is. Amennyiben a HIPA által jelenleg kezelt összes projekt esetében pozitív döntés születne, 6,1 milliárd euró kerülne befektetésre Magyarországon, valamint 32 ezer munkahely jönne létre.

Megvizsgálva az elmúlt évek jelentősebb vállalati beruházásait megállapítható, hogy 100 milliárd forintnyi beruházás átlagosan közvetlenül 1 000-2 000 új munkahelyet teremt a gazdaságban. Figyelembe véve a fejlesztések jelentős importhányadát, egy ilyen nagyságrendű beruházás önmagában mintegy 0,1 százalékponttal járul hozzá a GDP-növekedéshez. Emellett a termelő kapacitások felfutása után átlagosan évente 300-500 milliárd forint többlet-exportértékesítés valósul meg, így – a kivitel importtartalmával korrigálva – a fejlesztés további 0,2-0,3 százalékponttal gyarapítja a gazdasági növekedést. Összességében tehát 100 milliárd forintos beruházás átlagosan egy egyszeri 0,3-0,4 százalékpontos lökést ad a hazai GDP növekedésének.

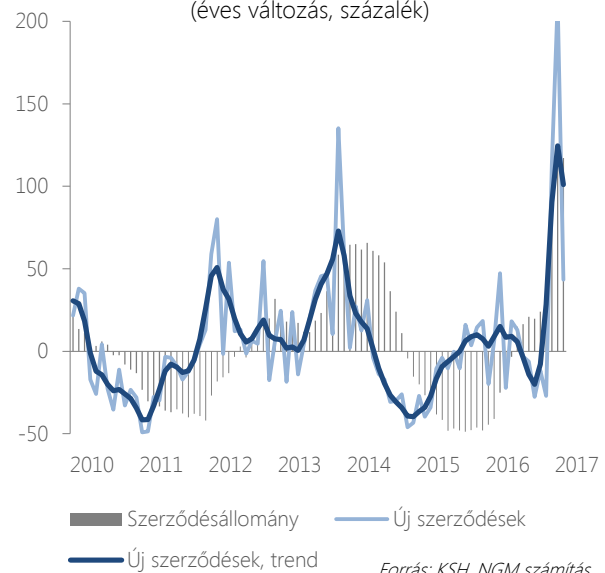
Az elmúlt időszakban bejelentett nagyobb volumenű fejlesztések megvalósulását követően, a termelő kapacitások jelentős bővülésén keresztül hazánk exportteljesítménye érdemben gyarapodik majd. Csupán ezeknek a vállalatoknak folyamatban lévő beruházásai megközelítik a 1 200 milliárd forintot, így az elkövetkező évek gazdasági növekedéséhez egy egyszeri 1,2 százalékponttal járhatnak hozzá. Ezek a bejelentett fejlesztések együttvéve közvetlenül több mint 13 ezer új munkahelyet teremtenek az országban, tovább javítva a versenyszféra foglalkoztatási mutatóit is. Középtávon, a beruházások révén megvalósult többletkapacitások a fokozatos felfutásuk után éves szinten mintegy 3 600-6 000 milliárd forinttal emelhetik hazánk exportteljesítményét, amely az éves magyar árukivitel nagyságrendileg 12-21%-át jelenti. Mindent egybevéve az elkövetkező években a fenti beruházások összességében 3,6-4,8 százalékpontos lendületet adhatnak a magyar gazdaság növekedéséhez.

Az állami beruházásokon belül az elkövetkező időszakban is hangsúlyosak lesznek az infrastrukturális fejlesztések, amelyek részben hazai, részben EU-s forrásokból valósulnak meg. Egyfelől a 2016-ban elfogadott közútfejlesztési koncepció keretei között a jelenlegi 1 450 kilométernyi gyorsforgalmi úthálózat további 900 kilométerrel bővül 2022-ig, összesen mintegy 2 500 milliárd forintból. Másfelől 2017-2018-ban is folytatódik az alacsonyabb rendű közúthálózat felújítása és korszerűsítése. Ezen túlmenően az autóbuszprogram keretei között a helyközi busztársaságok járműparkja is megújításra kerül. Az elmaradottabb térségek gazdasági felzárkózását, valamint a természeti és a kulturális értékek megőrzését a Kormány az elkövetkező időszakban is támogatja a turizmus fejlesztésére fordított forrásokkal.

Az állami beruházások dinamikáját az előrejelzési horizonton is számottevően meghatározza a 2014-2020-as uniós költségvetési ciklus forrásainak allokálása, ugyanis a Magyarország számára elérhető 21,5 milliárd eurós strukturális forrás GDP-arányosan a legmagasabbnak számít az EU-ban. Különösen kedvező, hogy 2017. március végéig az összes uniós pályázat kiírása megtörtént, valamint 2018. március 31-ig bezárólag a teljes összeg lekötése megtörténik. Ezen túlmenően a megpályáztatott forrásokból a tervek szerint 2 200-2 700 milliárd forint kifizetésére kerül sor 2017-ben, amely az éves hazai GDP 6-7%-ának megfelelő összeg. Az új uniós költségvetési időszak forrásaiból 2017. március végéig már több mint 1 900 milliárd forint került kifizetésre, mindazonáltal a jellemző előfinanszírozás miatt az allokált összegek az elkövetkező negyedévek során

fogják erősíteni a beruházási teljesítményt. Azt, hogy ezek az uniós források az elkövetkező időszakban számottevő lökést adnak a gazdasági növekedésnek alátámasztja, hogy az építőiparban megkötött új szerződések száma 2016 végén-2017 elején rendkívül megugrott, átlagosan több mint kétszeresére emelkedett éves összehasonlításban (2.11. ábra).

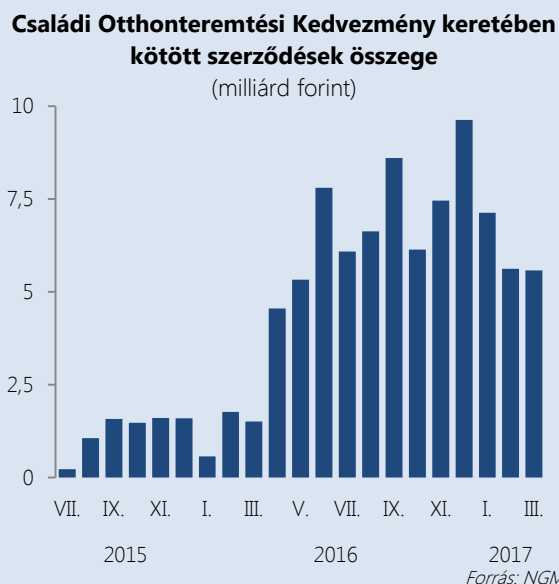
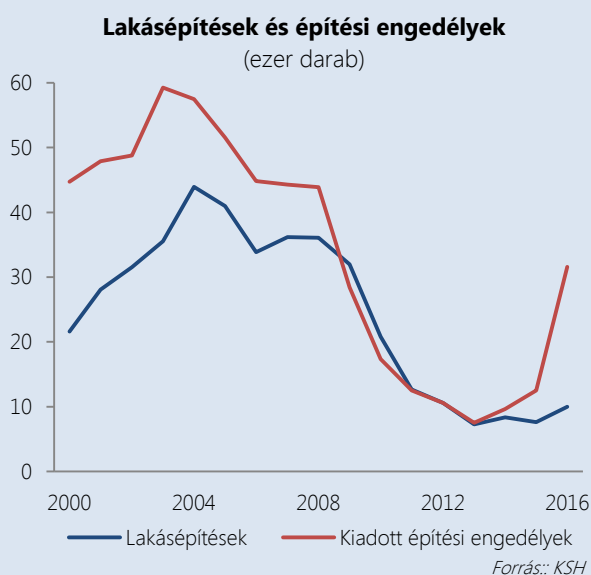
2.11. ábra: Új szerződések és a szerződésállomány alakulása az építőiparban
(éves változás, százalék)

Mindezek alapján az előrejelzési horizonton a beruházások kiegyensúlyozott szerkezetű bővülése prognosztizálható, amelynek mértéke 2017-2018-ban egyaránt meghaladhatja a 10%-ot. A privát és az állami beruházások együttes bővülésének köszönhetően az elkövetkező időszakban jelentősen gyarapszik a tőkeállomány a gazdaságban, amely érdemben emeli hazánk potenciális növekedési ütemét is.

4. számú keretes írás: Lakáspiaci fellendülés

A válság utáni kilábalás a lakáspiacon 2014-ben vette kezdetét, amikor az emelkedő reáljövedelmek, az alacsony kamatkörnyezet, valamint a megelőző évek elhalasztott lakásvásárlásai már együttesen támogatták a háztartások beruházási döntéseit. A kereslet elmúlt évekbeli visszafogottságához a háztartások óvatossági megfontolásainak lassú oldódása is hozzájárult. Ebben a környezetben adott erős lendületet 2015 második felétől kezdődően az Otthonteremtési Program keretei között használtlakás-vásárlásra is igénybe vehető, vissza nem térítendő támogatás bevezetése, illetve az elérhető támogatások jelentős kibővítése 2016 elejétől. Az elmúlt közel két év az Otthonteremtési Program sikerességét bizonyítja. Ez idő alatt összesen 42 ezer család vette igénybe a Családi Otthonteremtési Kedvezményt 107 milliárdos összegben, a CSOK kibővítése óta pedig mintegy 32 ezer háztartás kérelmét fogadták be a bankok, amelyen belül új lakás építésére vagy vásárlására több mint 10 ezer család kérte a támogatást 65 milliárd forintot meghaladó összértékben. A befogadott kérelmeknek köszönhetően a megkötött szerződések összege is jelentősen megugrott 2016 második felétől kezdődően, amelynek eredményeként 2017 márciusával bezárólag már mintegy 92 milliárd forintra emelkedett a családoknak CSOK keretében kifizetett támogatások összértéke.

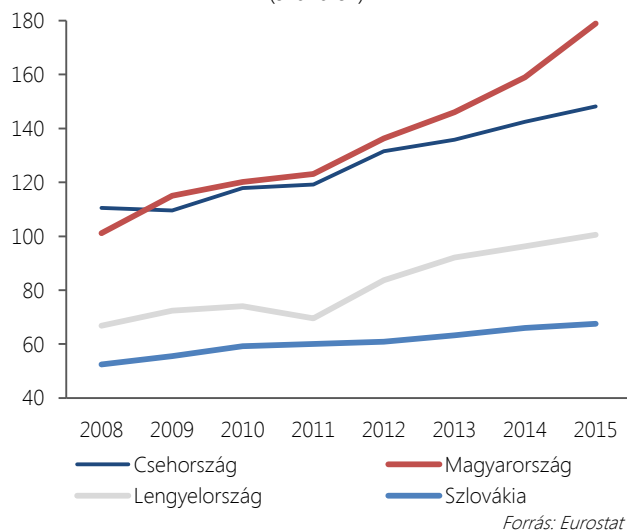

A keresleti oldal élénküléséhez a lakáspiaci kínálat, amelyet a kedvezményes 5%-os lakásáfa is támogat, csak fokozatosan zárkózik fel: az utóbbi negyedévekben közel két és félszeresére emelkedő lakásépítési engedélyek számát egyelőre még nem követte a lakásépítések számának jelentős megugrása. Korábban is megfigyelhető volt, hogy az épített lakások száma közel másfél éves fáziseltolódással követte a kiadott lakásépítési engedélyek számának alakulását. Emellett jellemző volt az is, hogy a kiadott építési engedélyek mintegy háromnegyede eredményezett megvalósult ingatlanfejlesztést. Ugyanakkor az utóbbi negyedévek alapján egyfelől az engedélyek kiadása és a használatbavétel közötti időtartam hosszabbodott. Másfelől 2014 eleje óta közel 54 ezer építési engedély kiadására került sor, míg ez idő alatt mindössze 26 ezer lakásépítés történt. Ez a 48%-os megvalósulási arány még elmarad a válság előtt megfigyelhető 70-75%-os rátától, ugyanakkor várhatóan idővel emelkedni fog. Figyelembe véve az építőipari termelésben is érzékelhető munkaerőpiaci szűkösseget, a kiadott építési engedélyek 2016-os kiugró, két és félszeres emelkedése várhatóan 2017-ben és 2018-ban fokozatosan, időben elnyújtottabban jelenik meg a lakásépítések számának dinamikus bővülésében. Így az épített lakások száma előreláthatólag 2018-ra emelkedhet évi 30 ezer darab közelébe. A lakásépítések felfutása a növekedést is számottevően támogatja: idén a magyar gazdaság teljesítményének 0,8-1,1%-át, jövőre pedig akár 1,2-1,6%-át az új lakásépítést eredményező beruházások adhatják.

Fogyasztás

2016-ban folytatódott a fogyasztás gyorsuló ütemű bővülése. A rekordmagas foglalkoztatás és ezzel párhuzamosan alacsony munkanélküliség, illetve a kiemelkedő bérdinamika a bértömeg jelentős emelkedését eredményezték. Emellett a személyi jövedelemadó 15%-ra való csökkentésével, valamint a kétgyermekesek családi adókedvezményének növelésével pedig tovább nőtt a háztartások rendelkezésre álló jövedelme. A kedvező folyamatokat a fogyasztói bizalom erősödésében is megmutatkozott. A lakossági kiadások mintegy 5%-kal emelkedtek 2016-ban, amely így a GDP-növekedés közel felét adta. Ugyanakkor a továbbra is magas felhalmozási ráta eredményeképp a háztartások nettó pénzügyi vagyona 2016-ban először meghaladta a GDP 100%-át, illetve közelíti a korrigált rendelkezésre álló jövedelemtömeg kétszeresét, amely a visegrádi országokkal összehasonlítva is kimagaslóan erős megtakarítási hajlandóságot és erős pénzügyi pozíciókat mutat (2.12. ábra).

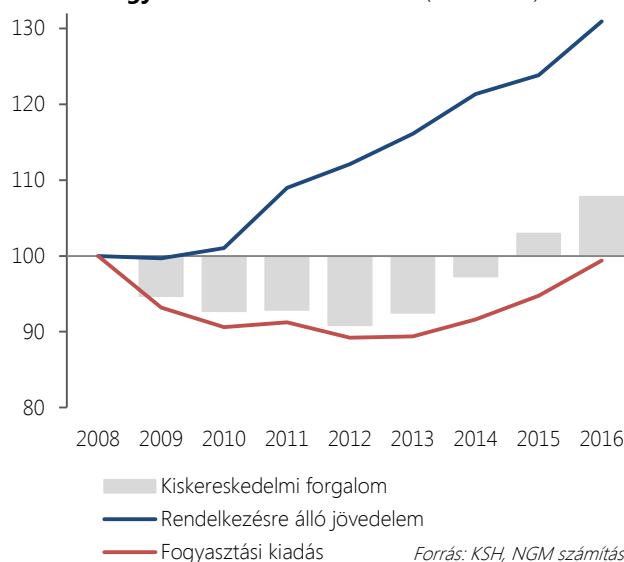
2.12. ábra: A háztartások nettó pénzügyi vagyona a korrigált rendelkezésre álló jövedelem arányában (százalék)

Ugyan a fogyasztás 13 éve nem látott ütemben bővült, dinamikája továbbra is elmarad a rendelkezésre álló jövedelem növekedési ütemétől (2.13. ábra). Ebből, illetve a magas megtakarítási hajlandóságból arra lehet következtetni, hogy a válság óta jellemző óvatossági megfontolások továbbra is érvényesülnek a háztartások viselkedésében (5. számú keretes írás). Ez

a fogyasztási kiadás szerkezetében is megjelenik, mivel a kiadások tartós cikkek vásárlására fordított hányada 2016-ban alig haladta meg a 6%-ot, szemben a válság előtt jellemző 10% feletti értékkel.

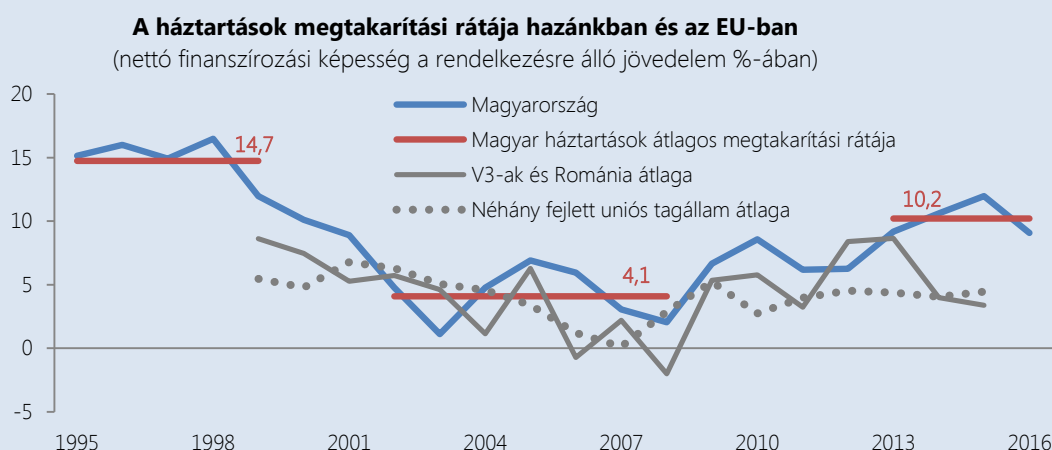
2.13. ábra: A kiskereskedelmi forgalom, a rendelkezésre álló jövedelem, és a fogyasztási kiadás alakulása (2008=100)

A gyorsuló ütemben bővülő fogyasztás azonban egyben a fogyasztói bizalom fokozatos erősödését is jelzi. A töretlenül javuló foglalkoztatottság, illetve a növekvő reálbérek – amelynek emelkedéséhez a hatéves bérmegállapodás is hozzájárul – a háztartások jövedelmi helyzetét és jövőbeni kilátásait kedvezően alakítják. Mindez hozzájárul a magas megtakarítási ráta mérséklődéséhez, amely további teret nyit a fogyasztás emelkedéséhez. A háztartások jövedelmi helyzetét tovább erősíti a kétgyermekes családi adókedvezmény növelése. A kedvező folyamatokat támogatja továbbá egyes alapvető élelmiszerek – a baromfi hús, a friss tej és a tojás –, valamint az internet és egyes éttermi szolgáltatások áfájának mérséklése is. 2018-ban is folytatódnak az áfacsökkentések: 5%-ra változik a halhús, egyes éttermi szolgáltatások, valamint az internet áfakulcsa. Mindezek eredőjeként 2017-ben a fogyasztás dinamikája tovább erősödik, illetve gyors ütemű bővülése az következő években is fennmarad.

5. számú keretes írás: Az óvatossági motívumok enyhülése a magyar gazdaságban

Az elmúlt húsz évben a megtakarítási hajlandóság rendkívül változatos képet mutatott hazánkban. A rendszerváltást követően magas szinten, 15% körül stabilizálódott a nettó megtakarítási ráta, összhangban a kétszámjegyű áremelkedéssel, valamint a relatív magas munkanélküliségi rátával. A 2000-es években viszont erőteljes mérséklődés vette kezdetét: a vélt konjunkturális kilátásokkal, a fiskális lazítással, a devizahitelezés elterjedésével párhuzamosan a megtakarítások is jelentős mértékben leépültek. Az eladósodás folyamatát jól mutatja, hogy 2003-ban zérus közeli szintre mérséklődött a nettó megtakarítási ráta, miközben a fogyasztás 8% felett bővült. A 2008-as gazdasági és pénzügyi válságot követően viszont a megtakarítási hajlandóság ismét jelentősen emelkedett, aminek egyik fő mozgatóereje az óvatossági motívumok kialakulása volt. Ennek hátterében az állt, hogy a törlesztőrészek drasztikus növekedésének következtében a nem teljesítő hitelek aránya is jelentősen nőtt, miközben a munkanélküliségi ráta is számottevően, 10% fölé emelkedett a recesszió következtében. E hatások eredményeképp tehát bizonytalanok váltak a lakosság jövedelmi körülményei és kilátásai, aminek következtében pótlólagos megtakarításokat halmoztak fel elővigyázatossági céllal. A háztartások viselkedését ezzel párhuzamosan a fogyasztás elhúzódozó visszaesése jellemezte, ami elsősorban a tartós fogyasztási cikkek fordított kiadások mérséklődésében mutatkozott meg.

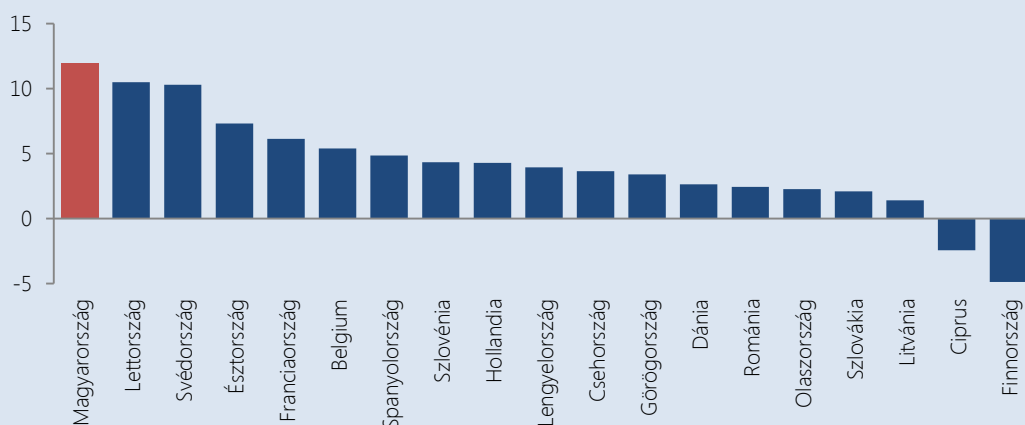
Megjegyzés: az alapfolyamatok megragadása érdekében a magyar adatok az egyszeri tranzakciókkal (végtörlesztés, BEVA-kártalanítás, visszatérítések) lefelé kerültek korrigálásra. Az alábbi országokról álltak rendelkezésre adatok: V3-ak, Dánia, Olaszország, Franciaország, Spanyolország, Finnország, Svédország, Észtország, Görögország, Ciprus. Lengyelország időszora 2004-től áll rendelkezésre.

Forrás: MNB, Eurostat, NGM számítás

A 2016-os adatok alapján a megtakarítási ráta 9% alá csökkent hazánkban, ami több tényező együttes hatásának eredménye. Az óvatossági motívumok enyhülésére utal, hogy a bizonytalanság különböző formái jelentősen mérséklődtek a közelmúltban: a munkanélküliségi ráta 2016 negyedik negyedévére 4,4%-ra csökkent, illetve a jövedelmek tartósan és dinamikus módon bővülnek. Az utóbbihoz a hatéves bérmegállapodás is nagyban hozzájárul, hiszen ez a hosszú távú várakozásokat is alakítja. Fontos jellemző, hogy a bérmegállapodás legnagyobb mértékben az alacsonyabb jövedelműek helyzetét javítja, akik a jövedelmük nagyobb hányadát fordítják fogyasztásra. A devizahitelek konverziója és a fogyasztói bizalom erősödése szintén hozzájárul az óvatossági motívumok oldódásához.

Előretekintve a megtakarítási ráta további mérséklődése várható, amit több tényező is alátámaszt. A hazai folyamatokat tekintve kiemelendő többek között a reálkamatok alacsony szintje, a hitelfelvételi korlátok enyhülése, valamint a kedvező konjunkturális kilátások, illetve a lakásberuházások élénkítését eredményező CSOK támogatások. Nemzetközi összehasonlításban fontos megemlíteni, hogy mind a régióban, mind a fejlett uniós tagállamokban sokkal alacsonyabb, tipikusan 3–4% körüli megtakarítási rátát regisztráltak a közelmúltban. Következésképp a magyar háztartásoknak – fenntartva pénzügyi vagyoniuk gyarapodását – még jelentős mozgásterük van a megtakarítási ráta mérséklésére, amely a fogyasztás gyorsulásának irányába hat. Ez utóbbin belül elsősorban a tartós jellegű fogyasztási és beruházási célú kiadások jelentős emelkedése várható.

A háztartások megtakarítási rátájának alakulása 2015-ben
(nettó finanszírozási képesség a rendelkezésre álló jövedelem %-ában)

Megj.: a többi uniós tagállamra vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok. Az alapfolyamatok megragadása érdekében a magyar adatok az egyszeri tranzakciókkal lefelé kerültek korrigálásra

Forrás: Eurostat, NGM számítás

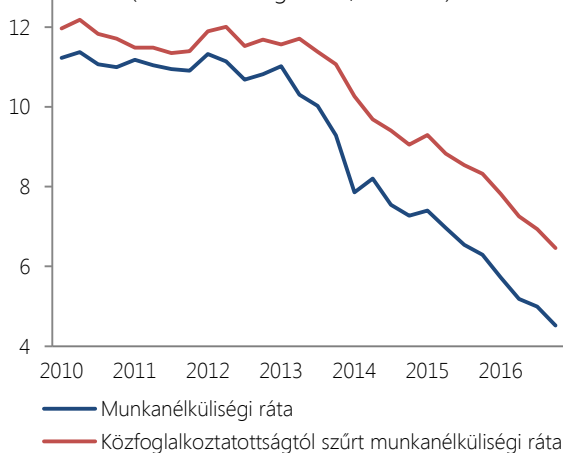
2.3 MUNKAERŐPIAC

A 2010 óta végrehajtott munkapiaci reformoknak köszönhetően a munkaerőpiaci részvétel bővülése 2016-ban is folytatódott. Az elmúlt években a növekedés a munkaerő jobb kihasználásával ért el sikereket. Mind a foglalkoztatás, mind az aktivitás európai összehasonlításban is kiemelkedő mértékben emelkedett, miközben a munkanélküliségi ráta csökkenése is folytatódott (2.14. ábra).

következett be. A korábbi évek tendenciáját folytatva 2016-ban is jelentősen, 141 ezer fővel (3,4%-kal) nőtt a foglalkoztatottak száma és a rendszerváltás óta nem látott szintre emelkedett, meghaladva a 4,4 millió főt, 66,5%-os foglalkoztatási rátát eredményezve. A bővülésben a versenyszféra játszotta a legjelentősebb szerepet, miközben a közfoglalkoztatottak száma az év második felében csökkenésnek indult (2.15. ábra).

2.14. ábra: Munkanélküliségi ráta alakulása¹

(szezonálisan igazított, százalék)

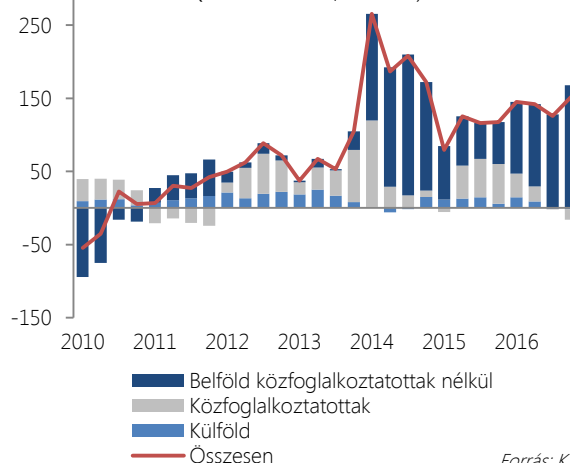
Forrás: KSH, NGM számítás

¹Feltételezve, hogy közfoglalkoztatás hiányában a program keretében munkát vállalók fele munkanélküli, másik fele pedig inaktív státuszban lenne.

A kormányzati intézkedések hatására 2016-ban az aktivitási ráta további emelkedést követően elérte a 70,1%-ot, amely a foglalkoztatás bővülése és a munkanélküliségi ráta 5,1%-ra csökkenése mellett

2.15. ábra: Foglalkoztatásbővülés szektoronként

(éves változás, ezer fő)

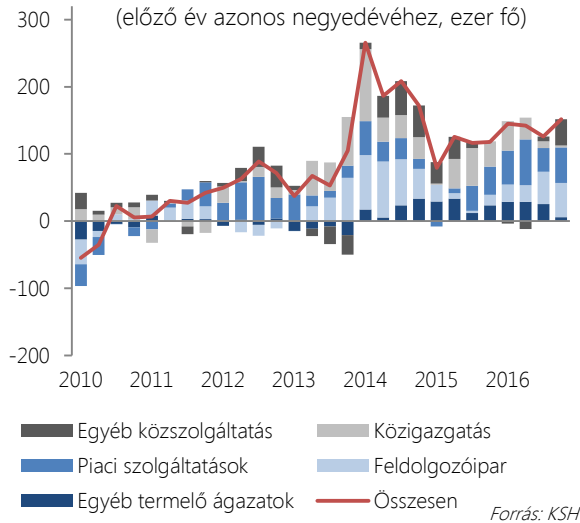

Forrás: KSH

A nemzetgazdasági ágazatok körében a feldolgozóiparban nőtt legnagyobb mértékben a foglalkoztatás a tavalyi év során. Az emelkedés elsősorban a járműgyártáshoz és a hozzá kapcsolódó beszállítói ágazatokhoz volt köthető. A

mezőgazdaságban szintén jelentősen, közel 14 ezer fővel dolgoztak többen. A szolgáltató ágazaton belül az infokommunikáció, közigazgatás és vendéglátás lendítették előre leginkább a növekedést (2.16. ábra).

2.16. ábra: Foglalkoztatásbővülés ágazatonként

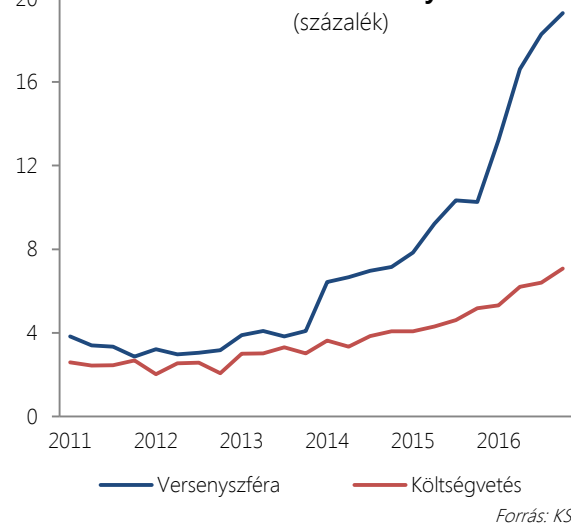

A sikert a gazdaság stabil növekedési pályára állása következtében megnövekvő munkaerő-kereslet mellett számos munkapiaci résztvételt, illetve munkakeresletet ösztönző intézkedés alapozta meg: így többek között a személyi jövedelemadó csökkentése, a Munkahelyvédelmi Akció keretében nyújtott járulékkedvezmények, a közmunkaprogram kiszélesítése, az álláskeresési támogatások átalakítása, a rokkantnyugdíjazás feltételeinek szigorítása, továbbá az effektív nyugdíjkorhatár emelése.

Az elmúlt időszakban jelentősen bővülő foglalkoztatottság következtében, illetve a továbbra is erős konjunktúrának köszönhetően a munkaerőpiaci környezet egyre feszesebbé vált (2.17. ábra). Ugyanakkor ez a munkanélküliek, illetve a közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerőpiaci foglalkoztatásának esélyeit is növelheti. A közfoglalkoztatottak elhelyezkedésének elősegítése érdekében a program méretének bővítése helyett a képzésekre és az elhelyezkedést segítő egyéb intézkedésekre helyez nagyobb hangsúlyt a Kormány, amely eredményei már 2016 utolsó negyedében, a munkaerő-felmérés szerinti közfoglalkoztatottak számának éves alapú 15 ezer fős csökkenésében is megmutatkozott. Továbbá a Kormány döntése alapján a versenyszférában kialakult munkaerőhiányra figyelemmel a közfoglalkoztatási programokban részt vevők havi átlagos maximális létszámát 2020-ig

folyamatosan 150 ezer főre kell csökkenteni a 2016-os 224 ezer főről. Emellett 2018. június 1-jétől felmenő rendszerben, hároméves időszakon belül a közfoglalkoztatási jogviszonyban eltölthető maximális időtartam egy év lehet, kivéve, ha a versenyszféra nem kínál reális munkalehetőséget az egyénnek, tehát önhibáján kívül nem tud elhelyezkedni. A 25 év alatti, valamint szakképzettséggel rendelkező álláskeresők csak különféle megkötésekkel kerülhetnek bevonásra a közfoglalkoztatásba. Az aktív munkaerőpiaci politikák további erősítése érdekében a közfoglalkoztatás forrásaiból az aktív eszközök előirányzatára 2017. során 40 milliárd forint kerül átcsoportosításra, a közfoglalkoztatásból történő kivezetéshez szükséges pénzeszközök pedig a következő években is elérhetőek lesznek.

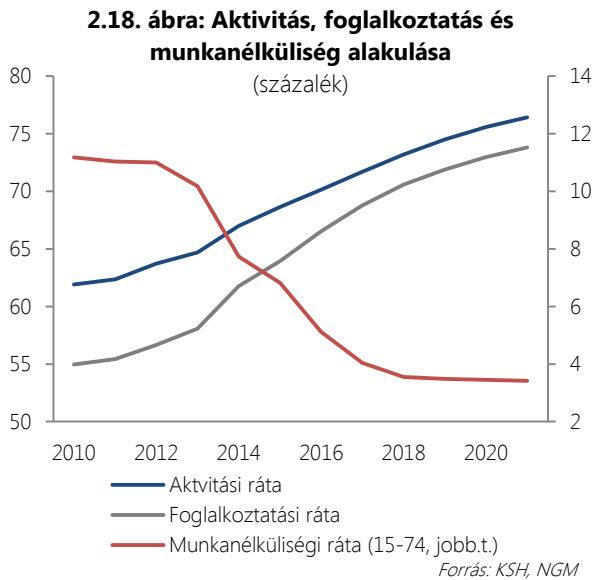
2.17. ábra: Üres álláshelyek száma a munkanélküliek arányában

A továbbra is erős munkaerőpiaci keresletet a Kormány kezdeményezésére megkötött hatéves bérmegállapodás – amely a minimálbér és a garantált bérminimum jelentős emelését tartalmazza – következtében növekvő bérek hatására magasabbá váló munkaerő-kínálat elégítheti ki. A magasabb keresetek ösztönözhetik az országon belüli regionális mobilitást, a közmunkás bérhez mért nagyobb különbség a közfoglalkoztatottak versenyszférába áramlását segíti, valamint a bérek gyorsabb felzárkózása a külföldi munkavállalás vonzerejét is csökkenti (6. számú keretes írás).

A Kormányzat korábbi és jelenlegi intézkedéseinek, valamint a kedvező gazdasági konjunktúra hatására az aktivitási arány növekedési tendenciája az előrejelzési horizonton is várhatóan fennmarad (2.18. ábra). A

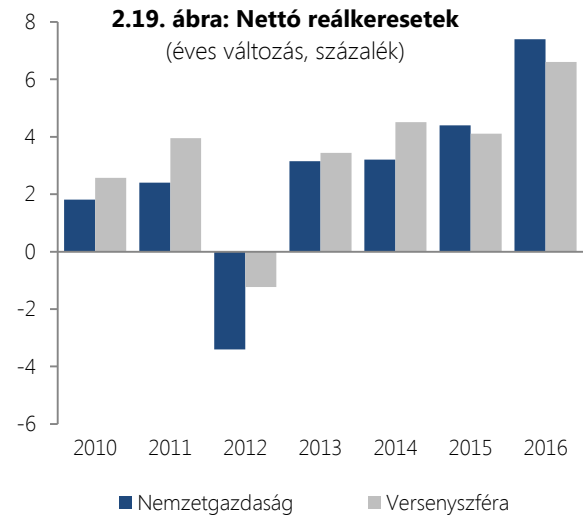
folytatódó növekedéssel párhuzamosan a versenyszektorban tapasztalható erős munkakereslet hatására a foglalkoztatás növekedése és a munkanélküliségi ráta csökkenése is folytatódhat, amelynek eredményeként az előrejelzési időszak végére a munkanélküliségi ráta 4% alá csökkenhet.

A feszesebbé váló munkaerőpiac az előző évekhez képest a keresetek gyorsabb növekedését eredményezte a versenyszférában. A közsféra bérinterjé az életpályamodellék növelték. A versenyszféra bérei 5,4%-kal, a nemzetgazdasági bruttó keresetek átlagosan 6,1%-kal emelkedtek 2016-ban. A korábbiaknál erősebb bérdinamika azonban nem változtatta meg számottevően Magyarország relatív versenyképességét a régióban, mivel a kedvező külső környezet következtében a környező országok bérszínvonalának felzárkózása is gyorsult.

A mérsékelt inflációs környezet, a személyi jövedelemadó 1 százalékpontos csökkentése és a kétgyermekesek növekvő családi adókedvezménye a nettó bérek emelkedését okozta. A családi adóalapkedvezmény figyelembevételével számolt nettó

átlagkeresetek 7,7%-kal növekedtek a nemzetgazdaságban. A nettó keresetek reálértéke az alacsony inflációs környezetnek köszönhetően az előző évekhez képest is gyorsabban 7,4%-kal növekedett (2.19. ábra).

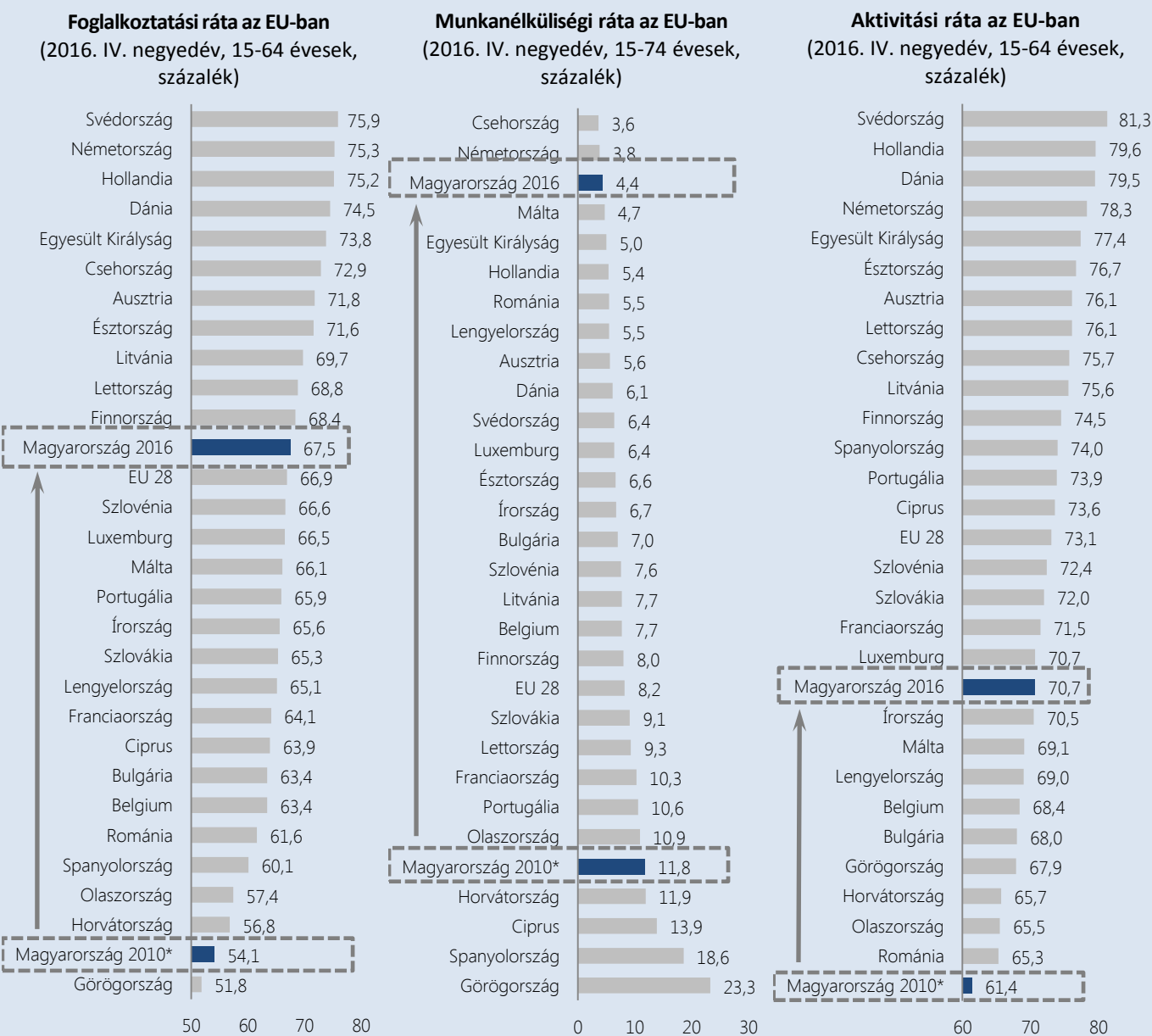

A Kormány kezdeményezésére megkötött hatéves bérmegállapodás a következő években a bruttó bérek gyorsabb emelkedését eredményezheti. A munkaadói adóterhek 2017-ben 5 százalékpontos, majd 2018-ban további 2 százalékpontos mérséklése következtében azonban a bérköltségek növekedése a bruttó keresetekénél alacsonyabb ütemű lesz. A bérek emelkedése a vállalatok hatékonyságjavító törekvéseinek ösztönzésével hozzájárul ahhoz, hogy a magas hozzáadott értéket előállítani képes munkakörökben emelkedhessen a foglalkoztatás. A megállapodás hatására a kedvező munkaerőpiaci folyamatok fennmaradása mellett a bérek felzárkózásának folytatódása prognosztizálható a következő években. Így az előrejelzési horizont végére a reálbérek 2016. év eleji értékükhöz képest összességében közel 40%-kal emelkedhetnek, míg a foglalkoztatottak száma mintegy 1 000 000 fővel haladhatja meg a 2010. évi értéket.

6. számú keretes írás: Munkaerőpiaci tartalékok

Magyarországon a foglalkoztatottak száma 2010 és 2016 között több mint 730 ezer fővel emelkedett. Ezzel Magyarország a Balti-államokat követve az EU-ban a negyedik legmagasabb foglalkoztatási rátát érte el. Hasonlóan számottevő javulás látható a munkanélküliségi rátában, amelynek eredményeként már csak Csehországban és Németországban alacsonyabb a munkanélküliség, mint hazánkban. A foglalkoztatás kimagasló növekedésében a munkanélküliség csökkenése mellett a gazdaságilag aktívak számának jelentős növekedése is szerepet játszott. 2010-2016 között Magyarország érte el a második legnagyobb aktivitásbővülést az EU-ban, melynek eredményeként hazánk az uniós rangsorban 2010-ben elfoglalt utolsó előtti helyéről a huszadikra lépett előre 2016. IV. negyedévében.

Az elért sikereket számos munkapiaci résztvételt, illetve munkakeresletet ösztönző intézkedés alapozta meg, amelynek eleme volt többek között az egykulcsos adó, a Munkahelyvédelmi Akció bevezetése vagy a rokkantnyugdíj szigorítása. A foglalkoztatás növekedésében elért sikerek egyben új kihívásokat is teremtettek: a munkaerő egyre inkább szűkös termelési tényezővé vált. Így a hosszabb távú növekedési kilátások megítélésében fontos tényező a foglalkoztatásba vonható munkaerőpiaci tartalékok mennyisége.

*Magyar. 2010. I. né-ben a 28. volt a rangsorban

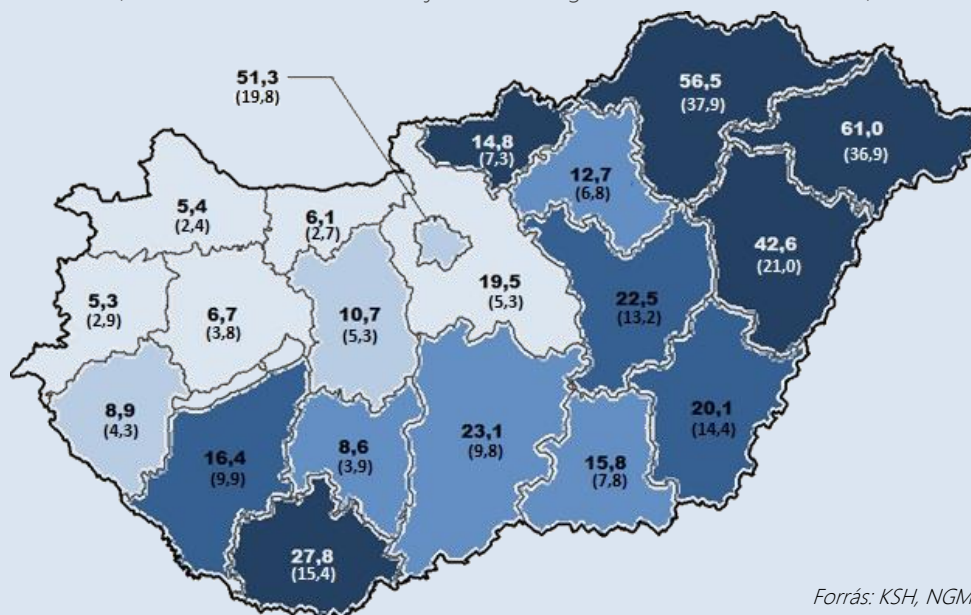
*Magyar. 2010. I. né-ben a 21. volt a rangsorban
Olaszország és Egyesült Királyság 2016. III. né-es adat

*Magyar. 2010. I. né-ben a 27. volt a rangsorban

A jelenleg is aktív, de az elsődleges munkaerőpiacon nem foglalkoztatott tartalékok felmérésében egyik fontos tényező a munkanélküliségi ráta mértéke. A munkanélküliséget tekintve a jelenlegi 4% körüli érték már nemzetközi összehasonlításban is igen kedvező. Az Európai Bizottság strukturális tényezőkre épülő egyensúlyi munkanélküliség-számítási módszertana alapján (lásd Orlandi, 2012), figyelembe véve a hatéves bérmegállapodás eredményeként megvalósuló szociális hozzájárulásiadó-csökkentést is, az aktuális 4%-os munkanélküliségi ráta közel egyensúlyinak minősíthető. Ugyanakkor a területi adatok azt mutatják, hogy az országos átlaghoz képest egyes régiókban számottevően alacsonyabb, míg másutt, jellemzően keleten és délen, magasabb a munkanélküliségi ráta. E szempontból a magasabb munkanélküliségi rátájú területek egyben érdemi munkaerő-tartalékokat is jelentenek. Másik fontos tényező a közfoglalkoztatottak köre, akiknél a munkanélküliekhez hasonló területi eloszlás figyelhető meg. E két csoportnál jelenleg megfigyelhető területi különbségek jövőbeni mérséklődése, amelyben fontos szerepe van a mobilitásnak, a számítások szerint mintegy 100 000 fő foglalkoztatásának lehetőségét teremtené meg.

Munkanélküliek és közfoglalkoztatottak számának területi megoszlása 2016 IV. negyedében

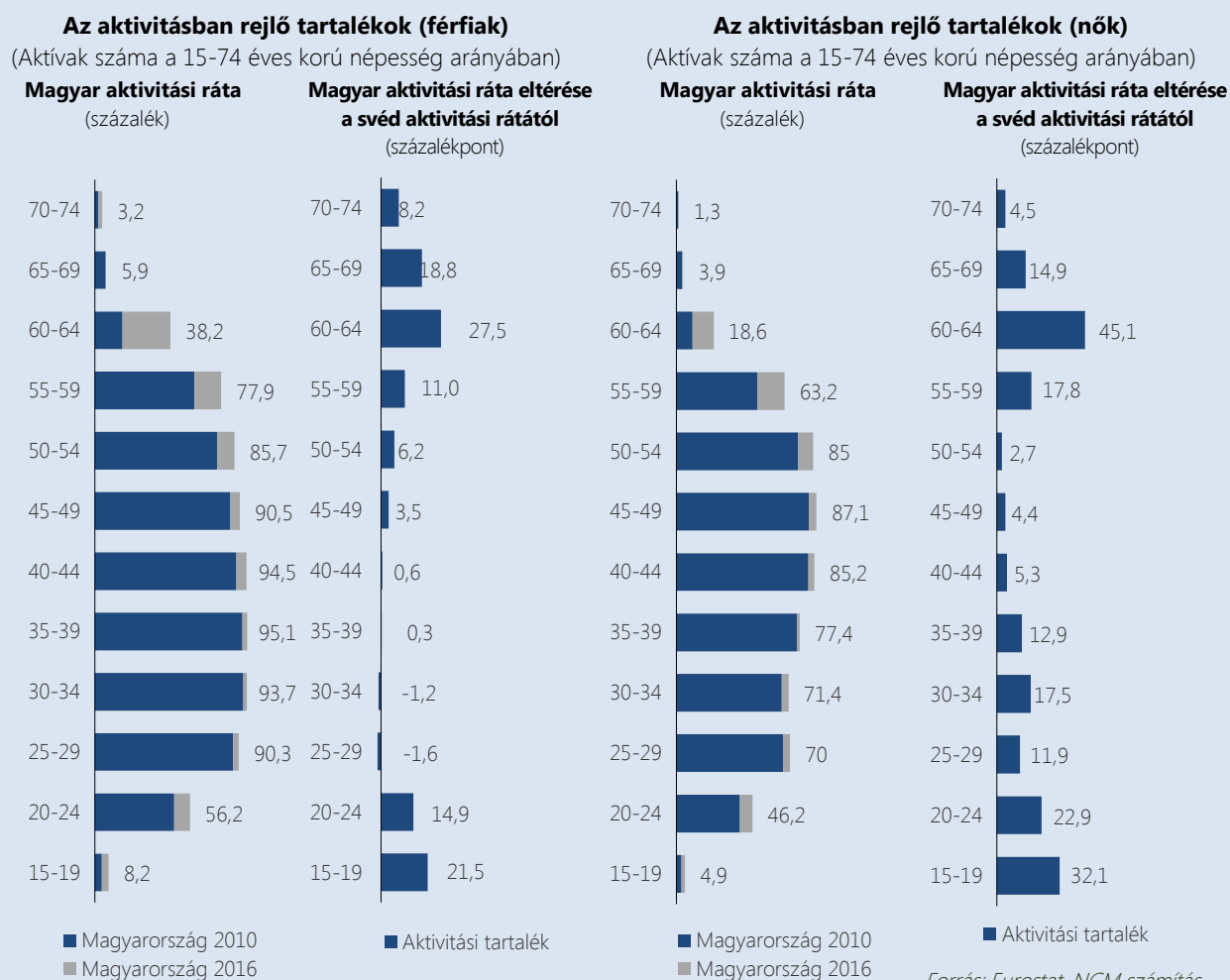
(Munkanélküliek száma és zárójelben a közfoglalkoztatottak száma, ezer fő)

Forrás: KSH, NGM

Az aktív, de az elsődleges munkapiacon nem foglalkoztatottak mellett jelentős tartalékok vannak az inaktívak körében. A potenciálisan aktivizálható csoportok azonosítása érdekében az Európai Unióban legmagasabb aktivitású – és hazánkhoz hasonló népességszámú – Svédország korcsoportos aktivitási mutatóit hasonlítottuk össze ugyanazon magyar korcsoportok mutatóival, külön a férfiak és a nők esetében.

E tekintetben kiemelkedő – és egyben a két ország munkaerőpiaci mutatóinak összevethetőségét is igazoló – eredmény, hogy a magyar férfiak aktivitása a 25 és 44 év közötti korosztályban eléri, és ezen belül a fiatalabb korcsoportokban meg is haladja a hasonló korú svéd férfiak aktivitását. Az ennél idősebb korosztályokban azonban jóval gyorsabban csökken a hazai férfiak aktivitása, mint a svédé. A fiatal férfiak (15-24 évesek) esetében tapasztalható aktivitási különbséget elsősorban a tanulás mellett történő foglalkoztatás – többek között a duális képzés – nagyobb elterjedtsége magyarázhatja. A nők esetében egyetlen korosztályban sem éri el a svéd szintet a hazai nők aktivitása. Hangsúlyos a szülőképes korú nők lemaradása, ami egészen a 40-44 éves korosztályig jelentősen kihat az aktivitásra. Ezt követően a nők szülés utáni munkaerőpiaci visszatéréssel fokozatosan csökken a különbség és az 50-54 éves korcsoportban közelítik meg legjobban a svéd nők aktivitását, csupán 2 százalékpontos lemaradással. Az 55 feletti korosztályban azonban a nők aktivitása ismét meredeken csökken és a 2 százalékpontos lemaradás 20 százalékpont fölé nő. A svéd munkaerőpiaci mutatók összevetéséből megállapítható tehát, hogy a fiatalok, az idősebbek és a nők esetében van jelentősebb tartalék. Ennek nagyságát érzékelteti, hogy a svéd aktivitási ráták elérése további több százezer fő belépését eredményezhetné a munkaerőpiacra. Ráadásul többségük (idősebbek és részben a kisgyermekes anyák) kellő munkatapasztalattal rendelkezik, bár jelentős részük ugyanakkor élethelyzetükből adódóan főként részmunkaidőben foglalkoztatható.

A hazai elsődleges munkaerőpiacon foglalkoztatottak számát a külföldön munkát vállalók hazatérése is növelheti. A külföldi munkavállalók tényleges száma körül nagy bizonytalanság van, számukat különböző kutatások 300-500 ezer főre teszik. A külföldi munkavállalást motiváló tényezők között hangsúlyosak a magasabb bér, illetve – a korábbi években – a kedvezőtlen foglalkoztatási kilátások. Ugyanakkor e tényezők tekintetében is érdemi változások történtek: az erős hazai munkakereslet, az újraindult – és a hatéves bérmegállapodás révén előrettekintve is biztosított – bérfelzárkózás fokozza az ország munkaerő-megtartó képességét. Ezt bizonyítja, hogy az elmúlt fél évben már nem kifelé, hanem visszafelé áramlik a munkaerő. Amennyiben ez a folyamat tartóssá válna, akkor ebből a szegmensből is növekedhetne a foglalkoztathatók köre. Ráadásul a visszatérő külföldi munkások magukkal hozhatják a megtapasztalt munkakultúrát és munkaszervezési tudást, ami hozzájárulhat a hatékonyság emeléséhez is.

Összegzésként tehát elmondható, hogy az elmúlt hét év során Magyarországon kiemelkedő mértékben javult a foglalkoztatás, amelyben kulcsszerep jutott a Kormány gazdaságpolitikájának. Ennek eredményeként a munkanélküliségi ráta tekintetében hazánk az európai élmezőnybe tartozik és eljutott arra a szintre, amelynél számottevően alacsonyabb érték már aligha érhető el. Az inaktív munkába való bevonását tekintve ugyanakkor, bár az elmúlt évek eredményei is kimagaslóak, még érdemi tartalékok állnak rendelkezésre. E tartalékok feltárását számos kormányzati intézkedés, mint például a munkába járás adómentesen adható költségtérítési határának felemelése, mobilitási célú lakhatási támogatás mellett a tavaly megkötött hatéves bérmegállapodás is elősegíti. Így a számottevően emelkedő minimálbér – és ezáltal a közfoglalkoztatási bér és a minimálbér közötti differencia ugrásszerű növekedése – nagyobb ösztönzést jelent a közfoglalkoztatottaknak az elsődleges munkaerőpiacra való továbblépéshez, illetve a jelentősen növekvő bérszínvonal intenzívebb munkakeresésre és aktivizálódásra sarkall, miközben az ország munkaerő-megtartó képességét is fokozza.

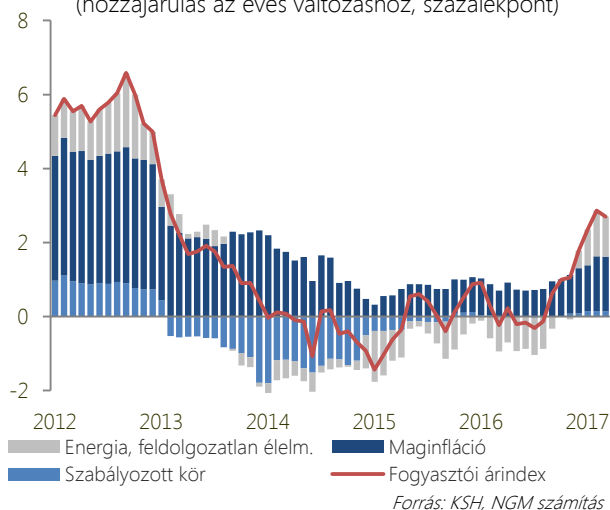
2.4 INFLÁCIÓS FOLYAMATOK

Az elmúlt években gyökeresen megváltoztak a hazai inflációs folyamatok. A korábban jellemző 4-5% körüli általános drágulással ellentétben 2013 óta a magyar gazdaságot historikusan alacsony árdinamika jellemzi, amely mára beépült a várakozásokba is. A folyamat eredményeként az elmúlt két évben már rekordalacsony, nulla közeli inflációt mértek. A kedvező változás eleinte elsősorban a Kormány által több lépcsőben végrehajtott rezsicsökkentéseknek volt köszönhető, majd később hasonlóan hatott a nyersanyagárak, elsősorban az olajár csökkenése is.

A 2014-2015-ben kialakult rekordalacsony infláció 2016 nagy részében is megfigyelhető volt, amelynek következtében az előző évben is historikusan alacsony, mindössze 0,4%-os volt az áremelkedés mértéke. Ebben meghatározó szerepe volt az importált hatásoknak, mint az olajár csökkenésének és az Európa-szerte visszafogott általános drágulásnak, de támogatóan hatott a stabil forint-euró árfolyam, illetve az inflációs várakozások alacsony szinten való horgonyozottsága is. Emellett a belföldi folyamatok is mérsékelt árváltozást mutattak, a maginfláció minimális évközi gyorsulást követően is mindössze 1,4%-ot tett ki, a piaci szolgáltatások árindexe pedig rekordalacsony szinten maradt (2.20. ábra).

2.20. ábra: Az infláció felbontása

(hozzájárulás az éves változáshoz, százalékpont)

Az év végére növekedett az árváltozás üteme, amelynek háttérében részben az élénkülő belföldi kereslet is állt, amelyet a maginfláció enyhe emelkedése is megerősít. A legfőbb hatás ugyanakkor, hogy az alacsony árak bázisba való beépülésével az üzemanyagok éves alapon nagymértékű drágulást mutattak. Emellett különféle

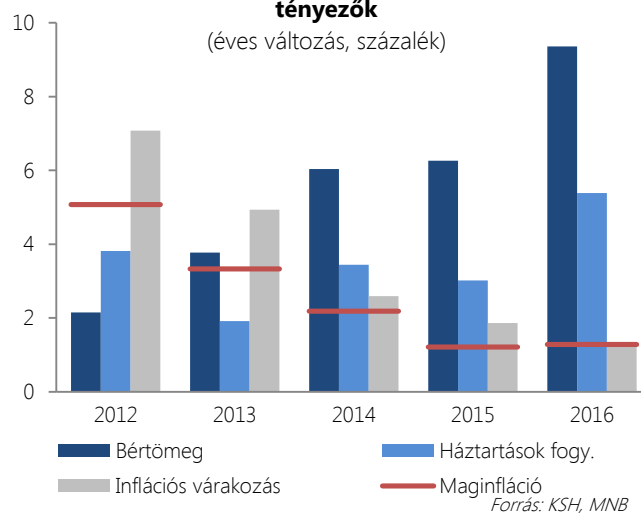
okokra visszavezethetően, úgymint az időjárás, a világszerte keresleti-kínálati folyamatok vagy a madárinfluenza-vész, számos élelmiszer ára is emelkedett.

A külső hatásokat illetően az energia- és nyersanyagárak 2017 egészében inkább az áremelkedés irányába hathatnak majd, míg az euróövezet felől lassú ütemben élénkülő inflációs nyomásra számíthatunk. A belföldi folyamatokat tekintve vegyes a kép. Egyrészt az egyes élelmiszerekre, valamint az internet-szolgáltatásra és az éttermi étkezésre bevezetett áfakulcs-csökkentések ármérséklő hatásúak. Másrészt a feszes munkaerőpiac és a minimálbéremelés miatt emelkedő munkaköltségek, valamint a magasabb bérek okozta kereslet idővel az árakban is megjelenhetnek majd.

Mindazonáltal az elmúlt évek során mind a fogyasztás, mind a bérek emelkedtek, ugyanakkor ez nem jelentkezett a maginfláció növekedésében. A jelenség háttérében feltehetőleg a historikusan alacsony szintre csökkent inflációs várakozások állhatnak, amelynek eredményeként a vállalatok visszafogott árazási magatartást tanúsítanak. Ezért figyelembe véve az idei év elején lassan élénkülő belső inflációs folyamatokat, a keresletnövekedésből érkező árhatás 2017-ben még mérsékelt lehet (2.21. ábra).

2.21. ábra: A maginflációt meghatározó tényezők

(éves változás, százalék)

Bár, mint azt az érzékenységvizsgálatok között egy alternatív forgatókönyvben bemutatjuk, az erős belső kereslet és a gyors béremelkedés felfelé mutató

kockázatot jelent, mégis az alapszcenárióban – főként az üzemanyagárhoz köthető bázishatás miatt – a második negyedévtől az infláció mérséklődése várható, amit támogat a benzin és gázolaj jövedéki adójának csökkenése is. Az év második felében tovább folytatódhat a bázishatás kikerülése az indexből, habár ezzel egyidejűleg az emelkedő bérek és a kereslet már a magasabb árak irányába mutat. Összességében a fenti tényezők eredőjeként a Kormány 2016 decemberében publikált prognózisához hasonló mértékű áremelkedés várható. Így az elmúlt években megszokott nulla közeli értéknél magasabb, de historikusan továbbra is alacsony mértékű lehet az infláció.

2.5 CIKLIKUS FOLYAMATOK

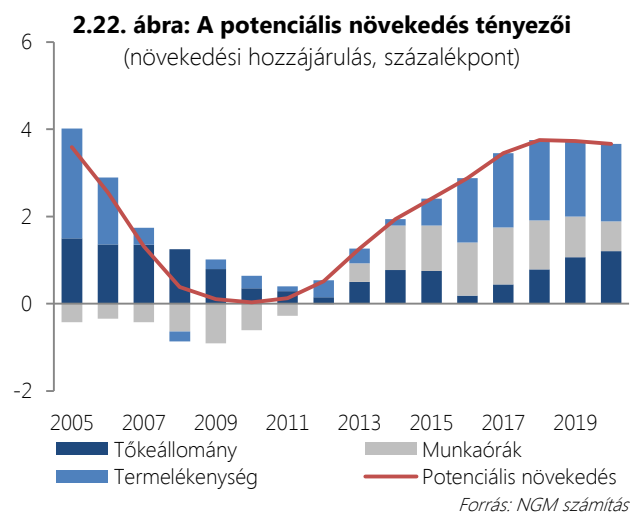
A magyar gazdaság teljesítménye a 2000-es évek első felében alapvetően a potenciálisan elérhető szint környékén ingadozott. A válságot megelőző időszakban ugyanakkor a túlzott hitelezés, és a külföld felé történő rohamos eladósodás jellemezte a gazdaság növekedését, ami így fenntarthatatlanná vált. 2009-ben a globális pénzügyi válság kitörésével az adósság-visszafizetés került a középpontba, amellyel párhuzamosan a gazdaság teljesítménye jóval a potenciális szintje alá került. Az ezt követő években a negatív kibocsátási rés fokozatos záródása volt megfigyelhető. Ezzel egyidejűleg a 2013-ban bekövetkezett növekedési fordulat óta a potenciális növekedés is érdemben gyorsult. Ugyanakkor a túlfűtöttség időszakában felhalmozott hitelek folytatódó leépítése miatt a gazdaság teljesítménye még 2017-ben is elmaradhat a strukturális tényezők által indukált szinttől. Az óvatossági megtakarítások mérséklődésével, a hitelezés beindulásával, illetve a belföldi kereslet élénkülésével összhangban a kibocsátási rés 2018-ra zárulhat.

Az elkövetkező években a Kormány növekedés-serkentő intézkedései és az EU-transzferek gyorsított lehívása is a negatív ciklus zárulása felé ható tényezők. Az előrejelzési horizont első felében így a gyors bővülésnek köszönhetően a kibocsátási rés záródik, majd az ezt követő időszakban a bővülés a potenciális növekedéssel összhangban alakul.

A gazdaság gyorsulásával párhuzamosan, több tényező együttes hatására a potenciális növekedés is emelkedik.

2018-ban a kibocsátási rés záródásával és a belföldi kereslet élénkülésével párhuzamosan tovább gyorsulhat az infláció, amely az árstabilitásnak megfelelő 3% körüli szinten alakulhat majd. Az árnövekedést mérsékli ugyanakkor az internet-szolgáltatás, egyes éttermi szolgáltatások és a halhús áfakulcsának 5%-ra történő csökkentése. A világpiaci folyamatokat tekintve, az olajár várhatóan nem jelentkezik árfelhajtó tényezőként, azonban az élelmiszerek erőteljesebben drágulhatnak majd, továbbá érdemi élénkülés várható az euróövezet felől érkező árhatásokban is.

Egyrészt a munkapiaci reformok folytatódásaként tovább javulhat az aktivitás, másrészt főként a feldolgozóiparban jellemző nagyvállalati kapacitásbővítések és az EU-pályázatok felhasználásának köszönhetően emelkedik a tőkefelhalmozás is. A munka-tőke relatív árának megváltozása további ösztönzőként hathat a termelés automatizálására, amely szintén a beruházások és a tőkeállomány emelkedését eredményezi. Végezetül a munkapiacra nemrégiben bevontak gyakorlatszerzésével, a technológia beáramlásával és a hatéves bérmegállapodás allokációs hatásának eredményeként a növekedés idővel egyre nagyobb hatékonyságjavulással is társul. E tényezőknek köszönhetően a potenciális növekedés az előrejelzési horizonton mindvégig meghaladhatja a 3,5%-ot.

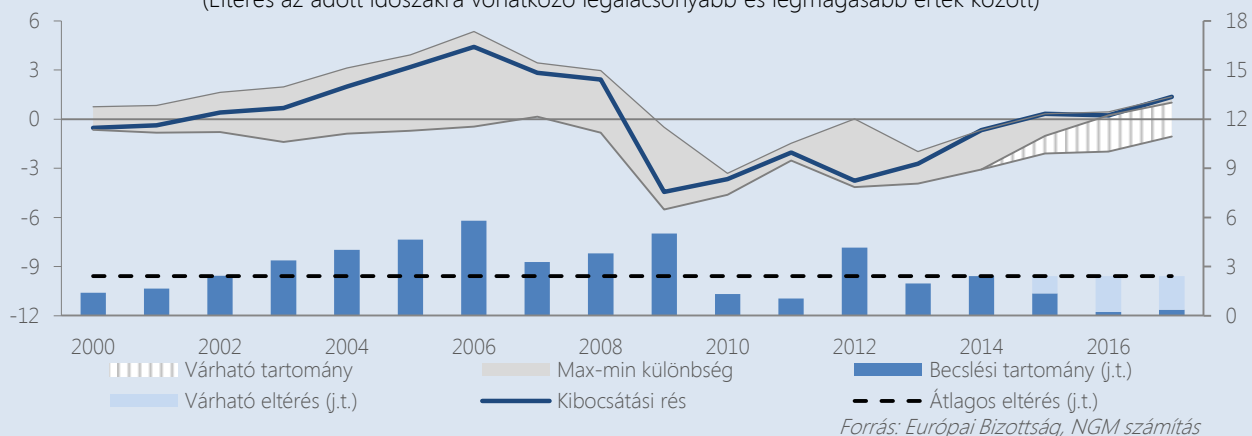
7. számú keretes írás: A kibocsátási rés mértékét övező bizonytalanságok

A potenciális növekedés és a kibocsátási rés közvetlenül nem mérhető, ezért becslésére statisztikai-ökonometriai módszereket alkalmaznak, amelyek szükségképpen jelentős bizonytalanságot hordoznak magukban. Egyfelől az eltérő koncepcionális megközelítések, módszertanok miatt különbözhet a ciklikus pozíció megítélése, másfelől még az adott módszertan által eredményezett becslések is általában nagymértékben változnak időben. Ez utóbbit főképp az úgynevezett végponti bizonytalanság magyarázza. E jelenségnek a pénzügyi válság kirobbanását megelőző időszakban kulcsszerep jutott, mivel hozzájárult a ciklikus pozíció téves megítéléséhez, amikor – egyéb módszertani okok mellett – a gazdaságok túlfűtöttségét a potenciáliskibocsátás-számítások nem tették nyilvánvalóvá. Miközben a potenciális kibocsátás becslésére alkalmazott módszerek továbbra is jelentős bizonytalanságot hordoznak magukban, gazdaságpolitikai szerepük tovább erősödött: a hatályos EU-s szabályozás szerint a túlzottdeficit-eljárás alatt nem álló tagállamok költségvetési helyzete részben a strukturális egyenleg alkalmazásával kerül megítélésre, amely nagyban függ a becsült kibocsátási rés értékétől.

Bár a Bizottság szakértői az EU-ra vetítve kimutatták, hogy az általuk alkalmazott eljárás az IMF és az OECD módszertanához képest jól teljesíti a végponti bizonytalanság tekintetében, ám annak mértéke még így is számottevő. Magyarország esetében az egyes évekre vonatkozó legmagasabb és legalacsonyabb kibocsátási rés értékek közti eltérés átlagosan 2,4 százalékpont volt a 2004-2016 közötti időszakban. Hasonló mértékű bizonytalanság jellemezheti a Bizottság által legutóbb megjelentetett, 2017-re vonatkozó 1,0 százalékos kibocsátási rés becslését is. Emiatt az elkövetkező évek adatainak fényében a kibocsátási rés Bizottság általi megítélése még jelentősen változhat, valószínűsíthetően negatív irányba.

A kibocsátási rés-becslés revíziós tartománya

(Eltérés az adott időszakra vonatkozó legalacsonyabb és legmagasabb érték között)

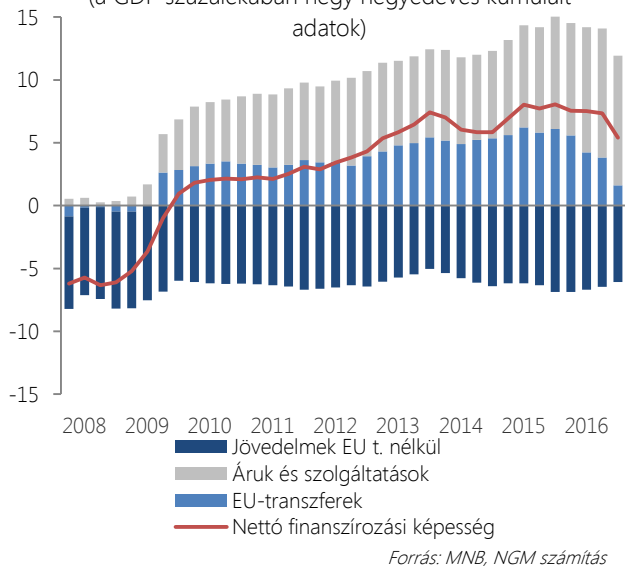
A pénzügyi folyamatokat tekintve ugyanis az körvonalazódik, hogy a pozitív kibocsátási rés nagyfokú eladósodással párosult 2003-2007-es időszakban. Ezt mutatja a folyó fizetési mérleg akkori tetemes, 7-8% közötti hiánya, illetve hogy ezzel összefüggésben a nemzetgazdaság GDP-arányos nettó külső tartozása mintegy 24 százalékponttal emelkedett. A szektorokat tekintve mind a vállalatok, mind pedig a háztartások adósság jellegű kötelezettsége emelkedett, míg a tartósan magas költségvetési hiány eredményeként a GDP-arányos államadósság is a 2003 végi 54,6%-ról 2007 végére 65,6%-ra duzzadt. Aktuálisan azonban megállapítható, hogy a gazdasági szereplők továbbra is a korábban felhalmozott hiteleiket építik le. A háztartások nettó pénzügyi eszköze 2010 óta 31%-kal emelkedett, míg a vállalatok nettó tartozása 19%-kal csökkent. Emellett az államadósság is mérséklődő pályán van: a GDP-arányos érték a 2010 végi 80,6%-ról 2016 végére 74,1%-ra csökkent, illetve a növekedés, az adósságszabály és a fegyelmezett fiskális politika előretekintve is garantálja a további mérséklődést. Bár a tartósan élénk konjunktúra ösztönzőleg hat a háztartások és a vállalatok hitelfelvételeire, összességében folytatódhat a nettó pénzügyi pozíciók javulása. Ennek köszönhetően az előrejelzési horizont végére Magyarország nettó külső adóssága megszűnhet és nettó hitelezői pozícióba kerülhet. A Kormány által alkalmazott, pénzügyi folyamatokat is figyelembe vevő potenciáliskibocsátás-becslési módszertan ezért a fentiekre tekintettel jelenleg továbbra is negatív ciklikus pozíciót mutat, amely így – szemben a Bizottság becslésével –, nem jelez túlfűtöttséget.

2.6 KÜLSŐ EGYENSÚLY

Az elmúlt évek tendenciáit vizsgálva elmondható, hogy a válsággal egyidejűleg a folyó fizetési mérleg hiánya drasztikusan mérséklődött, sőt a rákövetkező években már többlet alakult ki, amely később jelentősen bővült. A tendencia a régiós országokban is hasonló, ugyanakkor Magyarország külfölddel szembeni finanszírozási képessége rendre meghaladta a térség többi országának értékét. A kedvező folyamatok eredményeként a finanszírozási képesség 2015-ben rekordmagas szintre emelkedett, a GDP 8,1%-át tette ki. A kiváló teljesítményhez együttesen járult hozzá a bővülő külkereskedelmi egyenleg, valamint az infrastrukturális fejlesztésekhez, illetve felújításokhoz köthető uniós transzferbeáramlás. Ugyanakkor a 2014-2015-ben látott nagy mértékű forrásfelhasználás részben egyszeri jellegű, tekintve, hogy még lehívhatóak voltak az előző programozási időszak támogatásai is (2.23. ábra).

2.23. ábra: A külfölddel szembeni nettó finanszírozási képesség alakulása

(a GDP százalékában négy negyedéves kumulált adatok)

2016-ban a mérsékeltebb uniós forrásbeáramlásra visszavezethetően a 2015. évinél valamivel alacsonyabb szinten alakult a külfölddel szembeni finanszírozási képesség, amely a GDP 5,4%-át tette ki. Ezzel a külső egyensúlyi folyamatokat tekintve Magyarország régiós összehasonlításban továbbra is kiemelkedő. Szintén kedvező, hogy a mérsékeltebb transzferok miatti gyengébb tőkemérleg ellenére a folyó fizetési mérleg rekordmértékű, a GDP 4,9%-nak megfelelő többlettel zárt. Ez részben éppen annak

köszönhető, hogy az elmaradó tőke-transzferok miatt csökkenő beruházási aktivitás, annak magas importtartalma miatt növelte a külkereskedelmi egyenleg aktívumát. Hasonlóan a többlet irányába hatott az olajárak miatti kedvező cserearány, valamint a szolgáltatások kiváló teljesítménye is. Másrészt a gyorsan csökkenő külső adósságnak és az alacsony hozamkörnyezetnek köszönhetően nagymértékben mérséklődött a jövedelemkiáramlás, ezen belül is a kamatkidás.

A magas finanszírozási képesség a külső adósság dinamikus csökkenésével párosult az elmúlt években. A folyamat elsősorban az államháztartás, másodsorban a hitelintézetek adósságtörlesztéséhez köthetően 2016-ban is folytatódott. Ennek megfelelően a 2010 végén mért 112,7%-ról 2016 végére 68,9%-ra csökkent a nemzetgazdaság GDP-arányos bruttó külfölddel szembeni adóssága. Köszönhetően a külfölddel szembeni jelentős eszközállománynak a nettó adósság a GDP 18,4%-ra csökkent, amelynek mértéke így a régióban Csehország után Magyarországon a második legalacsonyabb.

Az elkövetkező időszakban a külkereskedelmi aktívumához változatlanul hozzájárul majd a szolgáltatások teljesítménye, főként a húzó ágazatok, mint a szállítmányozás, turizmus és az infokommunikáció terén. Emellett a minimálbér-emelések és az adókiengedések következtében növekvő belföldi kereslet a jelentős importtartalom miatt szintén mérsékelheti a külkereskedelmi egyenleg többletét. Középtávon ugyanakkor az áruforgalom dinamikus bővülése várható, amelyet a Kormány iparstratégiája mellett támogatnak a feldolgozóipari nagyvállalatok már bejelentett kapacitásbővítései, valamint az uniós források gazdaságfejlesztésre történő felhasználása is.

A jövedelemegyenleg tekintetében egyfelől az adósság dinamikus leépülésének köszönhetően tovább mérséklődhetnek a kiadások, de ezt ellensúlyozza a külföldi vállalatok növekvő eredménye, valamint az előrejelzési horizont második

felében emelkedő hozamkörnyezet. Az EU-transzferek kifizetése a 2017-ben várható felfutást követően 2018-ban még tovább gyorsulhat, de az előrejelzési horizont végére a hétéves keret felhasználásával ciklikus jellegű lassulás várható ezen a téren. Így főként a belső kereslet miatt fokozatosan mérséklődő külkereskedelmi többlet, valamint a 2019-től visszafogottabb EU-forrásbeáramlás együttes eredményeként az előrejelzési horizont végére az elmúlt években tapasztalt rendkívül magas szinthez képest a külfölddel szembeni finanszírozási képesség alacsonyabb értéken normalizálódhat.

Mindazonáltal a tartósan fennálló masszív többlet és a dinamikus gazdasági növekedés eredményeként tovább javulhat az ország külfölddel szembeni finanszírozási pozíciója. Magyarország az előrejelzési

horizont végére félévszázados adósi pozíció után a külfölddel szemben nettó hitelezővé válhat (2.24. ábra).

Forrás: MNB, NGM számítás

2.7A KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK GAZDASÁGI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA

Jelen fejezet a 2016-os konvergencia program megjelenése óta meghozott fontosabb kormányzati intézkedések makrogazdasági hatásvizsgálatát tartalmazza. Az elemzés a Nemzetgazdasági Minisztérium DINAMO modelljének felhasználásával készült.¹

A DINAMO modell struktúrája hosszú távon neoklasszikus növekedési összefüggéseken nyugszik, ugyanakkor rövidtávon különböző súrlódások lassítják az ehhez való igazodást. A modell tulajdonságai alkalmassá teszik a kormányzati intézkedésekkel kapcsolatos hatásvizsgálatok elkészítésére. Ugyanis egyrészt a makrogazdasági változók széles körét tartalmazza, modellezve az egyes gazdasági szereplők viselkedését. Másrészt a nemzeti számlák és az államháztartás pénzügyi számlái közötti kapcsolati rendszert konzisztensen teljesíti. Harmadrészt számos olyan transzmissziós csatorna is beépítésre került a modellbe, amelyeken keresztül a fiskális változók kifejtik hatásukat a gazdaságra.

A makrogazdasági fundamentumok kedvező alakulása – a költségvetési egyensúly megtartása mellett – számos konjunktúrát támogató, társadalom jólétét

emelő kormányzati intézkedés megtételére ad lehetőséget. A hatásvizsgálat tárgyát az alábbi kormányzati lépések képezték (2.1. táblázat):

- Béremelések és életpályák a közszférában: kulturális életpálya, bírósági-ügyészeti dolgozók illetményemelése/pótléka, dadusok életpályája, külügyi dolgozók béremelése, valamint egyéb ágazati béremelések.
- Minimálbér-emelés miatti többletkifizetések az önkormányzatoknál, állami társaságoknál, valamint a központi költségvetési szerveknél.
- Állami beruházások: infrastrukturális és turisztikai fejlesztések.
- A társasági adókulcs 2017-től egységesen 9%-ra csökkentése.
- A szociális hozzájárulási adó a hatéves bérmegállapodásnak megfelelően 2017-től 5 százalékponttal csökken, majd 2018-tól a megállapodásban foglaltak szerint tovább mérséklődik.
- Minimálbér (15 és 8%-os), valamint a garantált bérminimum (25 és 12%-os) emelése 2017- és 2018-ban.

¹ A Dinamikus Nemzeti számlák Alapú Modell (DINAMO) leírása az alábbi linken érhető el:

<http://2010-2014.kormany.hu/download/5/34/41000/Dinamo%20NGM%20EI%C5%91rejelz%C3%A9si%20M%C3%B3dszertan.pdf>

- Az internet-szolgáltatások áfájának csökkentése 18%-ról 5%-ra.
- A halhús áfájának csökkentése 27%-ról 5%-ra.
- A NAV működését, hatékonyságát célzó NAV 2.0 Stratégiai Megújulásának Programja.
- 2017-től a kisvállalkozói adó mértékét 2 százalékponttal 14%-ra, 2018-tól további 1 százalékponttal 13%-ra csökkenti a Kormány.

Az intézkedések DINAMO modellel számszerűsített makrogazdasági hatásait a 2.2. táblázat ismerteti. A gazdaságpolitikai lépések egyrészt a lakosság rendelkezésre álló, illetve elkölthető jövedelmének bővülését vonja maga után, ami közvetlenül a fogyasztás erősödését fokozza. Ehhez a minimálbér-emelés járul hozzá kimagasló mértékben. Másrészt az intézkedések (társasági és szociális hozzájárulási adó csökkentése, infrastrukturális beruházások) ösztönzőleg hatnak a vállalati szektor működésére: a profitabilitásuk, versenyképességük javulása serkenti a foglalkoztatás és a beruházások erősödését. A kiépült

termelési kapacitások pedig hozzájárulnak a kivitel felfutásához is. A kormányzati intézkedések egyúttal bérnövekedést is generálnak a magyar gazdaságban, ami az áremelkedése is kihat. Ezzel párhuzamosan, a GDP-növekedésből származó magasabb adóbevételek részben ellensúlyozzák a pótlólagos a kormányzati intézkedések költségvetési egyenlegre gyakorolt negatív hatását.

A számszerű hatásokat tekintve az intézkedések következtében 2017-ben 1,2%-kal, míg 2018-ban több mint 2,5%-kal lehet magasabb a GDP szintje az intézkedések nélküli alappályához képest. Következésképp, az idei és a jövő évi GDP-növekedéshez 1,2 illetve 1,4 százalékponttal járulnak hozzá a meghozott kormányzati intézkedések. A gazdaságpolitikai lépések hosszabb távon is tovább emelik a gazdaság teljesítményét, amelynek eredményeként 2021-ben a GDP mintegy 3,4%-át elérő mértékű lehet az intézkedések összesített hatása az alapszenárióhoz viszonyítva.

2.1. táblázat: A modellezett intézkedések mértéke a GDP %-ában

	2017	2018	2019	2020	2021
Kiadási oldalt érintő intézkedések	-0,20	-0,58	-0,88	-0,78	-0,70
Béremelések	-0,20	-0,46	-0,67	-0,65	-0,62
Állami tisztviselői életpálya	0,00	0,00	-0,19	-0,19	-0,19
Egyéb ágazati béremelések	-0,05	-0,07	-0,07	-0,07	-0,06
Minimálbér-emelés miatti többletek az egyes ágazatokban	-0,15	-0,38	-0,42	-0,39	-0,37
NAV 2.0 Stratégiai Megújulásának Programja	0,00	-0,05	-0,05	-0,05	-0,04
Új állami beruházások, fejlesztések	0,00	-0,07	-0,16	-0,08	-0,03
Bevételi oldalt érintő intézkedések	-1,40	-1,65	-1,89	-2,31	-2,56
Társaságiadókulcs-csökkentés	-0,39	-0,25	-0,25	-0,25	-0,25
Szociális hozzájárulási adó csökkentése	-1,01	-1,34	-1,58	-2,00	-2,24
Internet-szolgáltatás áfacsökkentése	0,00	-0,05	-0,06	-0,06	-0,06
Halhús áfacsökkentése	0,00	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01
Összesen	-1,60	-2,23	-2,77	-3,09	-3,25

Forrás: NGM számítás

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket

2.2. táblázat: Intézkedések makrogazdasági hatásai

(a változók szintjének százalékos kumulált eltérése az alappályához viszonyítva)

	2017	2018	2019	2020	2021
GDP	1,15	2,53	2,85	3,15	3,38
Háztartások fogyasztási kiadása	2,55	5,02	5,78	6,20	6,64
Beruházások	1,89	5,61	5,55	6,11	6,34
Export	2,45	3,98	3,91	3,87	3,85
Import	3,12	5,34	5,33	5,37	5,45
Fogyasztói árszint	0,28	0,87	1,38	1,51	1,47
Versenyszféra foglalkoztatás	0,19	1,18	1,69	1,96	2,09
Versenyszféra bruttó átlagkereset	4,05	6,53	7,05	7,43	7,66
Államháztartási hiány a GDP %-ában *	-0,59	-0,60	-0,75	-0,93	-0,99

* Százalékpontos eltérés az alappályához képest

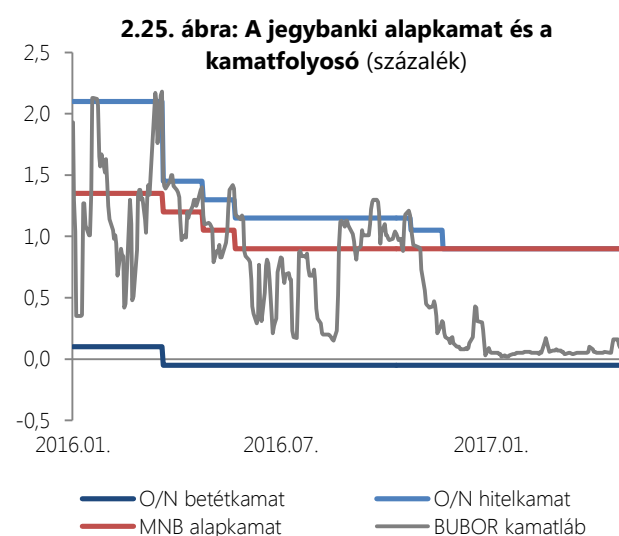
Forrás: NGM számítás a DINAMO modell alapján.

2.8 MONETÁRIS ÉS ÁRFOLYAM-POLITIKA

A hatályos, Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény a korábbi szabályozással azonos módon elsődleges célként az árstabilitás elérését és fenntartását jelöli meg. Az MNB 2001 óta az inflációs célkövetés rendszerében határozza meg a monetáris politikát. Ennek keretében a Monetáris Tanács 3%-os középtávú inflációs célt határozott meg, melyet 2015 márciusában egy ± 1 százalékpontos toleranciasávval egészített ki az esetlegesen bekövetkező gazdasági sokkok hatásának tompíthatósága érdekében. Az inflációs célkövetést a monetáris politika az alapkamat változtatásával és a lebegő árfolyamrendszer nyújtotta rugalmasság kihasználásával biztosítja.

2016-ban az MNB monetáris politikai eszköztára jelentős módosításokon esett át. Folytatódott az alapkamat csökkentése: a 2016 elején fennálló 1,35%-os szintről három alkalommal 0,15 százalékpontos lépésekben 2016. május végén 0,9%-ra mérséklődött a három hónapos irányadó instrumentum kamatlábát. Ezen túlmenően a Monetáris Tanács a jegybanki egynapos betét kamatlábát 2016. március 23-i hatállyal 0,1%-ról negatív tartományba, -0,05%-ra csökkentette. Emellett a kamatfolyosó aszimmetriája is tovább növekedett: a felső sávszélen elhelyezkedő egynapos fedezett hiteleszköz kamata öt lépésben jelentősen csökkent a 2016. eleji 2,1%-ról egészen az alapkamat 0,9%-os szintjéig. Így 2016 novemberétől az egynapos fedezett hitel gyakorlatilag az irányadó eszközzel együtt képzí a 0,95 százalékpontos szélességűre szűkített kamatfolyosó felső határát, míg

az alsó sávszélét a 2016 márciusa óta a -0,05%-os egynapos betéti kamat alkotja (2.25. ábra).

Forrás: MNB

Az irányadó instrumentum a kamatcsökkenésen túl egy másik lényeges módosításon esett át. A monetáris kondíciók lazítása érdekében a Monetáris Tanács a 2016. június 12-i ülésén a három hónapos betéti eszköz hozzáféréseinek fokozatos korlátozásáról döntött. Első lépésként a tenderek gyakoriságát hetiről havi egy alkalomra ritkították, melyet további szigorítások követtek. 2016 őszén az irányadó instrumentum 2016. év végi állományát 900 milliárd forintban korlátozták, 2017 első negyedévére vonatkozóan ezt a mennyiséget 750, a második negyedévre pedig 500 milliárd forintra szűkítették. Amennyiben tartós likviditási sokkok következtében

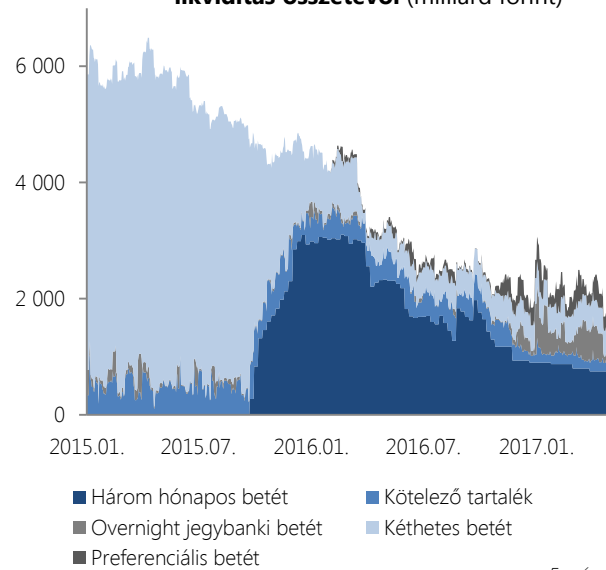
eltér a tényleges, negyedév végi likviditás a tervezettől, azt az MNB finomhangoló swap eszközökkel igyekszik kiigazítani. Az egyhetes, egy hónapos és három hónapos forintnyújtó swapok likviditásszűke esetén, míg az egyhetes jegybanki betét többletlikviditáskor szolgálnak korrekciós eszközként.

A három hónapos betétből kiszoruló likviditás – a várakozásoknak megfelelően – az alacsony kamatozású egynapos betétbe, továbbá a bankközi és az állampapírpiacra áramlott, ahol egyúttal hozamcsökkenést is generált. Az egy hónapos BUBOR-jegyzés 2017 áprilisára egy év alatt 106 bázisponttal 0,14%-ra, míg a három hónaposé 102 bázisponttal 0,18%-ra, tehát az alapkamatnál alacsonyabb szintre mérséklődött. A bankközi hozamok csökkenéséhez az irányadó instrumentum mennyiségi korlátozásán túl a BUBOR-piac reformja is érdemben hozzájárult. 2016 tavaszán a BUBOR-piacon bevezetésre került a kötelező árjegyzés, mely egyet jelentett a bankok egy és három hónapos lejáratokra vonatkozó, legalább 50 és 100 millió forint volumenű, partnerenkénti ügyletkötési kötelezettségével. Az új jegyzési rendszernek köszönhetően látványosan élénkült a bankközi referenciakamatok mögötti piac: erősödött a valós piaci tranzakciók szerepe, a BUBOR volatilitása érdemben nőtt, a hozamok pedig elszakadtak az alapkamattól. Azáltal, hogy a jegyzésben visszatükröződnek a csökkenő pénzügyi hozamok, a BUBOR információtartalma jelentősen javult, irányadó jellege pedig megerősödött. Kiemelendő továbbá, hogy 2016. november 1-jétől a BUBOR referenciamutató mellett a HUFONIA, valamint a BIRS benchmarkok adminisztrátori szerepét az MNB tölti be. Azáltal, hogy az indexek előállításához és kezeléséhez kapcsolódó minden feladat az MNB hatáskörébe került, még hatékonyabban képes hatni a jegyzésekre, s általa a bankközi piac aktivitására.

További változtatásként értékelhető, hogy 2016. december 1-én a hitelintézetek számára egységesen előírt korábbi 2%-os kötelező tartalékrátát az MNB 1%-ban deklarálta. Az elhelyezett tartalék után fizetett kamat, valamint alultartalékolás esetén a hitelintézetek által fizetendő büntetőkamat mértéke a 2004-es európai uniós csatlakozása óta megegyezik az alapkamat rátájával. A kötelező tartalék teljesülését az MNB továbbra is havi átlagban vizsgálja.

A fenti intézkedés-együttes célja elsősorban a Jegybanknál elhelyezett likviditás korlátozásán keresztül a bankrendszeri likviditás irányított áramlásának megvalósulása, valamint a bankközi piac élénkítése volt. A reform sikerességét jól tükrözni, hogy a monetáris eszköztár átalakítása előtt (2015. január) a Jegybanknál elhelyezett banki likviditás közel 6 000 milliárd forintról 2017 tavaszára 2 000 milliárd forint alá mérséklődött (2.26. ábra).

2.26. ábra: A jegybanknál elhelyezett banki likviditás összetevői (milliárd forint)

Forrás: MNB

Nemzetközi szinten az látható, hogy elsősorban a javuló konjunkturális és normalizálódó inflációs környezetből fakadóan a vezető jegybankok fokozatosan távolodnak az extrém laza monetáris politika korszakától. Egy év megtorpanás után, a Fed 2016 decemberében folytatta megkezdett kamatemelési ciklusát és 25 bázispontos szigorítást hajtott végre, melyet 2017 márciusában is megismételt. A piaci várakozások alapján a 2017-es évben további két, 25 bázispontos emelésre van kilátás. Az Európai Központi Bank monetáris politikáján is a szigorítás enyhe jegyei mutatkoznak, 2017 áprilisától ugyanis a mennyiségi lazítást szolgáló eszközvásárlási programja keretében vásárolt értékpapírok mennyiségét havi 80 milliárd euróról 60 milliárd euróra csökkentette. Mindazonáltal az EKB Kormányzótanácsa ismételten megerősítette, hogy a tartósan 2%-hoz közeli inflációs célt szem előtt tartva 2017. decemberig biztosan folytatja, de akár tovább is hajlandó fenntartani a programot.

2.9 PÉNZÜGYI SEKTOR

A 2016-os év több szempontból is kedvezően alakult a bankok számára. A megelőző két évben lezajlottak a szektor működési környezetét érintő alapvető reformok (devizahitelek forintosítása és rendezése, EBRD megállapodás és megújult jogszabályi-makroprudenciális szabályozás). Ezen fundamentális változások eredményei látszottak 2016-ban is.

Indulásként közel 76 milliárd forinttal csökkent a pénzügyi szervezetek különadója (amely 2017-ben további, 12 milliárd forintot meghaladó mértékben csökken).

Másrészt lezárult a fenti megállapodással összhangban megkötött, az EBRD-vel közös, az Erste Bank 15-15%-os részesedésének megszerzésére irányuló tranzakció.

Harmadrészt sikeresen befejeződött az MKB Bank MNB által irányított szanalási és reorganizációs folyamata. Az adásvételi folyamat eredményét a Moody's hitelminősítő is kedvezően értékelte.

Végül a nem teljesítő hitelek problémája is enyhülni látszik: a vállalati szegmensben – elsősorban adásvételi tranzakciók nyomán – számottevően tisztult a bankok mérlege. A lakossági ügyek rendezésében is történtek előrelépések: részben a korábbi magáncsődhöz, valamint az ügyfél-bank közötti megegyezés szorgalmazásához kötődő jogszabályi változások a probléma megoldása irányába mutatnak. Emellett a megállapodásban vállaltaknak megfelelően a Nemzeti Eszközkezelő program is kibővítésre került.

A bankok a 2016-os évben soha nem látott mértékű rekordszintű, 456 milliárd forintos adózott eredményt (eszközarányosan 12,7%-os jövedelmezőséget) értek el a 2015-ös, nullszaldóságnak tekinthető év után. Ebben a bankadó-csökkenés kedvező hatása mellett különböző egyedi tételek (kisebb hitelezési veszteség, céltartalék- és értékvesztés visszairások, jó kereskedési eredmény) jelentős szerepet játszottak.

A jövőbeli sikeres eredmények fenntartásának egyik lehetősége a működési költségek mérséklése, de hosszabb távon a megfelelő szintű jövedelmezőség fenntartása érdekében nagyobb kockázatvállalásra is

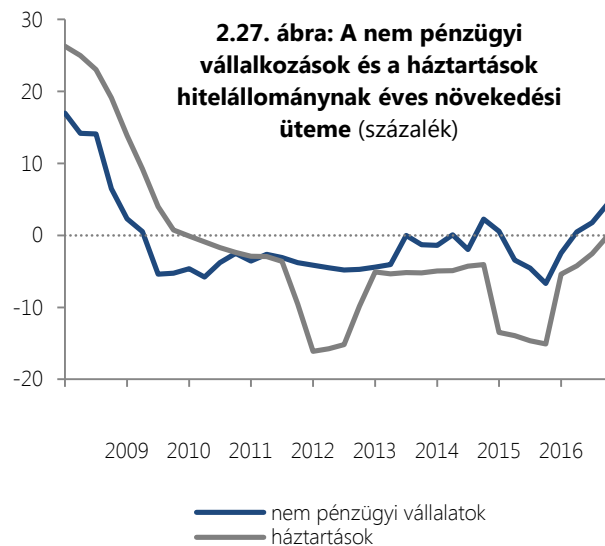
szükség van a már régóta várt hitelezési fordulat eléréséhez, amelynek jelei már megmutatkoznak egyes (lakossági és KKV) szegmensekben.

A hitelaktivitás fokozásához a hitelezési képesség már jó ideje rendelkezésre áll, hiszen a bankok évek óta szilárd tőke- és likviditási helyzetben vannak. Tőkemegfelelésük továbbra is historikusan magas, több mint 20 százalék, a likviditási helyzetük is szintén példás, a rendszerszintű likviditásfedezeti mutató közel 200 százalékos. A fentiek mellett pedig bőven van tér a hitelezési aktivitás fokozására, illetve további intenzív portfóliótisztításra. Érdemi kockázatot az esetleges nemzetközi események jelenthetnek, ami nagyrészt az EU-s szinten 1000 milliárd euróra becsült, rendkívül heterogén szerkezetű nem teljesítő hitelállomány jövőbeli sorsához, kezeléséhez kapcsolódik. A rendszer egészének kockázata szempontjából jelentős intézmények nagymértékű egymásrautaltsága bizonytalan intenzitású és időtartamú turbulenciákat okozhat az európai piacon.

A nem pénzügyi vállalatok hitelállományának tranzakció alapú változása a 2016. év egészét nézve jelentős javulást mutatott (2.27. ábra). Az árfolyamtisztított éves növekedési ütem korrekciók nélkül a teljes vállalati szektor esetében elérte a 4,1%-ot, a kkv szektornál pedig a mutató rekordszintű, 6,7%-os értéket vett fel, mellyel már az MNB által fenntarthatónak minősített 5-10%-os sávban tartózkodik. A kimagasló hitelnövekedéshez érdemben hozzájárultak a támogatott programok keretében nyújtott hitelek.

A 2017. március 31-én kifutó Növekedési Hitelprogram (NHP) utolsó hónapjait övező fokozott érdeklődésnek köszönhetően a harmadik szakasz 700 milliárd forintos keretösszege 98%-ban került kihasználásra. Az NHP keretében így 2013-tól összesen közel 40 000 vállalkozás jutott hitelhez több mint 2 800 milliárd forint összegben. Ezen túlmenően a Piaci Hitelprogram HIRS kamatcsere-ügyletei is pozitívan hatottak a nem pénzügyi vállalatok hitelezési folyamataira, melyek elsősorban a hitelintézetek kamatkockázatát hivatottak mérsékelni. A swap

ügyletek létrejötteként feltételeként 2016 januárjában 17 hitelintézet vállalta a nettó éves kkv hitelkihelyezéseik mintegy 195 milliárd forinttal történő bővítését, melynek az év végére várakozáson felüli mértékben, 170%-ban sikerült eleget tenniük. A 2018 elejéig elérhető Piaci Hitelprogram keretében a hitelintézetek további, 170 milliárd forint értékű kkv-hitelbővítésre tettek ígéretet a 2017. évre vonatkozóan, mely minden bizonnyal további lökést ad majd a piaci alapú vállalati hitelezésnek. Mindemellett a fenntartható 5-10%-os növekedési sávon belüli tartózkodást az NHP kivezetése után az MFB által indított, visszatérítendő uniós forrásból finanszírozott hitelprogramok felfutása és a Széchenyi Kártya Program is érdemben támogathatja.

A 90 napos késedelmet meghaladó vállalati hitelek állománya a hitelintézeti szektorban a 2012. évi, 1000 milliárd forintot meghaladó csúcs óta folyamatos csökkenő trendet követ. A nem teljesítő hitelek aránya ebben a szegmensben az elmúlt egy évben mintegy 251 milliárd forinttal (4,2 százalékponttal) közel felére, azaz 5,4%-ra zsugorodott. A nem teljesítő hitelállomány látványos csökkenéshez érdemben hozzájárult az MKB Bank portfóliótisztítása és a Budapesti Közlekedési Központ Zrt. adóssághkonszolidációja. Ezzel párhuzamosan a 90 napon túl lejárt belföldi projekthitelek arányában is folyamatos mérséklődés látható, az egy évvel korábbi 20%-os értékhez képest 2016 utolsó negyedévében 9%-on állt.

A háztartási szektorban 2016-ban a kiszámítható gazdaságpolitika és az alacsony kamatkörnyezet

eredményeként megtörtént a hitelezési fordulat, a dinamikus növekvő újonnan folyósított hitelek ugyanis az év második felében már meghaladták a törlesztéseket.

A háztartások hitelállománya 2016 egészét nézve azonban még kismértékben, 5 milliárd forinttal zsugorodott, ami -0,1%-os növekedési ütemet jelent, a 2015. évi – egyedi hatásokkal is érintett – 1014 milliárd forintos hitelállomány-csökkenés után azonban ez figyelemre méltó javulást jelent. Bizakodásra ad okot a jövőre nézve, hogy 2016 második felében már nagyobb volt az új hitelek folyósítása, mint a törlesztések, így 2016 júniusa és decembere között 75 milliárd forinttal emelkedett a hitelállomány.

A stabil gazdaságpolitika hatására az óvatossági megfontolások egyre inkább visszaszorulnak, ami az új háztartási hitelek emelkedésében is tükröződik. 2016-ban a hitelintézetek a 2015. évi 694 milliárd forintnál 52%-kal több, 1053 milliárd forint új hitelt folyósítottak a háztartások számára. A lakáscélú hitelek folyósítása 106 milliárd forinttal emelkedett, a növekedés elsősorban az ingatlanpiac élénkülésének köszönhető, de a CSOK jótékony hatásai is elkezdtek érvényesülni. Hasonló mértékben, 107 milliárd forinttal emelkedtek a fogyasztási hitelek is, ami a kiskereskedelmi forgalom bővülésén is megfigyelhető.

A 90 napnál nagyobb késedelemben lévő adóssok aránya a hitelintézeteknél 2016 végén 12,7% volt, 2015-höz képest jelentősen, 4,9 százalékponttal csökkent.

A Kormány jelenleg is több programmal kíván javítani a nem teljesítő adóssok helyzetén. A Nemzeti Eszközkezelő napjainkban is működik és megvásárolja a legrosszabb anyagi helyzetben lévő adóssok ingatlanát, a volt tulajdonosok bérlőként továbbra is az otthonukban maradhatnak. A Nemzeti Eszközkezelő programjának keretében 2017 februárjáig több mint 40 ezer ingatlant ajánlottak fel, melyből mintegy 29 ezer ingatlan esetében bebizonyosodott, hogy minden feltételnek megfelelnek és már a pénzügyi rendezés is megtörtént. A Nemzeti Eszközkezelő mellett a nem teljesítő adóssoknak lehetősége van a családi csődvédelem intézményét is igénybe venni. A családi

csődvédelem rendszerét azok számára dolgozták ki, akik a jelenlegi törlesztést nem képesek fizetni, viszont egy vagyonfelügyelő segítségével még megmenthető az otthonuk, és belátható időn belül rendezni tudják lejárt adósságukat vagy annak jelentős részét.

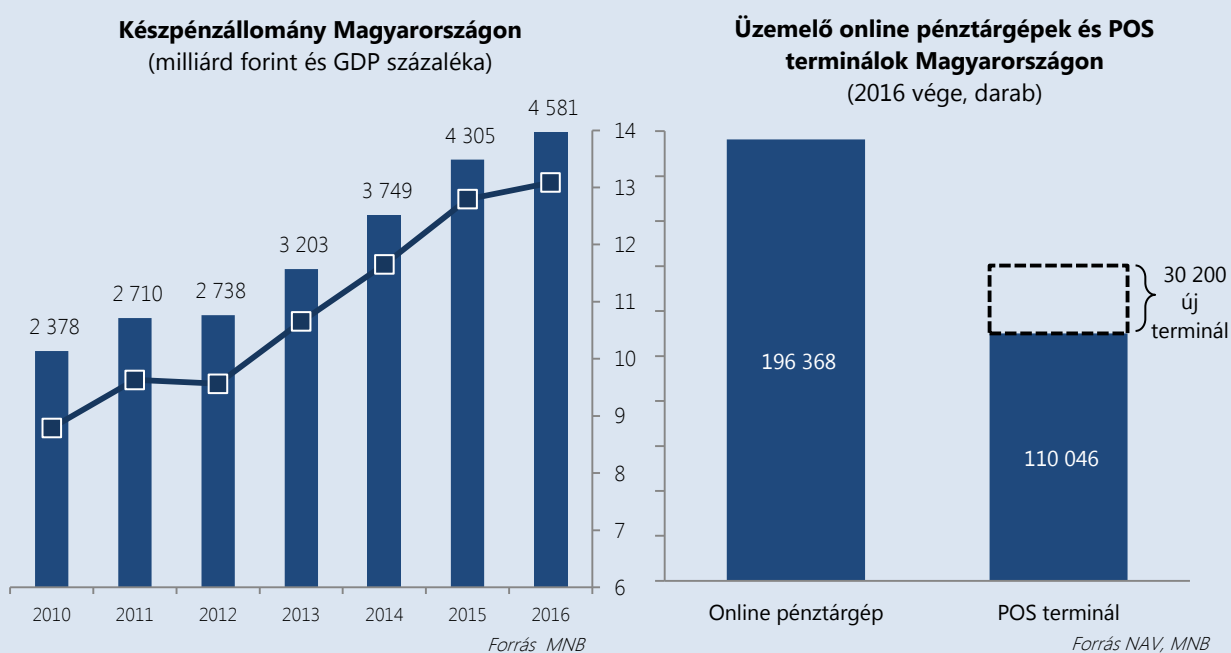
Összességében véve elmondható, hogy a 2016. évben a bankszektor helyzete tovább javult. A hitelintézetek tőkeellátottsága és likviditása évek óta stabil, miközben a portfóliótisztítással párhuzamosan a jövedelemtermelő képességük idén igen kedvezően változott. A bankadó vállalások szerinti mérséklése

pedig jó alapot teremt arra, hogy a bankok kockázatvállalási hajlandósága oldódjon a jövőben. Az ennek hatására fokozódó hitelezési aktivitásuk pedig nemcsak egy megfelelő jövedelmezőségi szint fenntartásához járulhat hozzá, hanem a nemzetgazdaság egésze számára is előnyös, ha a bankok hitelezésükkel érdemben támogatják a növekedést, ezzel ráerősítve a kormányzati intézkedések kedvező konjunkturális hatásaira.

8. számú keretes írás: A bankkártya-elfogadó terminálok számának növelése

Magyarország készpénzállománya 2012 óta közel megkétszereződött, a GDP-hez viszonyított aránya is kiugróan magas szintre, a bruttó hazai össztermék 13%-a fölé emelkedett. Egy adott gazdaság magas készpénzaránya a fizetési infrastruktúra reálgazdasághoz képesti elmaradottságát is jelzi, továbbá számos hátrányos következménnyel jár. Egyrészt a készpénzben tartott megtakarítások nem vesznek részt a gazdaság finanszírozásában (elmaradt haszon a megtakarítóknál, kevesebb forrás a beruházóknál), másrészt a készpénzes fizetési rendszer fenntartása (érmék és bankjegyek gyártása, ellenőrzése, hamisításvédelme, készpénzlogisztika megszervezése, a tárolt-szállított készpénz megfelelő védelme stb.) jelentős nemzetgazdasági költséggel jár, harmadrészt a kiterjedt készpénzhasználat teszi lehetővé a feketegazdaság hatóságok elől eltitkolni kívánt pénzügyi tranzakcióinak anonimitását és rejtve maradását.

A feketegazdaság térnyerése a költségvetést illetve az ország pénzügyi stabilitását közvetlenül is érinti így a kormányzat évek óta prioritásként kezeli a probléma hatékony orvoslását. Ezzel a stratégiával összhangban a gazdaság fehéritését szolgáló kormányzati intézkedések (elsősorban az online pénztárgépek és az EKÁER bevezetése) eredményeként a gazdasági szereplők adófizetési morálja az elmúlt években érdemben javult. A változást jól szemlélteti, hogy az Európai Bizottság számításai szerint Magyarországon a kieső áfa mértéke a 2013. évi 24,4%-os szintről 2014-re 18%-ra csökkent. Azonban a feketegazdaság súlya a célcsoportnak tekintett fejlett európai gazdaságokhoz képest továbbra is jelentős, így további lépések szükségesek. A jelenlegi a helyzetben a készpénzes tranzakciók visszaszorításával lehetne a leghatékonyabban fellépni a feketegazdaság ellen. A nemzetközi összevetésben is kedvezőtlenül nagy arányú hazai készpénzhasználat egyik fő oka a hozzáférés hiánya: kevés az országban az elektronikus fizetésre alkalmas kereskedelmi egység – a 2016. év végi adatok szerint a közel 200 ezer darab online pénztárgépre mindössze mintegy 110 ezer darab POS terminál jutott Magyarországon.

A nemzetközi példák tapasztalataiból (különösen a skandináv országok) megállapítható, hogy a feketegazdaság vérkeringését biztosító magas készpénzállomány csökkenését olyan pozitív ösztönzők bevezetésével lehet elérni, amelyek vonzóvá és hozzáférhetővé teszik az elektronikus fizetés használatát. A fejlett fizetési rendszerrel rendelkező országok historikus jegybanki adataiból fordított arányosság mutatható ki a készpénzhasználat gazdaságon belüli részaránya és a bankkártya-elfogadó helyek száma között. Ezért Magyarország esetében az első lépésnek a megfelelő hozzáférés biztosítása, a fizetési infrastruktúra felzárkóztatása kell lennie.

A bankkártya-elfogadó terminálok terjedésének legfőbb akadálya egy piaci anomáliából adódik: az alacsony számú ügyfél és kártyás forgalom következtében a pénzügyi szolgáltatók kénytelenek relatíve magas jutalékot

számlázni a kártyás fizetés biztosításáért, hogy a rendszer kiépítésének költségei megtérüljenek. A magas jutalékok viszont nem teszik vonzóvá az elektronikus fizetést a kereskedőknek, különösen a relatíve alacsony forgalmú kis- és középvállalkozások esetében. A magas díjak miatt kevés az új belépő, amely viszont a díjak magasán tartására kényszeríti a pénzügyi szolgáltatókat. Tehát hiába adott az igény a bankkártyát befogadó eszközök használatára, a jelentős telepítési költségek és a magas forgalomarányos jutalék miatt sem a pénzügyi szolgáltatók, sem a kereskedők nem motiváltak kellően a hálózat bővítésében. Így a bankkártya elfogadóhelyek száma évek óta alig mutat bővülést. A helyzet holtpontonról való kimozdítása érdekében kormányzati beavatkozás vált szükségessé. A fizetési infrastruktúra modernizálásából fakadó nemzetgazdasági előnyök elérése érdekében a költségvetés támogatást nyújt a bankkártya-elfogadóhelyek bővítéséhez azzal a feltétellel, hogy a terminálokat üzemeltető pénzügyi szolgáltatók is csökkentik a kiskereskedőket sújtó díjterhelést, ezzel is vonzóbbá téve számukra a modern fizetési infrastruktúra használatát.

A Kormány a Nemzetgazdasági Minisztérium által kidolgozott és 2016 decemberében meghirdetett program finanszírozására 2 416 millió forintot biztosított, amelynek keretében a költségvetés az új, korszerű terminálok beszerzéséhez és telepítéséhez terminálonként 80 000 forint támogatást nyújt. A szolgáltatóknak legalább a nyújtott támogatás mértékének megfelelő díjcsökkentést és annak biztosítását kellett vállalni, hogy az elfogadóhely összességében legfeljebb a bankkártyás forgalom 1%-ának megfelelő összegű díjat fizet. A támogatásból származó pénzügyi előny így az elfogadóhelyeknél jelentkezik. A kormányzat ezen intézkedésével a hazai pénzügyi infrastruktúra fejlesztésén és a gazdaság fehérítésén túl ezúton is segíti a kisebb forgalmú, gyengébb alkupozícióval rendelkező kis- és középvállalkozások modernizálását, versenyképességük javítását.

Összességében tehát komoly mérföldkövet jelent a Kormány POS terminál telepítési programja. Ugyanis az intézkedés eredményeként egy év alatt mintegy 30%-kal nő a terminálok száma. Ezen túlmenően gazdaságpolitika deklarált célja a készpénzmentes fizetési módok vonzóbbá tétele, a lakosság pénzügyi tudatosságának támogatása, ezáltal a készpénzállomány fokozatos csökkentése. Ez irányba tett további lépések a szociális számla bevezetése és a közműszámlák elektronikus úton történő kiegyenlítésének ösztönzése lehet.

3. A KORMÁNYZATI SEKTOR HIÁNYA ÉS ADÓSSÁGA

3.1 KÖLTSÉGVETÉS-POLITIKAI CÉLOK

Az elmúlt években végrehajtott költségvetési konszolidáció eredményes és fenntartható volt. A kormányzati szektor hiánya 2012 óta a GDP 3%-a alatt van, a középtávú költségvetési célkitűzés (MTO) 1 év kivételével minden évben, sőt az elmúlt 5 év átlagában nézve is jelentősen túlteljesült és ennek megfelelően folyamatosan, évről-évre mérséklődik az államadósság GDP-hez viszonyított aránya. A kormányzati szektor hiánya évek óta alacsonyabb a kitűzött céloknál, amiben nagy szerepet játszik, hogy a költségvetési tervezés során a kormányzat prudens megközelítést alkalmaz.

A 2016. év eredményeit is tekintetbe véve a Kormány felülvizsgálta az előző konvergencia programban kitűzött hiánycélokat és új középtávú költségvetési pályát alakított ki. Ennek során számolt azzal, hogy a gazdasági növekedés üteme a 2016. évi átmeneti lassulást követően markánsan gyorsulhat. Ugyanakkor ebben szerepet játszik az is, hogy az államadósság további csökkenését biztosító, változatlanul jóval a GDP 3%-a alatt maradó hiányt mutató fiskális pálya továbbra is támogatja a gazdasági növekedést, ami hozzájárul a gazdaság- és társadalompolitikai prioritások érvényesítéséhez.

A globális pénzügyi és gazdasági válság kezelésének nemzetközi és hazai tapasztalatai azt mutatják, hogy a monetáris politika jelentős szerepet töltött be a gazdaság növekedési pályára való állításában, de a hosszabb távon a monetáris politika önmagában nem képes a növekedést ösztönözni. Ezért, abban az esetben, ha rendelkezésre áll a megfelelő költségvetési mozgástér, akkor annak óvatos, a tartósan és biztonságosan 3% alatti hiánnyal

összhangban lévő (továbbá a magas adósságállománnyal rendelkező országokban az adósságcsökkentési célokat is szem előtt tartó) módon történő felhasználása indokolt a növekedés erősítése érdekében. Ezt figyelembe véve a 2018. évi költségvetési törvényjavaslat az ESA2010 szerinti hiánycélt a GDP 2,4 százalékában határozta meg, ami megegyezik a 2017. évre megállapított hiánycéllal. A gazdaság tartósan magas növekedési pályára állítása következtében a költségvetési hiánypálya 2019-től csökken, 2021-re a deficit a GDP 1,2%-ára mérséklődik. Tekintettel arra, hogy a már meghozott és tervezett kormányzati intézkedések következtében erősödik a magyar gazdaság növekedési potenciálja, a ciklikus hatásoktól megtisztított egyenleg jelentősen javul és a számítások szerint az időszak végén túlteljesíti a középtávú költségvetési célkitűzést (MTO).

A 2011 óta folyamatosan mérséklődő GDP-arányos államadósság a konvergencia program időhorizontján továbbra is csökkenő pályán marad. Az adósságráta csökkenésének mértéke a következő években jóval meghaladja azt az ütemet, amelyet az uniós adósságcsökkentési „benchmark” előír. Ebben fontos szerepet játszik, hogy a gazdasági felzárkózást is biztosító gyors növekedés és a csökkenő hiány egyaránt a viszonylag gyors ütemű adósságráta-csökkenés irányába hat. A bruttó államadósság GDP-hez viszonyított aránya a 2011. évi 80,7%-ról 2016 végére 74,1%-ra süllyedt. A konvergencia program időhorizontján az adósságráta további közel 13 százalékponttal mérséklődhet, megközelítve a 60%-os referencia értéket.

3.1. táblázat: Középtávú költségvetési pálya (GDP %-ában)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kormányzati szektor egyenlege	-1,8	-2,4	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
Strukturális egyenleg	-1,6	-2,5	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
Bruttó államadósság	74,1	72,0	70,5	67,3	64,0	61,2

Forrás: KSH, MNB, NGM számítás

3.2A 2016. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS TELJESÜLÉSE

Az előző évekhez hasonlóan, 2016-ban is a tervezettnél kedvezőbben alakultak az államháztartási folyamatok. A kormányzati szektor ESA2010 szerinti hiánya a GDP 1,8%-a volt a Kormány eredetileg kitűzött 2%-os hiánycéljával szemben.

Az államháztartás központi alrendszere 848,3 milliárd forintos hiányt mutatott, ami 31,4%-kal (388,9 milliárd forinttal) alacsonyabb a 2015. évi hiánynál, a 2016. évi törvényi módosított előirányzatot (761,6 milliárd forint) pedig 11,4%-kal haladta meg. Az előirányzat túllépése egyrészt az uniós támogatások megemelt kiadásainak, másrészt a Kormány év végi, a rendkívül kedvező költségvetési helyzetre építő új döntéseinek az eredménye.

Bevételi oldal

A kedvező makrogazdasági környezet hatására a munkaerőpiaci folyamatok (a foglalkoztatottság növekedése, életpályák indítása és a korábbi években meghirdetett béremelések) és az élénkülő fogyasztás növelte az adóalapokat.

A 2016. évben bevezetett adóváltozások elsősorban a munka terheinek csökkentését, a családok támogatását, a gazdaság fehéritését, valamint a további gazdasági növekedés elősegítését célozzák. Az adócsökkentések hatását messzemenően ellentételezték a kedvező gazdasági folyamatok. Bevételi szempontból a legjelentősebb adóintézkedések a személyi jövedelemadó 16%-ról 15%-ra történő csökkentése, a kétgyermekes családok kedvezményének növelése és a sertés tőkehúsok áfa kulcsának 5%-ra csökkentése volt. Az adókulcsok csökkentésének és az EU források ciklikussága ellenére az általános forgalmi adó bevétel pénzforgalomban mintegy 5 milliárd forinttal, a személyi jövedelemadó bevétel pedig közel 30 milliárd forinttal nőtt 2015-höz képest. A társasági adó jelentős növekményét előző évhez képest főként a növekedési adóhitelek kapcsán képződött több mint 250 milliárd forintos bevétel eredményezte. A pénzügyi szervezetek különadója csökkent a 2015. évhez képest az EBRD-megállapodás, valamint a fogyasztói kölcsönök forintra váltásához kapcsolódó levonhatóság értelmében (150 milliárd forintról 73 milliárd forintra).

Fontos kiemelni a „Földet a gazdáknak!” programot, melynek révén mintegy 110 milliárd forint bevétel képződött (ESA2010 szerint). Ezt a Kormány az államadósság csökkentésére fordította. A program sikeresen lezárult, a teljes várható bevétel fennmaradó több mint 150 milliárdos összege a 2017. évi költségvetési egyenleget javítja.

Kiadási oldal

A költségvetés 2016. évi alakulását fegyelmezett költési magatartás jellemezte. A konzervatív tervezés és az államháztartási folyamatok 2016. évi kedvező alakulása – az államadósság csökkentése mellett – lehetőséget adott a fiskális mozgástér kihasználására a hiánycél veszélyeztetése nélkül.

Egyrészt az év közepén sor kerülhetett a költségvetési törvény módosítására, amellyel mintegy 420 milliárd forint értékben kerültek finanszírozásra új programok, célok. Jelentős többletforrás jutott oktatásra (91,6 milliárd forint), a szakképzés és felnőttképzés támogatására (17,7 milliárd forint), az otthonteremtés elősegítésére (50 milliárd forint), valamint a Modern Városok Programban foglalt (50 milliárd forint) fejlesztés megvalósítására jutott többletpénz, illetve 30 milliárd forinttal megemelte a Kormány a költségvetési tartalékokat. Emellett az adósságkonszolidációban korábban nem részesült önkormányzatok támogatásának utolsó üteme (12,2 milliárd) is 2016-ban került kifizetésre.

Év végén láthatóvá vált, hogy a költségvetési folyamatok az év közepén vártnál is kedvezőbben alakultak. Erre tekintettel decemberben a Kormány újra közérdekű feladatok többletfinanszírozásáról döntött. Ezen kormányzati döntések révén a gazdaság fejlődését szolgáló tőkejuttatásokra és részesedésvásárlásokra került sor, így az Eximbank, az Antenna Hungária, a Volánbusz tőkéjét emelte meg az állam (utóbbi a hazai buszipar megerősítésében és a közösségi közlekedés eszközállományának megújításában lesz szerepe), valamint a gazdaság növekedési bázisát szélesítő ipari parkok és az autóiipari fejlesztéseket szolgáló autóiipari tesztpálya kapott forrást. A nyugdíjasok nettó 27 milliárd forintnyi többletelltétést kaptak, és pluszforráshoz juthattak az egészségügy, egyházak, sportszervezetek,

oktatási- egészségügyi intézmények, civil szervezetek, határon túli szervezetek. A döntésekkel összhangban összesen mintegy 432 milliárd forint kiadás érintette a 2016-os ESA2010 szerinti egyenleget.

A kormánynak az uniós programok gyorsítása (közvetve a gazdaság élénkítése) érdekében hozott intézkedései eredményeként a tervet több mint 660 milliárd forinttal meghaladó uniós kifizetésre kerülhetett sor, összesen közel 2100 milliárd forint összegben.

A gyógyító-megelőző ellátásokra szánt források mintegy 130 milliárd forinttal haladták meg az előző évi szintet az egészségügyi ágazatban végrehajtott béremelések és a kórházak pénzügyi helyzetének rendezésére fordított többletforrások következtében. A lakásépítésre fordított támogatások az előző évhez képest közel másfélszeresükre, 148 milliárd forintra

3.3A 2017. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS

A 2017. évi költségvetést 3,1% gazdasági növekedéssel, 0,9%-os inflációval fogadta el a Parlament, a hiánycélt a GDP-hez viszonyítva 2,4%-ban határozta meg (ESA2010 szerint). A költségvetést a Kormány úgy alakította ki, hogy az államadósság további csökkenését biztosító - jóval a GDP 3%-a alatt maradó - hiány fenntartása mellett a költségvetés támogassa a gazdasági növekedést és érvényesítse gazdaság- és társadalompolitikai prioritásait.

Az elfogadott költségvetésben érvényesülő legfontosabb prioritás volt egyrészt az adócsökkentések folytatása (családi adókedvezmény növelése, bankadó és áfa csökkentés az alapvető élelmiszereknél és éttermi szolgáltatásoknál, illetve internet hozzáférés biztosításánál), másrészt a közszférában dolgozók életpálya modelljeinek kiterjesztése, elindítása, harmadrészt a gazdasági növekedést segítő beruházások forrásainak biztosítása az otthonteremtési program és a hazai forrásból megvalósuló fejlesztési projektek kapcsán. A Kormány által meghirdetett nagy infrastrukturális beruházások (például a Paksi Atomerőmű bővítése, Liget-beruházás, büntetés-végrehajtási fejlesztések, Modern Városok Program, kiemelt közúti

nőttek, köszönhetően a bevezetett kormányzati programoknak: a CSOK rendszerének.

A kamatkidadások és -bevételek pénzforgalmi egyenlege a GDP arányában és nominálisan is csökkent, ESA2010 szerint a GDP 0,3%-ával, 3,4%-ról 3,1%-ra.

A nyugdíjszerű ellátások összességében a tervnek megfelelően alakultak, a Gyed és táppénzkiadásokra mintegy 25 milliárd forinttal, a gyógyszer és gyógyászati segédeszköz kiadásokra pedig mintegy 51 milliárd forinttal tudott többet költeni az állam, mint az eredetileg tervezett. A kedvező munkaerőpiaci helyzettel is összefüggésben a közmunka előirányzatán el nem költött szabad összeg egy része más, aktív munkaerőpiaci célra került felhasználásra.

beruházások, stb.) finanszírozásával összefüggésben is nő a beruházási kiadások súlya.

A 2017. évi költségvetés elfogadása óta a magyar gazdaság a vártnál kedvezőbben teljesített. A fegyelmezett költségvetési politika, a csökkenő pályára állított államadósság és a magyar gazdaság teljesítménye, valamint a Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fórumán 2016 novemberében megkötött, hat évre szóló bérmegállapodás alapján 2017-ben a következő változásokra került sor:

- szociális hozzájárulási adó 2017. január 1-től 27%-os kulcsa 22%-ra csökken,
- társasági adókulcs 9%-ra csökken,
- minimálbér 15%-tal, a garantált bérminimum 25%-kal emelkedik.

Ezek az intézkedések újabb lendületet adtak a gazdasági növekedésnek és a bérek dinamikus emelkedésének. Ennek révén 2017-ben várhatóan több bevétele képződik a költségvetésnek személyi jövedelemadóból, járulékokból és fogyasztáshoz kapcsolódó adókból, miközben jóval kisebb lesz az elmaradás a szociális hozzájárulási adóban, mint az adócsökkentéssel összefüggésben kieső összeg. A

társasági adóbevételnél az adókulcs csökkentése eredményeként kiesés várható, melyet idővel mérsékelnek a kedvező közvetett hatások (gazdasági növekedés és fehéredés). 2017 első negyedévében a központi kormányzat hiánya 198,1 milliárd forintot tett ki, ami igen kedvező adat, a hiánycél teljesíthetőségének realitását mutatja.

A hat évre szóló bérmegállapodás keretében bejelentett adócsökkentések közvetlen költségvetési hatása a GDP arányában mintegy 1,4százalékpont, azonban a lépések a gazdasági növekedési potenciált emelő szerkezeti reformot jelentenek. A közvetlen bevételkiesés hatását a magasabb gazdasági növekedésből és a korábban vártnál dinamikusabb bérnövekedésből származó pluszbevételek túlnyomó részt kompenzálják.

A kedvező költségvetési folyamatok (bevételi többletek, kiadási megtakarítások) lehetővé teszik, hogy a 2017. évi költségvetési törvény módosítása keretében a hiánycél módosítása nélkül a következő többletkiadásokra kerüljön sor:

- az országos közúthálózat felújítására és korszerűsítésére,
- az állami beruházások előkészítési folyamatának finanszírozása,
- Beszállítói Cselekvési Terv első alprogramjának végrehajtása,
- a kötőtpályás járműgyártás fejlesztése,
- a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet többlettámogatása,
- Magyarországi Református Egyház Bethesda Gyermekkórháza és a Budai Irgalmasrendi Kórház közös fejlesztései,
- a demográfiai és munkahely teremtési szempontból is fontos bölcsődei fejlesztések, illetve a bölcsődék finanszírozási helyzetének javítása, valamint a kisebb önkormányzatok alacsony összegű fejlesztéseinek támogatása,
- a Budapest Főváros X. kerület Bajcsy-Zsilinszky Kórház és Rendelőintézet keretében járóbeteg-szakellátást nyújtó Kőbányai Egészségház

megújítását célzó infrastrukturális beruházások támogatása.

- Az ország védelmi képességének erősítése érdekében a Magyar Honvédség Mi-24 típusú harci helikoptereinek felújítása.

Az uniós források felhasználásánál a gyorsító intézkedések hatására az eredeti terveket is meghaladóan 215 milliárd forinttal több juthat. A gazdasági növekedést, versenyképességet erősítő és a gazdaság fehéredését segítő intézkedés 2017. januártól, hogy a „jó adózókat” támogató új áfa-visszatérítési szabályok szerint az adóhatóság a kiutalást már 45 napon belül teljesíti a korábbi 75 nap helyett. Az intézkedés nem befolyásolja az ESA2010 szerinti hiányt.

Az aktuális makrogazdasági prognózisnak megfelelően a nyugdíjakra 100 milliárd forinttal több fordítható, mint 2016-ban. Ez részben az 1,6%-os infláció melletti értéktartást biztosítja, részben a dinamikus, 3,5%-ot meghaladó gazdasági bővülés eredményeként lehetőség nyílik nyugdíjprémium fizetésére.

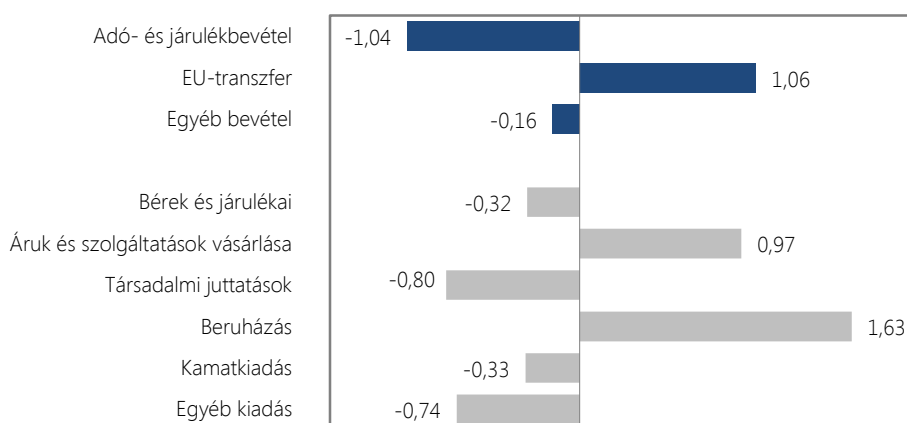
A kedvező munkaerőpiaci tendenciák valamint a közmunkaprogram racionalizálására irányuló kormánypolitika révén 60 milliárd forinttal csökken a Start-programra szánt forrás, ugyanakkor nő az aktív munka-erőpiaci eszközök finanszírozása.

A kamatkiadásoknál az eredetileg tervezettnél nagyobb csökkenés várható, döntően a hozamok további esése miatt. Ebben az is tükröződik, hogy a nagy hitelminősítők 2016 folyamán befektetésre ajánlott kategóriába emelték vissza a magyar állampapírokat.

Az állami földek értékesítése kapcsán, az eredeti tervektől eltérően 2017-ben is számottevő, 150 milliárd forint többletbevétel folyik be.

Ugyanakkor az előző évhez képest 100 milliárdos többletkiadás várható a migráció és a megnövekedett terrorfenyegetés miatt.

3.1. ábra: Főbb bevételek és kiadások változása 2017-2016
(a GDP %-ában, százalékpont)

3.4A 2018. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS

A 2018. évi költségvetés az eddigi prioritások folytatásával, kiszélesítésével és új intézkedésekkel egyaránt számol. A közsférában folytatódik a bérek dinamikus emelkedése. A nyugdíjak nemcsak megőrzik reálértéküket, hanem a gazdasági növekedésre tekintettel nyugdíj-prémium kifizetésére is sor kerül. Az otthonteremtés támogatása növekszik és folytatódik a hatéves bérmegállapodás eredményeként 2017-ben megkezdett adócsökkentési program.

A Kormány a 2018. évre vonatkozóan a GDP-hez viszonyítva 2,4%-ban határozta meg a hiánycélt. A kitűzött költségvetési hiánycél és a gyorsuló növekedés mellett az államadósság GDP-hez viszonyított aránya számottevően mérséklődhet.

A korábban 1,8%-os 2018-as hiánycél 2,4%-ra emelését indokolják azok a gazdasági növekedési potenciált emelő szerkezeti reformok, amelyekre a hat évre szóló bérmegállapodás keretében bejelentett adóváltozások révén kerül sor, és amelyek közvetlen hatása a kormányzati szektor egyenlegére a GDP 1,6%-át teszi ki. A bérmegállapodás miatti közvetlen bevételkiesés hatását, a magasabb gazdasági növekedésből és a korábban vártnál dinamikusabb bérnövekedésből származó pluszbevételek túlnyomó részt kompenzálják.

A 2018. évi költségvetési törvényjavaslatban a megelőző évek költségvetéséhez hasonlóan az előre nem várt kockázatok kivédésére a kormányzat ismételten három típusú központi tartalékot képzett, az Országvédelmi Alap előirányzatát, a fejezeti stabilitási tartalékot, valamint a rendkívüli kormányzati intézkedések tartalékát. A tartalékok rendszerét erősíti a költségvetési fejezetenként megképzett stabilitási tartalék, amelynek felhasználása a Kormány döntése alapján az év utolsó negyedévében lehetséges.

A GDP-arányos államadósság csökkentése 2011-től kezdődően a nemzeti vagyon gyarapodása mellett ment végbe, ezért 2018-ban is kiemelt prioritás az olyan beruházások megvalósítása, amely által gyarapodik a nemzeti vagyon. Ez az oka, hogy a költségvetés szerkezetében a felhalmozási és uniós részek hiányt mutathatnak.

Az elmúlt évekhez hasonlóan fontos feladat az uniós támogatások átszervezése, ezáltal a hatékony felhasználás elősegítése a gazdaságfejlesztést támogató beruházások előtérbe helyezésével. A 2018. évi kifizetések nagyságrendje várhatóan meghaladja az előző évi szintet, ami szintén hozzájárul a magas gazdasági növekedéshez.

A Kormány gazdaságpolitikáját szem előtt tartva a 2018. évi főbb célkitűzések a következők:

- *Az otthonteremtési program kiszélesítése.* 2018. évben a Kormány szándékainak megfelelően tovább folytatódik az otthonteremtési program, mely a családok lakáshoz jutását és a lakáskörülményeinek javítását tűzte ki célul. A Családi Otthonteremtési Kedvezmény keretében a három és többgyermekes új lakást építő vagy vásárló családok akár 10 millió forintot is elérő költségvetési támogatást és 3%-os kamatozású lakáskölcsönt vehetnek igénybe. A lakáshelyzet javítását szolgálja az ingatlan értékesítések áfa-kulcsának 5 százalékra történt mérséklése, továbbá a saját célra építkezők részére az adó-visszatérítési támogatás.
- *A családok adóterheinek további csökkentése a családi adókedvezmény mértékének növelésén keresztül.* A kétgyermekes családok esetében 2018-tól gyermekenként 17,5 ezer forintra emelkedik a havonta igénybe vehető adókedvezmény összege, azaz a kétgyermekes családok jövedelme éves szinten 60 ezer forinttal emelkedik 2017-hez képest. A családalapítás és a házasságkötés támogatása érdekében az első házások kedvezménye 2017-től a családi kedvezménytől függetlenül igénybe vehető.
- *A közmunka program folytatása a „segély helyett munkát” elv érvényesítésének megfelelően ugyanakkor a közmunka rendszerének hatékonyabbá tétele, az egyéb aktív munkapiaci programok szélesítése révén.* A magyar gazdaság helyzetének erősödésével a Kormány lehetőséget teremt a közfoglalkoztatottak piaci alapú munkavállalására, amit kompetenciafejlesztő és képzési programokkal is támogat. A Kormány különös figyelmet fordít a munkahelyteremtésre a versenyszférában, támogatja az egyes hátrányos helyzetű célcsoportok foglalkoztathatóságát, különösen a munka nélkül lévő, illetve a hátrányos helyzetű területeken élő személyeket, szakképzetlen munkavállalókat, a fiatalokat és a nőket.
- *A nyugdíjkiadások és egyes jövedelempótló ellátások reálértékének megőrzése.* A költségvetés 2018-ban is fedezi az infláció melletti értékertartáshoz szükséges forrásokat, és ezen felül biztosítja azt, hogy a nyugdíjasok részesülhessenek a gyors gazdasági növekedés eredményéből.
- *A pedagóguséletpálya-modell, illetve a rendvédelmi és honvédelmi életpálya folytatása, a szociális szféra többletjuttatása, a Kormányhivataloknál és Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál foglalkoztatottak életpályájának folytatása.* 2018-ban tovább folytatódnak a közszolgálati dolgozók megbecsülése érdekében tett intézkedések. A fegyveres és rendvédelmi életpályamodell keretében 2018-ban további, átlagosan 5%-kal nő a katonák és a rendvédelmi dolgozók fizetése. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal foglalkoztatottjai 2018-ban további 15%-os illetményemelésben részesülnek, elérve ezáltal az átlagosan 50%-os növekedést. A bírói és ügyészi illetményalap 2018-ban további 5%-kal nő, a felsőoktatási oktatói, kutatói és tanári fizetések pedig 5%-kal. További jelentős emelésben részesülnek az egészségügyi ágazatban dolgozók, és bérfejlesztésre kerül sor a szociális ágazatban egészségügyi munkakörben foglalkoztatottak esetében is.
- *Az európai uniós programoknál a maximális ütemű forrásfelhasználás prioritásként jelenik meg, azért hogy a fejlesztési források a kedvezményezettek számára minél hamarabb elérhetővé váljanak.* A Kormány kiemelten kezeli az uniós támogatások felhasználását. Elsődleges cél, hogy 2018-ban az összes forrás lekötésre kerüljön annak érdekében, hogy a fejlesztési források a kedvezményezettek számára minél hamarabb elérhetővé váljanak. Mindez az jelenti, hogy a 2018. évi kifizetések nagyságrendje várhatóan még a korábbi évek kiemelkedően magas értékeit is meghaladja, fenntartva a gazdasági növekedés lendületét, hiszen a Kormány a fejlesztési források 60%-át – az uniós célkitűzésekkel összhangban – a foglalkoztatás és versenyképesség növelésére épülő gazdaságfejlesztésre fordítja. A vissza nem térítendő támogatások mellett a korábbi pénzügyi időszakhoz képest jelentősen magasabb arányban kerülnek meghirdetésre pénzügyi eszközök is, melyek a többszöri kihelyezés által hosszú távon tudnak biztos finanszírozási forrást nyújtani a megerősödő vállalkozások jövőbeni fejlesztéséhez.
- *A közlekedési fejlesztésekre továbbra is jelentős összeget fordít a kormányzat, a Paksi beruházás a szükséges engedélyek megszerzése után felgyorsulhat.* A Kormány 2016-ban elfogadott

közútfejlesztési koncepciója értelmében a jelenlegi 1 450 kilométernyi gyorsforgalmi úthálózat 2022-ig további több mint 900 kilométer autópályával, autópályával vagy főútvonallal bővül, összesen mintegy 2 500 milliárd forintból, amelynek felét uniós források biztosítják. 2018-ban is folytatódik az országos közúthálózat felújítása, amely hazai költségvetési források felhasználásával valósul meg. Ezen kívül a Kormány megemelt költségvetési forrást biztosít a következő években az állami autóbussz társaságok jármű parkjának megújítására, ezzel támogatva a nemzeti autóbusszgyártást.

- *A vidéki nagyvárosokat modernizáló, versenyképességet, turisztikai vonzerőt növelő és életminőséget javító fejlesztésekre kerül sor a Modern Városok Programban, és számos felsőoktatási, kulturális beruházás, nemzetstratégiai gazdaságfejlesztési támogatás kap helyet a 2018-as költségvetésben.* A Kormány a Modern Városok Program (MVP) keretében együttműködési megállapodásokat kötött hazánk megyei jogú városaival annak érdekében, hogy állami forrásokkal is támogassa a városok közszolgáltatásainak, infrastruktúrájának fejlesztését, az ott élők életminőségének javítását, illetve a városok turisztikai vonzerejének és a helyi gazdaságnak az erősítését. A turizmus támogatását azért is különösen fontosnak tartja a Kormány, mert ez a vidékfejlesztés, a területi differenciálás, a térségi fejlettségbeli különbségek kiküszöbölésének eszköze is. A turizmus fejlesztésére fordított források pozitív gazdasági hatásai mutatókban mérhetőek, profitot termelnek és az államháztartásnak bevételt produkálnak.
- *A kötelezettségeiknek maradéktalanul megfelelő vállalkozások terheinek további csökkentése objektív feltételek vizsgálatán alapuló minősítési rendszer keretében.* Az általános forgalmi adó kiutalásának határideje 45 napról 30 napra csökken a megbízható adósok esetében 2018-ban.
- *2018-ban további adócsökkentésekre kerül sor.* A hatéves bérmegállapodás keretében a szociális hozzájárulási adó mértéke 2018. január 1-től további 2 százalékponttal csökken és így 20%-ra mérséklődik. További 0,5 százalékpontos adócsökkentést jelenthet 2018 évben, ha a KSH által közzétett versenyszféra bruttó átlagkereseti

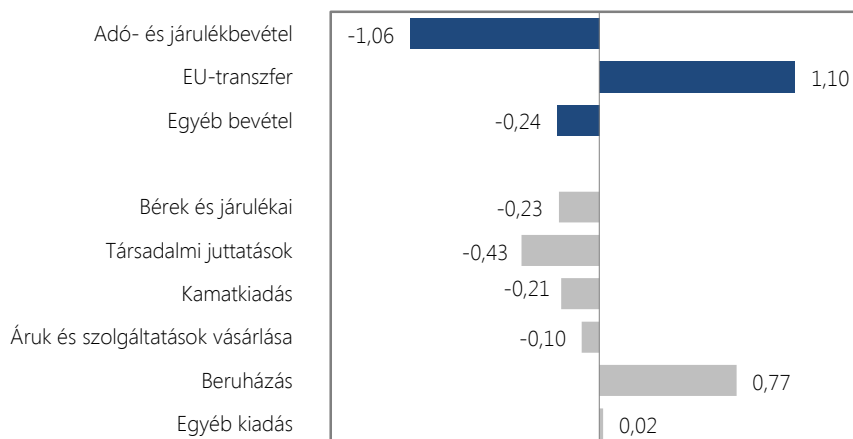
indexe 11%-kal növekszik 2017. első három negyedévében a megelőző év azonos időszakához képest. 2018. január 1-től további adócsökkentésekre kerül sor a hal áfa kulcsa 27%-ról 5%-ra csökken. Az ingatlan-bérbeadásból származó jövedelmet terhelő egészségügyi hozzájárulás megszűnik, mely egyszerűsíti az adminisztrációt és elősegíti a lakásbérletből származó jövedelmek kifehéritését.

- *További lépések a gazdaság fehéritése, a nagyobb adóhatékonyság érdekében.* A költségvetési törvény Költségvetési Tanácsnak történő átadását követően a Kormány döntött a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Stratégiai Megújulásának Programjáról, mely többéves (2017-2021) projekt keretében a NAV működését, hatékonyságát érintő programok valósulnak meg a NAV versenyképességének és a költségvetés bevételeinek növelése érdekében. A stratégia főbb pontjai a következők: az adótudatosság elősegítése, az ügyfélközpontúság, behajtási hatékonyság javítása szakmai korszerűsítéssel, közép- és hosszútávon fenntartható adóztatás, digitalizáció, hatékony működés. A projekt további célja illeszkedve a szolgáltató adóhatóság koncepciójához, hogy a vállalkozások, illetve a magánszemélyek könnyebben és gyorsabban tudjanak megfelelni az adózást érintő kötelezettségeiknek, illetve a jogkövető magatartásnak. A Program első intézkedései 2018-ban kerülnek megvalósításra, melyek az ügyfél-kommunikáció, illetve a jogkövetés elősegítése mellett elsősorban a kockázatkezelésre, valamint a feketegazdasággal továbbra is érintett ágazatokra összpontosít. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal Stratégiai Megújulásának Programja kiemelten fókuszál a feketegazdaság mellett a NAV hatékonyságának növelésére is. A feketegazdaság elleni, valamint hatékonyságot növelő intézkedések (pl. online pénztárgép, EKAER) az elmúlt években sikeresnek bizonyultak és több száz milliárd forinttal járultak hozzá a költségvetés bevételeinek alakulásához. A bevételek növekedése és a gazdaság fehéredése a fenti múltbeli tapasztalatok alapján a programnak köszönhetően a következő években is folytatódik. Így a megvalósítandó intézkedéseknek köszönhetően mindazonáltal nemcsak egy-egy adónemnél, hanem a nyereség-, a forgalom- és a

béreltitkolás, mint különböző családi formák által érintett adóbevételeknél is várható eredmény közvetlenül és közvetett módon várható eredmény. A költségvetésnek a fentiek alapján

2018-ban várhatóan egyes adónemek, illetve járulékok esetén összességében mintegy 21 milliárd forint többletbevétele keletkezhet.

3.2. ábra: Főbb bevételek és kiadások változása 2018-2017
(a GDP %-ában, százalékpont)

3.5 2019-21. ÉVI ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOK

A programidőszak utolsó három évében a konvergencia program előrejelzése nem feltételez új intézkedéseket, csupán a már meghozott döntéseknek a következő évekre is áthúzódó hatása épült be a számításokba.

A bevételi oldal meghatározó eleme az adó- és járulékbevételek, valamint az uniós transzferek alakulása. Figyelembe véve a családi adókedvezmény fokozatos szélesítését és nem feltételezve további fehéritő intézkedéseket, az adócentralizáció csaknem 2 százalékponttal mérséklődhet 2018 és 2021 között. Az uniós támogatások felhasználásának gyorsítása eredményeként a 2014-2020-as programozási időszak

kereteinek döntő része már 2018-ig felhasználásra kerül, ami a kormányzati szektoron belül maradó EU-transzferek alakulásában is megmutatkozik, a 2018. évi csúcs után az utolsó két évben már csak kisebb összeggel lehet kalkulálni. Az uniós támogatások 2018-ban még némileg ellensúlyozhatják a GDP-től elmaradva bővülő adóbevételek hatását, 2019-től azonban már felerősítik a centralizációs ráta csökkenését. A kormányzat összes GDP-arányos bevétele az utolsó három évben több mint 5 százalékponttal mérséklődve, 40% közelébe csökkenhet.

3.2. táblázat: Az államháztartás fő bevételei (a GDP %-ában)

	2018	2019	2020	2021
Adó- és járulékbevétel	37,5	37,0	36,2	35,6
Egyéb bevétel az EU transzferek nélkül	4,6	4,4	4,2	4,0
Összes bevétel az EU transzferek nélkül	42,1	41,4	40,3	39,5
EU transzferek	3,1	2,9	1,5	0,6
Bevételek összesen	45,3	44,3	41,9	40,2

A táblázatban az eltéréseket kerekítés okozza.

Forrás: NGM számítás

A csökkenő centralizációs ráta mellett a kiadások visszafogása révén érhető el a hiánycélok. Az uniós támogatások nélkül 2018 és 2021 között több mint 2,6

százalékponttal mérséklődhet a GDP-arányos összes bevétel, az ilyen támogatások nélküli kiadások azonban ennél erőteljesebben, csaknem 4

százalékponttal szorulhatnak vissza. A tisztán hazai forrásból finanszírozott beruházások esetében várható a GDP bővülését meghaladó növekedés. Az előrejelzés figyelembe veszi, hogy

- A közsférában bevezetett életpálya modellek bérnövelő hatása 2020-ig fokozatosan kifut, az előző évhez viszonyított többletkiadások évről-évre mérséklődnek, a munkavállalói jövedelemre fordított kiadás növekedése a GDP-től elmarad.
- Az államháztartás tisztán hazai forrásból finanszírozott áru- és szolgáltatásvásárlásra fordított kiadása is a GDP-től elmaradva emelkedhet.
- A társadalmi juttatások alakulását továbbra is meghatározzák a korábban végrehajtott strukturális átalakítások. Az előző konvergencia program feltételezésével összhangban a pénzbeli juttatások növekedése döntően a nyugdíjak reálértékének megőrzését tükrözi, a piaci termelők útján nyújtott juttatások a várható inflációtól elmaradva emelkedhetnek. A növekvő GDP százalékában mérve az összes társadalmi juttatás 1,3 százalékponttal mérséklődhet 2018 és 2021 között, és ezzel jelentős arányban járul hozzá az újraelosztási ráta csökkenéséhez.
- A kamatkidás nominálisan nem csökken tovább a hozamszintek várható emelkedése miatt, de GDP arányosan 0,3 százalékponttal csökken.
- Az elindított nagy beruházási projektek több évet érintő determinációt jelentenek, így a tisztán hazai forrásból finanszírozott beruházások GDP-arányos kiadása 2,2 százalékponttal emelkedhet a programidőszak utolsó három évében. 2021-ben a GDP arányában 5,6 százalékpontot kitevő összes kormányzati beruházás túlnyomó többsége, GDP arányosan 5,1 százalékpont tisztán hazai forrásból valósulhat meg.

3.3. táblázat: Az államháztartás fő kiadásai (a GDP %-ában)

	2018	2019	2020	2021
Egyenleg	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
Bevételek összesen	45,3	44,3	41,9	40,2
Kiadások összesen	47,7	46,1	43,4	41,3
Összes kiadás az EU transzferek nélkül	44,6	43,2	41,8	40,7
ebből:				
munkavállalói jövedelem	10,5	10,0	9,4	8,8
árúk és szolgáltatások vásárlása tisztán hazai forrásból	6,5	6,1	5,8	5,5
beruházások tisztán hazai forrásból	2,9	3,5	4,5	5,1
társadalmi juttatások	13,8	13,3	12,9	12,5
kamatkiadás	2,7	2,5	2,5	2,4

Forrás: NGM számítás

3.6 STRUKTURÁLIS EGYENLEG

A strukturális egyenleg becsléséhez a konvergencia program első lépésben 0,49 nagyságú együtthatóval számítja ki a ciklikusan igazított egyenleget, amely megfelel az EU Kibocsátási Rés Munkacsoport által elfogadott módszertannak. Az együttható azt jelenti, hogy az államháztartás egyenlege 0,49 százalékponttal változik, amennyiben a GDP (változatlan szerkezetben) 1%-kal eltér a potenciális kibocsátástól.

Az elkövetkező években a Kormány növekedésserkentő intézkedései és az EU-transzferek gyorsított lehívása is a negatív ciklus zárulása felé ható tényezők. Az előrejelzési horizont első felében bővülés meghaladja a potenciálisan elérhető mértéket, azaz a kibocsátási rés további záródik, az ezt követő időszakban a bővülés a potenciális növekedéssel összhangban alakul. (lásd 2.5. fejezet). A ciklikusan igazított egyenleg így 2017-ben kedvezőbb, azt követően gyakorlatilag megegyezik a tényleges egyenleggel. Egyszeri egyenlegjavító tételként 2017-ben a GDP 0,4%-ának megfelelő, vagyoneértékesítéssel összefüggő egyenlegjavító hatás jelentkezik.

Az elmúlt években a Kormány hatáskörén kívüli események következtében jelentősen megnövekedtek a migránsáradat kezelésével kapcsolatos kiadások és ennek hatásai ezt követően is jelentkeznek (Melléklet, 8-10. táblázat). A kiadások az uniós és a magyar jogszabályok betartása érdekében merültek fel, és a Kormány megpróbálta a lehető legköltséghatékonyabb megoldást alkalmazni.

A terrorizmus elleni fellépés hatékonyságának növelése, az ebben szerepet játszó rendvédelmi és

honvédelmi szervek potenciáljának javítása és az egyes szervek által begyűjtött információk minél hatékonyabb felhasználása érdekében 2016-ban és 2017-ben jelentős többletforrás biztosítása történt pl. technikai eszközpark fejlesztésre, az új kihívásokra reagáló és a biztonság megteremtéséhez szükséges képességek fokozására, valamint a technikai és logisztikai támogatottság fejlesztésére, az értékelő-elemző képesség fejlesztésére stb. (Melléklet 11-12. táblázat). Az érintett szervek által összegyűjtött adatok elemzésére és kiértékelésére, a párhuzamos adatkezelések elkerülésére, a releváns adatok egyes szervek közötti áramlásának elősegítésére – a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ bázisán – létrehozta a Kormány a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központot.

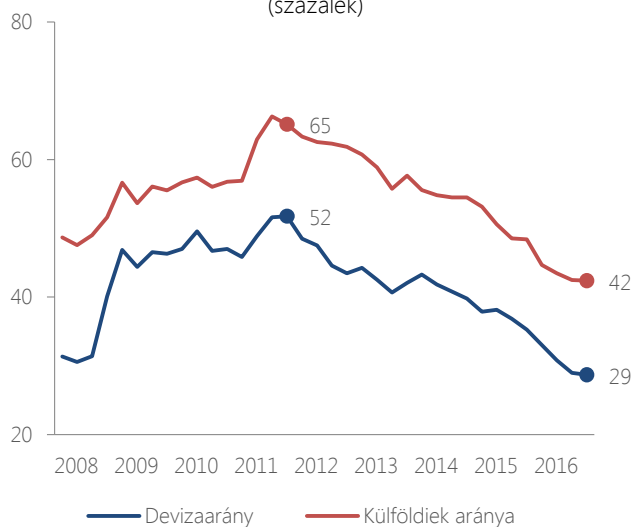
A strukturális hiány, amely a költségvetési egyenleget a gazdasági cikluson kívül az azt befolyásoló egyszeri és átmeneti tételekkel is korigálja, a 2012 óta eltelt 5 évben csak egyszer tért el az 1,7%-os középtávú költségvetési célról (MTO), több esetben annál jelentősen jobb értéket mutatott és az 5 év átlagában nézve is az MTO alatt alakult. 2017-ben és 2018-ban a strukturális hiány várhatóan átmenetileg megemelkedik, majd középtávon ismét visszatér a célhoz.

A középtávú költségvetési cél 2017-től a GDP 1,5%-ának megfelelő strukturális hiány, összhangban a „Code of Conduct” -ban bemutatott módszertannal. A kiadási aggregátum növekedése 2017-ben még várhatóan átmenetileg a referencia érték fölött alakul, majd az időszak végéig alacsony szinten marad.

3.7A KORMÁNYZATI SEKTOR ADÓSSÁGA

A magyar államadósság-kezelés fő stratégiai célja továbbra is az adósságráta csökkentése a lakossági állampapírok állományának növelése, illetve a devizaadósság arányának mérséklése közben. A devizaarány ezzel összhangban a 2011 végi 52%-ról 29%-ra, a külföldiek aránya pedig 65%-ról 42%-ra esett (3.3. ábra).

3.3. ábra: Az államadósság devizaaránya és a külföldiek kezében lévő aránya
(százalék)

Forrás: MNB

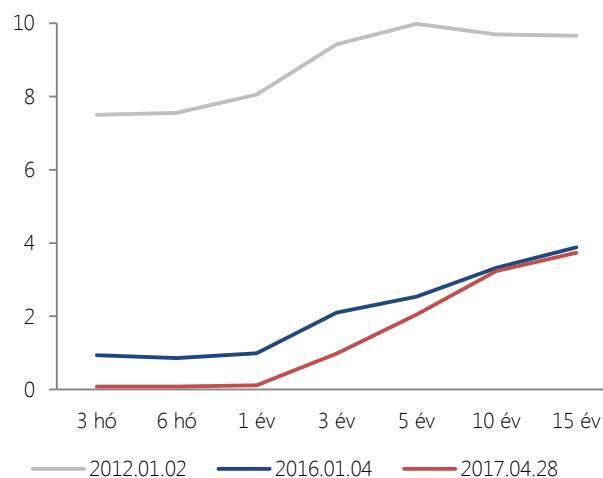
Ez hozzájárult az ország devizakitettségének és külső sérülékenységének mérséklődéséhez. Az ötéves CDS-felár alacsony szintje is visszatükrözi a folyamatokat: a 2012 eleji 600 bázispont feletti szinthez képest az ötéves CDS-felár jelenleg 115 bázispont körül mozog. A mérséklődő országhozzáértékelésnek és az alacsonyabb inflációs várakozásoknak, valamint a laza monetáris kondícióknak köszönhetően 2012 óta mind a rövid, mind a hosszú állampapírok hozamai jelentős mértékben, hozzávetőleg 7-8 százalékponttal csökkentek: a 3 hónapos hozamok 7,5%-ról 0,07% köré, az öt- és tízéves hozamok pedig 10%-ról 2-3,3%-ra süllyedtek (3.4. ábra).

A kedvező hozamkörnyezet hatására az adósságfinanszírozás érzékelhetően alacsonyabb áron valósulhat meg: 2012-ben az adósság implicit kamatlába még 5,3%-os szinten állt, ez az átlagos kamatteher 2016-ra 4,4%-ra mérséklődött.

Az elmúlt egy év tekintetében csak a három hónapos hozam mutatott számottevő csökkenést, a hozamgörbe hosszú vége pedig jelenleg a 2016 eleji szinten mozog. A 2016-os sorozatos felminősítések folyamánként mérséklődő országhozzáértékelés felár hozamcsökkentő hatását ugyanis nagyrészt kioltotta a Fed kamatemelési ciklusának megkezdése hatására megemelkedett kockázatmentes hozamszint, továbbá az inflációs várakozások élénkítése is. Mindezek miatt a hozamgörbe meredeksége emelkedett a 2016-os év folyamán.

Az elsődleges piaci, aukciós hozamok is követték a másodpiaci trendeket, a 3 hónapos DKJ átlaghozama 1,1%-ról 0,04%-ra mérséklődött. A közép- és hosszabb lejáratok aukciós hozamai nem módosultak számottevően. A forint államkötvény-aukciók lefedettsége az év egészét tekintve átlagosan 2,7-szeres szinten alakult.

3.4. ábra: A hozamgörbe eltolódása
(százalék)

Forrás: ÁKK

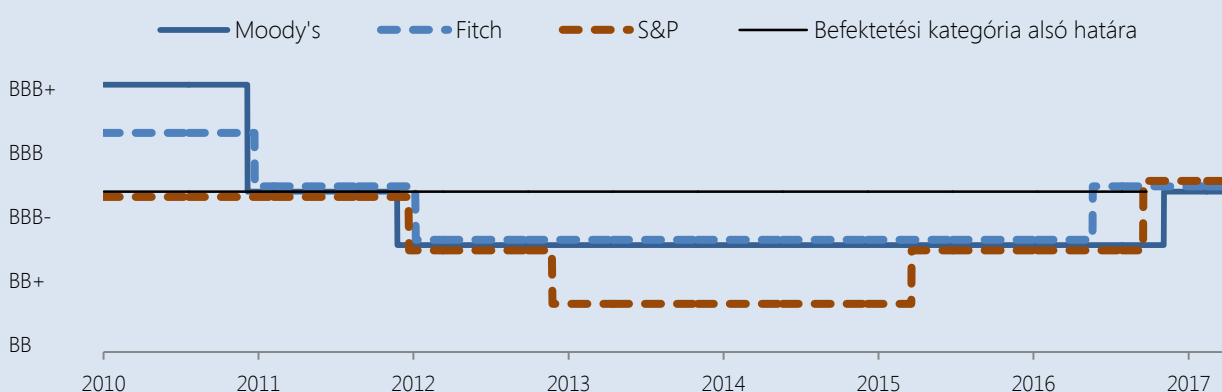
A devizaarány csökkentését célzó kormányzati törekvéseket az adósságkezelő negatív nettó devizakibocsátással támogatja, vagyis azzal, hogy a lejárat devizaadósság jelentős részét forintból újítja meg. A megemelkedett forintpiaci forrásbevonásnak köszönhetően 2016-ban sem volt szükség nemzetközi devizakötvény kibocsátására a 2016. tavaszi kisösszegű renminbi kötvénykibocsátástól eltekintve. Ennek oka ugyanakkor sokkal inkább a piaci jelenlétben és a diverzifikációban keresendő.

9. számú keretes írás: Tripla felminősítés 2016-ban

A tavalyi év során mindhárom vezető hitelminősítő visszaemelte Magyarország minősítését befektetésre ajánlott kategóriába. Legelőször a Fitch lépett május 20-án, ezt követte – viszonylag váratlanul – a hitelminősítők közül talán a legszigorúbb S&P, majd az év zárásaként, november 4-én a Moody's is felértékelte hazánkat. A 2011 végén mélyre került piaci megítélés az elmúlt évek során fokozatosan irányt váltott, egymást követve jöttek a stabilizáló, kilátást javító és végül a fenti felminősítő döntések. A magyar gazdaság teljesítménye és a piaci értékítélet tulajdonképpen már megelőlegezte a fenti döntéseket, a csődcockázati felár és az állampapírok után fizetendő hozamok már több éve a befektetésre ajánlott országok mutatóival közel azonos szinten mozogtak.

A felminősítés tehát már több éve időszerűnek mondható. Gyakorlatilag nem volt olyan makrogazdasági mutató, amelyben a magyar gazdaság nem ért volna el trendszerű javulást az elmúlt években, a legjobb teljesítményeket a külső eladósodottsági és a munkaerőpiaci mutatókban lehetett mérni. Hazánk, mely nyitott gazdasággal rendelkezik, és amely külső finanszírozási értelemben korábban túlzottan sérülékennyé vált, most egy egészségesebb szerkezetű növekedési pályára tudott állni, sérülékenysége jelentősen csökkent.

Magyarország hitelminősítése

Forrás: ÁKK, Tradingeconomics.com

Az elemzésekben nagyrészt a GDP arányos államadósság folyamatos csökkenését, a külső sérülékenységi mutatók javulását, a remek növekedési adatokat emelték ki, de nagy szerepet játszott a kormányzat és piaci szféra meghatározó szereplőinek javuló viszonya is (EBRD-megállapodás, bankadó- és társaságiadó-csökkentés stb.) A fenti eredmények elérése a kormányzat és a Jegybank gazdaságpolitikai lépései nélkül azonban nem lett volna lehetséges.

A makrogazdasági mutatókban érvényesülő gazdaságpolitikai lépések

Mutató	Intézkedések
GDP-növekedés, jövedelmek, belső fogyasztás	Növekedésösztönző lépések, uniós támogatások kiemelkedően magas felhasználása, kamatcsökkentés, NHP stb.
Fizetési mérleg és külső egyensúly, sérülékenység	Stratégiai partnerségi megállapodások a legjelentősebb exportáló vállalatokkal, devizahitelek forintosítása
Államháztartási hiány és államadósság	Tartósan fegyelmezett fiskális politika, önfinanszírozási program, szélesebb bázison nyugvó, igazságosabb adórendszer, a gazdaság fehéritése
Csökkenő munkanélküliség, emelkedő aktivitási ráta	Közmunka program, adó- és járulékcsökkentés

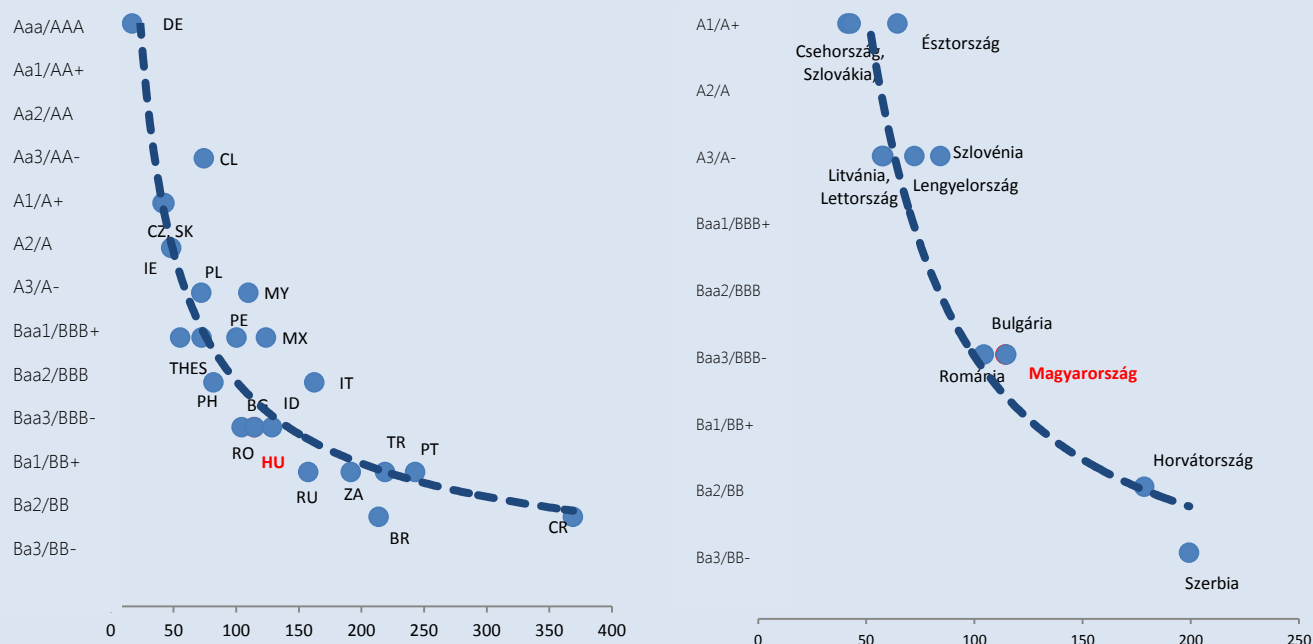
Forrás: NGM szerkesztés

A második felminősítés (2016. szeptember 16.) óta hazánk – a legtöbb intézményi befektető üzletpolitikájának megfelelően – hivatalosan is a befektetésre ajánlott kategóriába került. Az ennek köszönhetően az állampapírpiacon jelentkező pótlólagos kereslet révén is mérséklődő hozamok hatása a költségvetés alacsonyabb kamatkidásaiban tükröződik, valamint az adósságfinanszírozás stabilitása is tovább javul. Bár az államháztartás

forrásbevonása a kormányzati és jegybanki törekvéseknek köszönhetően az utóbbi években a hazai finanszírozók – köztük a lakosság és a hazai bankok – irányába tolódott el, az esetleges külföldi forrásbevonás erősíti a több lábbon állást, azaz a diverzifikációt, növeli az átlagos futamidőt, valamint képes tehermentesíteni az esetlegesen túlfűtött forintpiacot.

A tovább javuló makrogazdasági helyzet hamarosan utat nyithat akár további felminősítéseknek, mivel az ország jelenlegi besorolása a befektetésre ajánlott kategória legalsó fokozata. A jelenlegi CDS felár alapján nemzetközi szinten van enyhe mozgástér a felminősítésre, míg a régióbeli nagyrészt fairnek mondható. Itt a kockázati felár csökkenése esetén várható további felminősítés.

A hitelminősítés és a CDS felár kapcsolata világviszonylatban (bal) és a CEE-12* országcsoportban (jobb)

*CEE-12: Magyarország, Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Románia, Bulgária, Horvátország, Szerbia, Észtország, Lettország, Litvánia

Forrás: Thomson Reuters és Tradingeconomics.com, 2017.03.13

A hitelminősítők nyilatkozatai alapján további felminősítésre lehet számítani a fiskális és külső egyenleg további javulása, mindenekeelőtt a GDP arányos államadósság csökkenése esetén. A fentiekén túlmenően továbbá számításba vehetik a minősítések kapcsán még a vállalkozások működési környezetét és a monetáris politika hatékonyságát is.

A befektetői szerkezet hazai szektorok felé való eltolódása két kezdeményezés eredményeként valósulhatott meg. Egyrészt az önfinanszírozási program hatásaként a bankok állampapír-piaci részesedése növekedett, másrészt a kormányzati lakossági program a lakosság állampapír-vásárlásainak ösztönzését célozta. A sikeresnek értékelhető lakossági program keretében nagyszámú új értékesítési pont nyitásával javult az állampapírok elérhetősége. A törekvés másik pilléréként a kifejezetten a lakoságnak szánt állampapírok palettája az elmúlt öt év folyamán szélesedett, a háztartások különböző csoportjainak preferenciáihoz igazodva

kerültek kialakításra. A lakossági állampapírok a jelenlegi alacsony hozamkörnyezetben is kedvező kamatozást kínálnak.

A 2012-ben elindított lakossági program sikeréből kifolyólag a lakosság kezében lévő állampapírok állománya folyamatosan növekedve 2017 februárjára több mint 3700 milliárd forinttal nőtt, ezzel a lakosság részesedése az állampapírpiacra 5%-ról 17%-ra emelkedett. A lakosság tehát nem csupán megújítja a lejáró állampapír-befektetéseit, hanem növeli is azok mértékét.

**3.4. táblázat: Egyes szektorok állampapírpia-
részesedése (%)**

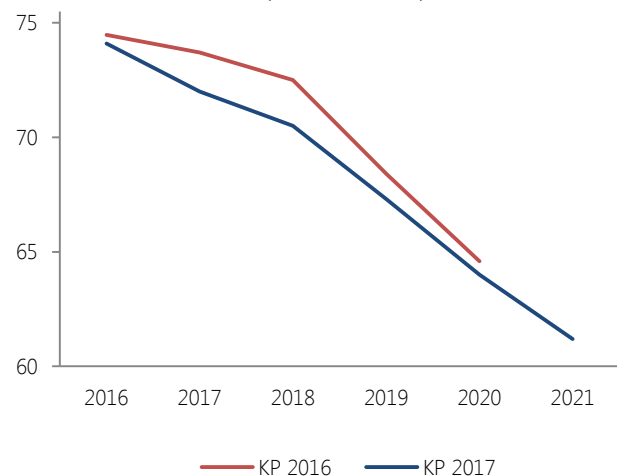
Befektetőtípusok	
Külföld	36
Hitelintézetek	29
Háztartások	17
Biztosítók, nyugdíjpénztárak	8
Egyéb	10

Ezen folyamatok hatása jól tükröződik abban is, hogy a háztartások megtakarításain belül 2012 elejéhez képest 2016 végére 2,4%-ról 9,4%-ra emelkedett az állampapírok részaránya, miután az elmúlt több mint négy évben az új megtakarítások fele az állampapír-állományt növelte.

Ugyanakkor nemcsak a lakosság kezében lévő állampapírok mennyiségének, hanem azok futamidejének növelése is cél. Ennek ösztönzésére szolgál az utóbbi hónapokban bevezetett, három elemből álló intézkedéscsomag. Egyrészt a rövidebb futamidejű lakossági állampapírok után fizetett jutalékot mérsékelte az adósságkezelő, másrészt a lakossági államkötvények visszaváltási árfolyamát magasabban, 98% helyett 99%-ban határozta meg. Harmadrészt 2017. áprilisban megkezdődött az új, Kétéves Állampapír értékesítése, amely alapvetően a lakosság azon körét célozza meg, akik az egyéves vagy rövidebb lejáratú lakossági papírok folyamatos továbbgörgetése helyett szívesen elköteleződnének hosszabb időre, de a korábban is meglévő lakossági államkötvények 3 éves vagy annál hosszabb futamidejét élethelyzetükből adódóan soknak ítélik. Mindezen intézkedéseknek már 2017-ben érezhető a hatása: nem volt még olyan lakossági állampapír, ami a bevezetésének hónapjában akkora sikert ért el, mint az új, Kétéves Állampapír a 100 milliárd forintot meghaladó egyhavi értékesítésével. Ezzel párhuzamosan pedig egyértelmű átrendeződés látszik a rövid futamidejű lakossági állampapírok felől főként a Kétéves Állampapír és az inflációhoz kötött kamatozást biztosító Prémium Magyar Államkötvény irányába.

Összességében véve elmondható, hogy a lakossági program töretlen sikerének köszönhetően stabilabbá válik az adósságfinanszírozás, mivel a háztartási szektor megbízható befektető, tipikusan

kevésbé akar megszabadulni hirtelen állampapírjaitól úgy, mint piaci turbulencia esetén a külföldi befektetők, másfelől fontos szempont az is, hogy ezáltal a kifizetett kamat Magyarországon kerül elköltésre, a hazai gazdaságot erősíti. A GDP-arányos államadósság 2011 óta folyamatosan mérséklődik. 2016 végén 311,02 forint/euró árfolyam mellett 74,1%-on állt az adósságráta. Az elmúlt öt évben véghezvitt 6,6 százalékpontos adósságcsökkentés egyike az EU-tagországok legjelentősebb eredményének. Középtávon pedig a kormányzat gazdaságösztönző intézkedéseinek hatására magasabbra kerülő növekedési pálya egy, a korábnál még dinamikusabban csökkenő adósságrátát vetít előre. A GDP-arányos maastrichti adósság 2017 végén így várhatóan 72%-ra, 2021-re pedig 61% közelébe mérséklődik (3.5. ábra).

**3.5. ábra: Az adósságráta a 2016. és 2017.
évi Konvergencia Programokban**
(a GDP %-ában)

Forrás: NGM becslés

A jelenlegi konvergencia program ennek megfelelően a tavalyinál alacsonyabban futó adósságpályával számol.

**3.5. táblázat: A 2016. és 2017. évi adósságpálya-
előrejelzések eltérése (százalékpont)**

Év	2017	2018	2019	2020
Eltérés	-1,6	-2,0	-1,1	-0,6

Ez túlnyomórészt a magasabb nominális GDP-nek köszönhető, jóval kisebb mértékben pedig a tavalyinál erősebb tervezési árfolyam hatása. A kormányzat gazdaságösztönző intézkedéseinek hatására a tavalyinál még kedvezőbb növekedési kilátásoknak köszönhetően a csökkenő adósságpálya

úgy valósul meg, hogy közben a kormányzat fiskális mozgásterét is bővíti.

(1) Nominális GDP: A 2016. évi konvergencia program számainál magasabb nominális GDP értékek az adósságpályát érdemben lejjebb tolják a tavalyi előrejelzéshez képest.

3.6. táblázat: Az eltérő nominális növekedés hatása az adósságpályára (százalékpont)

2017	2018	2019	2020
-0,4	-1,3	-2,0	-2,5

(2) Számlálóhatás: A 2016. évi konvergencia programban szereplőnél az időhorizont első felében alacsonyabb, második felében magasabb adósságállomány-előrejelzés 2017 és 2020 között önmagában a következőképp módosítja a 2016. évi adósságpályá-előrejelzést.

3.7. táblázat: Az eltérő adósságállományok hatása az adósságpályára (százalékpont)

2017	2018	2019	2020
-1,2	-0,7	+0,9	+1,9

Az elmozdulás több tényező együttes hatásának tudható be.

(2a) Bruttó kamatkidások és elsődleges hiány: A kamatkidási prognózis egyfelől a korábban tartósan kedvező globális piaci kondíciók és Magyarország 2016. évi felminősítéséhez kötődő hozamcsökkentő hatás, másfelől a globálisan emelkedő kamatkörnyezet és az élénkülő inflációs várakozások hozamnövelő hatásának eredőjeként nagyságrendileg a tavalyihoz hasonló szinten mozog. Bár már ez utóbbi hatás erősebb az előrejelzési horizont végén, a költségvetés kamatkidása még így is csupán a GDP 2,4%-át teszi ki 2021-ben szemben a 2014-ig 4% felett mozgó kiadásokkal, összességében tükrözve a hozamkörnyezet 2012 közepe óta tapasztalt trendszerű mérséklődését. Az elsődleges egyenleg a kormányzat gazdaságélénkítő intézkedéseinek (többek között a Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fórumán kötött hatéves bérmegállapodás, a lakásépítések támogatása, adócsökkentések) hatására alacsonyabban alakul a 2016. évi konvergencia program előrejelzéséhez képest. Összességében a

korábbinál magasabb, de az uniós 3%-os elvárás továbbra is teljesítő hiánypálya az adósság lassabb ütemű leépítésének irányába hat, ugyanakkor egyben egy némileg lazább, növekedést támogató fiskális politikát tükröz. Ez végső soron pedig a magasabb nominális GDP útján mérsékli az adósságrátát.

(2b) Egyéb tételek: Az adósságpályá módosulását továbbá az egyéb (ún. SFA, stock-flow adjustments) tételek egyenlegének eltérése okozza. Az adósság előrejelzéséhez használt technikai árfolyamfeltevés a 2016. évi konvergencia program 312 HUF/EUR árfolyamánál 0,9%-kal erősebb (309,3 HUF/EUR). A tavalyinál 2,7 egységnyivel erősebb árfolyamfeltevés önmagában 0,1-0,2 százalékponttal alacsonyabb adósságpályához vezetett. Ezenkívül jelentősebb eltérést okoznak az állam pénzeszközállományának (a Kincstári Egységes Számla és az MNB-nél elhelyezett devizabetét) változása, az EU-s transzferek megelőlegezése, továbbá a pénzforgalmi és eredményszemléletű egyenleg különbözetének az előző konvergencia programban lévő előrejelzéshez képest eltérő értékei.

Az adósságrátá jövőbeni alakulása a következő főbb tényezők változására érzékeny minden más változatlansága mellett:

(A) Elsődleges egyenleg: A GDP-arányos elsődleges egyenleg 2017-től kezdődő, tartós, a pálya végéig érvényesülő 1 százalékpontnyi feljebb tolódása 2017-ben 1 százalékponttal, 2021-re pedig 4,4 százalékponttal csökkentené a bruttó adósságrátát.

(B) Árfolyam: A bruttó maastrichti adósságállomány devizaaránya 2016 végén 29% volt, amely 2021-re a Kormány törekvéseinek eredményeképpen várhatóan jóval 20% alá csökkenhet. Az egyre alacsonyabb devizaarány miatt mérséklődik az adósság árfolyamkitettsége, amit jól tükröz az, hogy 1 egységnyi árfolyam-elmozdulás 2017-ben 0,06 százalékponttal, az időhorizont végén pedig már csak 0,03 százalékponttal módosítja az adósságrátát. Így tehát a konvergencia programban szereplő árfolyam-feltételezéshez képest 1%-kal gyengébb nominális árfolyam (312,4 HUF/EUR) 2017-2018-ban még 0,2, 2019-től kezdődően viszont már csak 0,1

százalékponttal magasabb bruttó adósságrátát eredményezne.

(C) Gazdasági növekedés: Amennyiben a nominális GDP növekedése 2017-ben 1 százalékponttal magasabban alakulna, az adósságpálya 0,6-0,7 százalékponttal lejjebb tolódná.

Összességében véve az adósságpálya és az adósságszerkezet tartós javulásának eredménye

kétséget kizáróan tükröződik az alacsonyabb kamatkiadásokban és az adósság kisebb árfolyam-érzékenységén. Ezen sikerek bizonyítják, hogy az adósságkezeléssel kapcsolatos fő kormányzati törekvések jó irányba mutattak az elmúlt években. A stratégia múltbeli következetes megvalósítása hitelesíti azt, és a befektetőkben is egyértelmű bizalmat épített ki arra vonatkozóan, hogy ezek a kedvező folyamatok a jövőben is folytatódni fognak.

4. ÉRZÉKENYSÉGVIZSGÁLATOK

A konvergencia program makrogazdasági pályájának megvalósulását a kockázatok esetleges realizálódása is alakíthatja. A főbb kockázati tényezők közül az alábbiakban két alternatív forgatókönyv és annak gazdasági hatásai kerülnek bemutatásra. Az első a belső folyamatok, a fogyasztás és a beruházások alappályát meghaladó mértékű növekedésén, míg a második forgatókönyv a külső kereslet visszafogottabb élénkülésén alapul. A Nemzetgazdasági Minisztérium DINAMO modelljének alkalmazásával elvégzett érzékenységvizsgálatok azt számszerűsítik, hogy a sokkhatások következtében milyen mértékben térne el a főbb makrogazdasági változók szintje, illetve növekedési üteme az alappályától (4.1. ábra és 4.1. táblázat).²

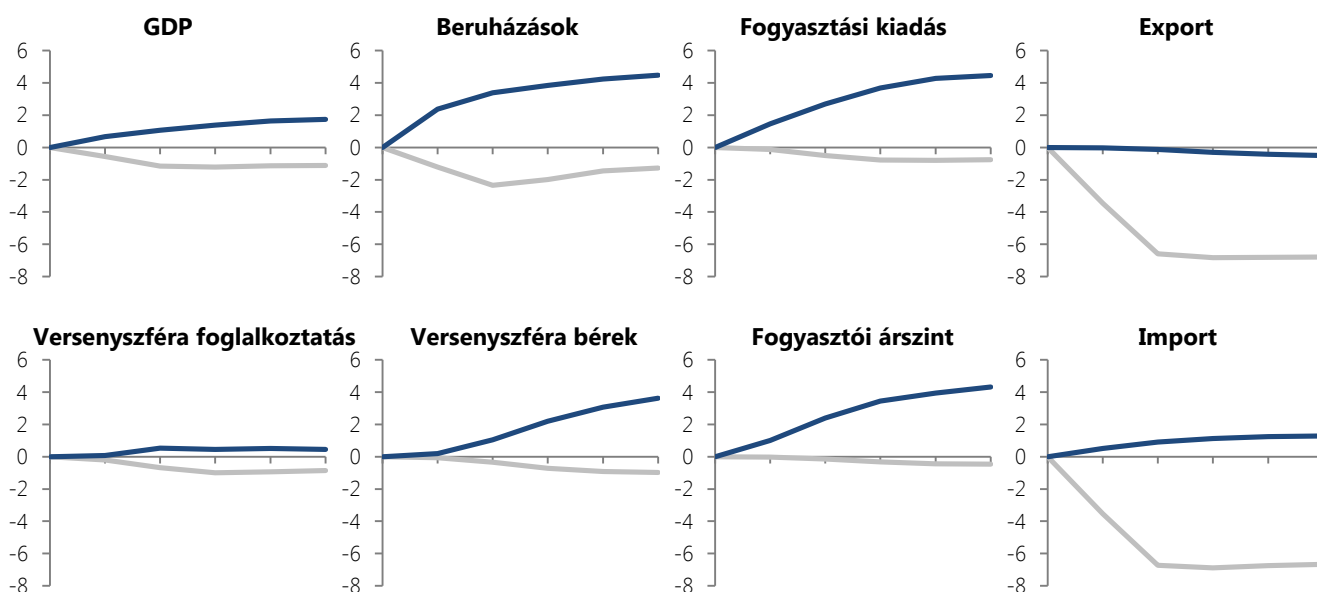
Az 1. számú forgatókönyv egyrészt annak eshetőségével számol, hogy a fogyasztás a hatéves bérmegállapodás által megvalósuló béremelkedés, a magas foglalkoztatottság és az óvatossági motívumok gyorsabb enyhülésének eredőjeként az alappályában prognosztizáltnál gyorsabban fog növekedni. Másrészt

a beruházások esetében is megvalósulhat az alappályában becsültnél erősebb bővülés, aminek a háttérében az uniós források vártnál gyorsabb felhasználása mellett a lakásépítések kedvezőbb alakulása, valamint a társasági adókulcs csökkentése következtében kibontakozó erőteljesebb beruházási aktivitás állhat. A termelő szektorban megvalósuló kapacitásbővítés további foglalkoztatásbővülést is eredményez. A belső kereslet élénkülése az import emelkedése mellett az árak növekedésére is kihat. A fogyasztásból és a többlet kapacitásokból adódó termelés- és jövedelembővülés összességében többletbevételt generál a költségvetés részére.

A 2. számú forgatókönyv a külső kereslet vártnál lassabb élénkülését feltételezi. Számos geopolitikai tényező (pl. Brexit, piacvédő kereskedelempolitika térnyerése) mellett egy esetleges szigorúbb amerikai monetáris politika, vagy az amerikai költségvetési stimulus elindításának elhúzódása negatívan befolyásolhatja a globális és az európai konjunktúrát,

4.1. ábra: Alternatív forgatókönyvek alakulása

(a változók szintjének százalékos kumulált eltérése az alappályához viszonyítva *)

Forrás: NGM számítás a DINAMO modell alapján

* A vízszintes tengely első osztása a 2016-os, az utolsó a 2021-es évet reprezentálja.

² A Dinamikus Nemzeti számlák Alapú Modell (DINAMO) leírása az alábbi linken érhető el:

<http://2010-2014.kormany.hu/download/5/34/41000/Dinamo%20NGM%20EI%C5%91rejelz%C3%A9si%20M%C3%B3dszertan.pdf>

illetve ezen keresztül a magyar export iránti keresletet. Az exportnövekedés esetleges lassulása a hazai termelési kapacitások vártnál mérsékeltebb bővülését eredményezné. Így nemcsak az export, hanem a foglalkoztatás és a beruházások dinamikája is alacsonyabb lenne. Ezen hatásokat érdemben

tompítja a kivitel magas importtartalma. A visszafogottabb kereslet egyben az infláció mérséklődését is maga után vonná. A konjunktúrafolyamatokkal összhangban az államháztartás egyenlege is romlana a külső kereslet esetleges gyengülésének következtében.

4.1. táblázat: Kockázati pályák (a változók növekedési ütemének százalékpontos eltérése az alappályától)

1. számú forgatókönyv: A belső kereslet erősödése	2016	2017	2018	2019	2020	2021
GDP	0,00	0,69	0,40	0,34	0,27	0,09
Háztartások fogyasztási kiadása	0,00	1,49	1,25	1,00	0,63	0,16
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	0,00	2,58	1,05	0,50	0,41	0,27
Export	0,00	-0,03	-0,11	-0,18	-0,13	-0,07
Import	0,00	0,56	0,41	0,24	0,12	0,03
Fogyasztói árszint	0,00	1,04	1,38	1,04	0,50	0,36
Versenyszféra foglalkoztatás	0,00	0,07	0,46	-0,08	0,06	-0,07
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0,00	0,20	0,90	1,23	0,94	0,58
Jövedelemadók*	0,00	0,02	0,14	0,23	0,32	0,36
Munkaadói járulékok*	0,00	0,02	0,11	0,18	0,25	0,28
Forgalmi adók*	0,00	0,24	0,48	0,67	0,76	0,81
Vállalatokat terhelő adók*	0,00	0,14	0,15	0,16	0,15	0,15
Költségvetés kamatkiaidása*	0,00	0,00	-0,02	-0,04	-0,07	-0,09
Államháztartás egyenlege*	0,00	0,46	0,91	1,21	1,37	1,44
2. számú forgatókönyv: Külső környezet romlása	2016	2017	2018	2019	2020	2021
GDP	0,00	-0,53	-0,64	-0,07	0,09	0,03
Háztartások fogyasztási kiadása	0,00	-0,12	-0,39	-0,33	-0,01	0,04
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	0,00	-1,26	-1,34	0,41	0,59	0,18
Export	0,00	-3,37	-3,41	-0,28	0,04	0,02
Import	0,00	-3,48	-3,53	-0,19	0,17	0,09
Fogyasztói árszint	0,00	-0,02	-0,12	-0,19	-0,12	-0,02
Versenyszféra foglalkoztatás	0,00	-0,19	-0,49	-0,31	0,05	0,09
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0,00	-0,07	-0,29	-0,39	-0,22	-0,07
Jövedelemadók*	0,00	-0,02	-0,08	-0,12	-0,13	-0,13
Munkaadói járulékok*	0,00	-0,02	-0,06	-0,10	-0,11	-0,10
Forgalmi adók*	0,00	-0,01	-0,06	-0,11	-0,12	-0,13
Vállalatokat terhelő adók*	0,00	-0,07	-0,12	-0,09	-0,07	-0,06
Költségvetés kamatkiaidása*	0,00	0,00	0,01	0,01	0,02	0,03
Államháztartás egyenlege*	0,00	-0,12	-0,32	-0,42	-0,43	-0,43

Forrás: NGM számítás a DINAMO modell alapján

* A sokkhatás során kapott főbb fiskális tételek eltérése az alappályától, az alapszcenárióban becsült nominális GDP százalékában.

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részértékek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket.

5. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS HOSSZÚ TÁVÚ FENNTARTHATÓSÁGA

Az államháztartás fenntarthatóságát alapvetően az államháztartás jelenlegi helyzete (költségvetési egyenleg, az államadósság nagysága, a GDP-hez viszonyított aránya), az idősödéshez kötődő jövőbeni költségvetési kiadások nagysága és a demográfiai folyamatok határozzák meg.

A Kormány több oldalról is összetett és célzott intézkedésekkel segíti az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságának javítását. Elsődleges céljának tűzte ki az adósságráta csökkentését, és ennek megfelelő fegyelmezett költségvetési politikát folytat. Az alacsonyabb államadósság és költségvetési hiány kedvezőbb kiinduló helyzetet teremt az idősödő társadalommal kapcsolatos, hosszútávon jelentkező kihívások kezelésére. Emellett számos parametrikus változtatás történt a nyugdíjrendszerben, amelyek nagymértékben csökkentették a hosszútávon felmerülő nyugdíj és az egyéb időskorú ellátásokból eredő terheket. Továbbá a Kormány családbarát ösztönző rendszert alakított ki, ami a demográfiai változáson keresztül tompíthatja a magyar népesség előrejelzett idősödésének költségvetési következményeit.

Az Alaptörvény lefekteti, hogy az államadósság GDP-arányos rátájának folyamatosan csökkennie kell, amíg az el nem éri az 50%-os szintet. E cél elérését jelentősen előmozdította, hogy kivezetésre került az 1998-ban bevezetett kötelező tőkefedezeti magánnyugdíj-pénztár pillérből és állami társadalombiztosítási felosztó-kirovó pillérből álló vegyes rendszer. Ez az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságát több csatornán keresztül befolyásolja. Egyrészt azonnal és jelentős mértékben csökkent az államadósság a pénztáraktól átvett vagyon hatására, másrészt a visszalépők korábban magánpillérbe terelt járulékbefizetései már az államkasszába folynak, és ezzel tartósan javítják az államháztartás egyenlegét.

A több lépésben, fokozatosan megvalósuló parametrikus változtatások következtében az államháztartás nyugdíjrendszerrel kapcsolatos

jövőbeni kiadásai jelentősen csökkennek. Az intézkedések fő iránya a legjobb nemzetközi gyakorlatokkal összhangban és a várható élettartam emelkedését követve a korhatár emelése, a tényleges nyugdíjba vonulási korcentrum jelentős emelése és az indexálási szabály megváltozása. Az irányadó öregségi nyugdíjkorhatár 2022-ig fokozatosan 65 évre emelkedik. Emellett a tényleges nyugdíjba vonulási kor jelentős növekedését segíti a 2011-ben megvalósított, a korhatár alatti ellátások megszüntetésére és a rokkantsági rendszer átalakítására irányuló szabályozás is. Mindezen intézkedések nem csak a nyugdíjrendszerre, hanem a foglalkoztatásra is pozitív hatást gyakorolnak.

A hosszú távú fenntarthatósággal kapcsolatos kiadások alakulására a hosszú távú demográfiai folyamatok jelentős hatással vannak. A demográfiai folyamatok a népesség idősödését jelzik előre. A népesség idősödése a korfüggő kiadások emelkedésével jár, ami az államadósság hosszú távú növekedésének irányába hat. A kedvezőtlen demográfiai folyamatok egyik oka az alacsony termékenységi ráta, amely Magyarországon az elmúlt években megfigyelhető emelkedés ellenére továbbra is az alacsonyabbak közt van Európában is, a legfrissebb statisztikák alapján (2015-ös népesség előrejelzés) 1,45, míg EU28 szinten 1,58.

A gyerekvállalás elősegítése érdekében a Kormány megerősítette a családbarát ösztönző rendszert. Az intézkedések által érintett meghatározó elemek a pénzbeli családi támogatások számos formája, mint például gyermekgondozási segély, gyermeknevelési támogatás, pénzbeli gyermekvédelmi támogatás, a 2011-ben bevezetett családi adókedvezmény, illetve a 2014. január 1-jétől bevezetett ún. gyed extra, amely a gyermekvállalás és -nevelés, valamint a kisgyermekes szülők számára a munkaerőpiacra való visszatérés feltételeinek javítását célozták.

Az intézkedések tartalmazzák a gyermek gondozására és nevelésére tekintettel járó ellátások melletti munkavállalás feltételeinek kedvezőbbé tételét, több

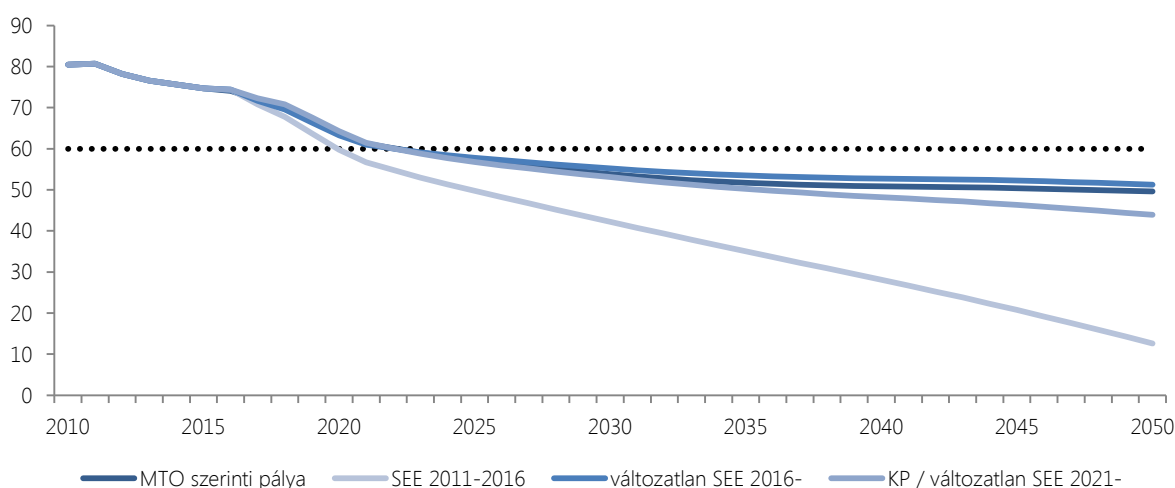
gyermek vállalása esetén az egyes gyermekek után járó ellátások párhuzamos folyósítási lehetőségének megteremtését, a felsőoktatási tanulmányokat folytató fiatalok és pályakezdő diplomások gyermekgondozási díjra (gyed) való jogosultságának biztosítását, valamint a gyermekgondozási ellátások igénybevétele után ismét munkába állni szándékozó három- és többgyermekes szülők foglalkoztatása esetén igénybe vehető adókedvezmény időtartamának meghosszabbítását. Mindemellett a kisgyermeket nevelő nők foglalkoztatásának elősegítésében lezajlott a bölcsődei intézmények reformja, 2018 végéig 18 ezer férőhely jön létre. 2015 végén bevezetésre került az emelt összegű családi otthonteremtési kedvezmény (CSOK), ami szintén nagyobb támogatásban részesíti a több gyermeket nevelő vagy vállaló családokat. Mindezek várhatóan tompítják a magyar népesség előrejelzett idősödését. Megemlíthető emellett, hogy a természetes fogyás mértéke is csökkenő tendenciát mutat.

A nyugdíjrendszer területén végrehajtott intézkedések következtében a nyugdíjkiadások jelentősen lassabb ütemű növekedése várható hosszútávon. Az Európai Bizottság és az EU Gazdaságpolitikai Bizottsága által

jóváhagyott számítások alapján a nyugdíjkiadások 2013-ról 2060-ra 11,5%-ról 11,4%-ra csökkennek a GDP arányában, ami a hosszú távú nyugdíjkiadások alakulása terén jó eredmény az Európai Unióban. A hosszú távú fenntarthatóság szempontjából jelentős további kiadási területekre vonatkozó számok a legfrissebb, 2015. évi Jelentés (2015 Ageing Report, Európai Bizottság) alapján az egészségügyi kiadások a GDP arányában 2013 és 2060 között 4,7%-ról 5,4%-ra, az időskorúak ápolására fordított kiadások 0,8%-ról 1,3%-ra nőnek, míg az oktatási kiadások 3,6%-ról 3,4%-ra csökkennek Magyarországon.

Az idősödő társadalommal összefüggő kiadások visszafogott növekedése és az elmúlt időszakban megfigyelhető fegyelmezett fiskális politika mellett a már 2011 óta tartó folyamatos adósságráta-csökkenés várhatóan folytatódik és már középtávon a GDP arányában 60%-os referencia érték alá kerül az arány. Ezt követően hosszú távon is fenntarthatóan alakul, akár a legfrissebb adatok (adósságráta és költségvetés alakulása 2016-ig), akár a konvergencia programban megjelenített pálya, akár az elmúlt időszakban jellemző költségvetési politika alapján számolva.

Az államadósság alakulása
(GDP százaléká)

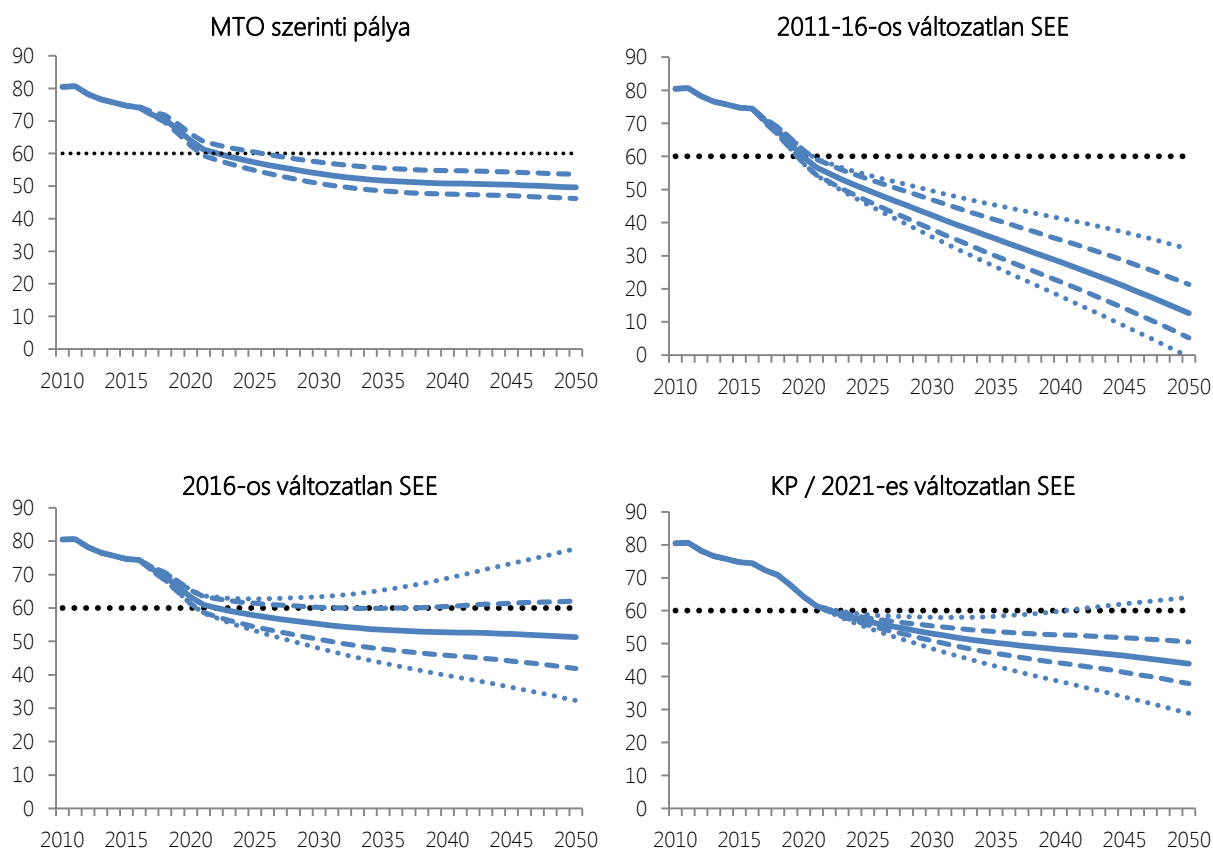

Forrás: AMECO, NGM számítás

Megjegyzés: makrogazdasági pálya 2021-ig a KP, azt követően a 2015-ös Ageing Report makrogazdasági feltételezései alapján, strukturális egyenleg tényadatok az Európai Bizottság téli előrejelzése alapján

Az egyes forgatókönyvek érzékenységvizsgálata

a növekedés (szaggatott vonal), illetve a kamatok (pöttyözött vonal) 20%-kal kedvezőbb/kedvezőtlenebb alakulása mellett

Forrás: AMECO, NGM számítás

Forgatókönyvek:

MTO szerinti pálya: 2021 után az MTO szerinti költségvetési egyenleg

mögöttes megfontolás: az elmúlt időszak fiskális politikájában megfigyelhető, hogy az évközi folyamatok fényében a Kormány szükség esetén még a nominális hiánycél tartása érdekében is intézkedett, így a változatlan gazdaságpolitika feltételezése mellett reális forgatókönyv, hogy a ciklikus folyamatok, illetve kamatok normál keretek közötti tetszőleges alakulása esetén folytatódik a fegyelmezett költségvetési politika

SEE 2011-2016: a 2011 és 2016 közötti időszak strukturális elsődleges egyenlegeinek (az Európai Bizottság 2017. téli előrejelzése alapján) átlaga 2017-től befagyasztva a teljes időhorizonton

mögöttes megfontolás: az elmúlt időszakban megfigyelhető, változatlan fiskális politikai irányítás mellett megvalósuló költségvetési eredmények átlagát véve mérsékelhető az egyszeri, kiragadott értékek befagyasztásának hatása, és megfelelő alap lehet a változatlan gazdaságpolitikára vonatkozó feltevéshez

változatlan SEE 2016-: a legfrissebb, 2016-os tényadat (az Európai Bizottság 2017. téli előrejelzése alapján) szintjén a strukturális elsődleges egyenleg befagyasztva a teljes időhorizonton

mögöttes megfontolás: a legfrissebb, megfigyelt költségvetési eredmény alapul vétele szintén megfelelő alap lehet a változatlan gazdaságpolitikára vonatkozó feltevéshez (bár az egyszeri, kiragadott érték befagyasztásának problémáját nem kezeli)

KP / változatlan SEE 2021-: a KP időhorizontjának utolsó évi szintjén a strukturális elsődleges egyenleg befagyasztva a teljes időhorizonton

mögöttes megfontolás: a forgatókönyv szemlélteti a konvergencia program pályájának megvalósulása esetén az államadósság alakulásának hosszú távon várható alakulását

6. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS MINŐSÉGE

A korábbi években megvalósított költségvetési konszolidáció következtében az államháztartás hiánya tartósan jóval a GDP 3%-a alá került. Az államháztartás fenntarthatóságának biztosítása mellett a Kormány, építve az eddigi eredményekre, tovább folytatja az állami kiadások és bevételek

szerkezetének javítását, annak érdekében, hogy az egyik legfontosabb gazdaságpolitikai célját, a tartós, munkahelyteremtő gazdasági növekedést minél jobban támogassa.

6.1 AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS KIADÁSAINAK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA

A költségvetési kiadások minőségének javítása keretében számos, a munkaerőpiacot érintő intézkedés segíti közvetve a növekedést. A konvergencia program bemutatja a közfoglalkoztatás, a munkaerőpiaci mobilitás és a szakképzés területén végrehajtott és tervezett lépéseket. A kiadások ésszerűsítését szolgálja továbbá az államigazgatási intézményrendszer átszervezése.

Közfoglalkoztatás

A foglalkoztatottság tartós növelése érdekében az elsődleges munkaerőpiacon történő foglalkoztatást indokolt ösztönözni. A foglalkoztatás elősegítése fenntartható módon akkor lehetséges, ha abban minél nagyobb arányt képvisel a versenyszféra, ha minél több új, adófizető munkahely jön létre és ha azok, akik képesek és készek nyílt munkaerőpiaci feltételek mellett dolgozni, megfelelő segítséget kapnak az elhelyezkedésükhöz. A Kormány célja, hogy növelje a közfoglalkoztatásból az elsődleges munkaerőpiacra visszalépők arányát.

2016. február 1-jén elindult a „Közfoglalkoztatásból versenyszférába” program. Ennek keretében a közfoglalkoztatottak elhelyezkedési juttatást kapnak a közfoglalkoztatási jogviszony időtartamának lejártát megelőzően történő elhelyezkedés esetén. A program finanszírozása a Nemzeti Foglalkoztatásból Alapból történik.

Mindezek mellett 2016. január 1-jétől kialakult az álláskeresők kategorizálásának rendszere (profiling) annak meghatározására, hogy ki az, akinek a közfoglalkoztatás lehetőségét indokolt felajánlani, és ki az, akinek a nyílt munkaerőpiaci elhelyezkedéshez

indokolt segítséget nyújtani megfelelő ösztönzők, támogatások és szolgáltatások révén. A kategorizálás során érvényesülnie kell annak az alapelvnek, hogy a közfoglalkoztatásba vonás csak azok esetében indokolt, akiknek a munkához jutását más eszközökkel, támogatásokkal nem lehet elősegíteni. Ugyanakkor a tartós munkanélküliség veszélyének leginkább kitett ügyfeleknek, akiket támogatás mellett sem lehet a nyílt munkaerőpiacon elhelyezni, garantáltan biztosítani kell a közfoglalkoztatás lehetőségét. A profiling rendszer alapján a piaci igényeket kiszolgáló munkaerő közvetítés megerősítése és hatékonyabb működése érdekében a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat kompetenciaalapú munkaerő közvetítő rendszerének kidolgozása tervezett.

Az elmúlt évek tapasztalata megmutatta, hogy a közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerőpiaci elhelyezkedését ösztönözni szükséges. A magyar gazdaság helyzetének erősödésével a Kormány lehetőséget teremt a közfoglalkoztatottak piaci alapú munkavállalására.

A 25 év alatti fiatalok esetében a közfoglalkoztatás nem minősül megfelelő munkahelynek. Számukra az Ifjúsági Garancia Program kínál kedvező támogatási, elhelyezkedési lehetőségeket, éppen ezért csak kivételes, indokolt esetben lehet 25 év alatti személyeket kiközvetíteni közfoglalkoztatásba.

A közfoglalkoztatás átalakításához szükséges lépésként a jövőbeni irány az, hogy a szakképzettséggel rendelkezők és azok, akik

várhatóan önállóan képesek elhelyezkedni, csak abban az esetben kerülhetnek közfoglalkozásba, ha

- a járási (fővárosi kerületi) hivatal közvetítési kísérlete 3 alkalommal – a munkáltató oldalán felmerült okból – sikertelen volt vagy
- 3 hónapig nem tudott a járási (fővárosi kerületi) hivatal az álláskereső számára megfelelő állást felajánlani.

A jövőben a közfoglalkoztatottak részére megtérítik a munkahelykereséssel kapcsolatos tömegközlekedési eszköz igénybevételével felmerült indokolt helyi és helyközi utazási költségeket.

Tekintettel a versenyszférában kialakult munkaerőhiányra, a közfoglalkoztatási programokban részt vevők havi maximális létszámát 2020-ig folyamatosan 150 000 főre tervezi csökkenteni a Kormány.

2018. június 1-től kezdődően 3 éves időszakon belül a közfoglalkoztatási jogviszonyban eltölthető maximális időtartam 1 év lesz, kivéve, ha a versenyszféra nem kínál reális munkalehetőséget az egyénnek, tehát önhibáján kívül nem tud elhelyezkedni.

A közfoglalkoztatásból kivezető aktív munkaerőpiaci programok megvalósítása érdekében

- 2017. március 1-jével elindult a „Közfoglalkoztatásból a versenyszférába” segítő program, amely célzottan a közfoglalkoztatottakat ösztönzi elhelyezkedési juttatás nyújtásával, hogy az elsődleges munkaerőpiacon helyezkedjenek el;
- Munkahelyteremtő pályázatok kiírása révén kiemelten támogatott lesz, ha valaki közfoglalkoztatásban álló személyt vesz fel;
- „Aktív piaci kivezetés” program keretében a legalább egy éve közfoglalkoztatásban lévő személyeket mentorok motiválják az elsődleges munkaerőpiacon történő munkába állásra;
- „Alternatív prevenció” program az önálló elhelyezkedésre részben képes, piacképes szakképesítéssel rendelkező, vagy alacsony iskolai végzettségű, de munkavégzésre motivált álláskeresőket ösztönzi, hogy ne kerüljenek be a közfoglalkoztatás rendszerébe.

A programok, pályázatok előkészítése jelenleg zajlik. Az intézkedések több tízezer közfoglalkoztatott elhelyezkedését biztosíthatják az elsődleges munkaerőpiacon.

Munkaerőpiaci mobilitás

A munkaerő mobilitásának és ezzel a területi különbségekben megnyilvánuló munkaerőpiaci kereslet-kínálat egymásra találásának elősegítésére a Kormány egyrészt a saját autóval történő munkába járás esetén az adómentesen adható költségtérítés összegét 2017. január 1-jétől 15 Ft/km-re emelte. Másrészt a lakóhelyüktől távol munkahelyet szerző állástalanok részére legfeljebb egy évre folyósítható lakhatási támogatás érhető el. Harmadrészt 2017-től legfeljebb öt éven át adómentesen, illetve társasági adóalap kedvezménnyel is párosuló mobilitási célú lakhatási támogatást is nyújthatnak a munkáltatók, amelynek havi összege a foglalkoztatás első 24 hónapjában legfeljebb a minimálbér 40 százalékát, a második 24 hónapjában a minimálbér 25 százalékát, az ezt követő 12 hónapban a minimálbér 15 százalékát érheti el.

Szakképzés

A munkaerőpiac igényeit rugalmasan kiszolgálni képes szakképzés megvalósítása érdekében a szektor átalakításához szükséges jogszabályokról és stratégiai koncepcióról döntött a Kormány 2015 első felében. A változások középpontjában a gazdaság várható igényeinek kiszolgálása áll oly módon, hogy az oktatási, képzési rendszer a jelenleginél több szakember képzését, kibocsátását tudja megvalósítani. A Kormány ezen célok elérése érdekében hirdette meg a „Szakképzés a gazdaság szolgálatában” elnevezésű reformprogramját.

A munkáltatóktól érkező jelzések alapján egyre nagyobb igény van a magasan képzett munkaerőre. Ezért a szakképzési rendszer jelenlegi változásai jelentősen elősegítik, hogy valamennyi szakképzési út végén a tanulók érettségihez jussanak, amellyel lehetővé válik számukra a felsőoktatásba való belépés 2016 szeptemberétől. A szakképzési reform elemeként 2015. július 1-jével a Klebelsberg Intézményfenntartó Központtól a Nemzetgazdasági Minisztérium fenntartásába került át számos szakiskola és szakközépiskola, melyek országos szinten 44 szakképzési centrumba szerveződtek. Az

intézményi átalakítások részeként a 2016/2017. tanévtől a szakközépiskolák szakgimnáziumokká alakulnak, amelyekben az érettségivel szakmát, plusz egy éves képzéssel pedig technikai minősítést is szereznek majd a diákok. Ugyanakkor a jelenlegi szakiskolák szakközépiskolákká válnak és a szakma megszerzéséhez szükséges három éves képzés után a tanulóknak lehetőségük lesz két év alatt az érettségi megszerzésére is. Kiemelendő célként jelenik meg az intézményi átalakítások esetében annak elérése, hogy a szakképző centrumok szolgáltató-központokká alakuljanak, ahol karrier-tanácsadással, felnőttképzési tanfolyam-javaslatokkal, kurzusokkal, képességfelméréssel állnak minden korosztály rendelkezésére.

A nappali rendszerű iskolai képzésben a 21 éves időkorlát 25 évre emelkedett. Ez lehetővé teszi, hogy az általános közismereti képzési szakasz (általános iskola befejezése, érettségi megszerzése) befejezését követően hosszabb időtartam álljon a fiatalok rendelkezésére a szakképzésbe történő bekapcsolódásra, a képzések befejezésére.

A Kormány által 2015 második felétől biztosított, az állami rendszerben ingyenesen megszerezhető második szakképesítés lehetősége jelentős mértékben hozzájárul a szakképzésben résztvevők számának növeléséhez, ami leginkább a felnőttoktatásban lesz kimutatható, ahol az életkori csoportoktól függetlenül ugrásszerű tanulólétszám-növekedés várható.

2016. szeptember 1-től az NGM felelősségi körébe került át a megújult két évfolyamos Szakképzési Hídprogram, amely a lemorzsolódó vagy már lemorzsolódott fiatalok számára nyújt alternatív tanulási lehetőséget, visszatérést a szakképzés rendszerébe. Motiváló erőként bír, hogy a programban résztvevő tanulók tanulmányaik során ösztöndíjban részesülnek.

A gazdaság által különösen igényelt ún. hiány-szakképesítések megszerzésére irányuló képzésekben részt vevő tanulók számára létrehozott ösztöndíjrendszer is átalakításra került. Az új keretek között működő Szabóky Adolf szakképzési ösztöndíjrendszerben a korábbi, megyénként 10 hiány-szakképesítés helyett 2016 szeptemberétől már megyénként 20 hiány-szakképesítés tanulója

esetében jár ösztöndíj. A hiány-szakképesítések körében pedig a korábbi alapfokú iskolai végzettségre épülő szakképesítéseken túl már érettségire épülő szakképesítések is szerepelhetnek.

A duális képzés működtetésében, a vállalati gyakorlati képzés elterjesztésében és minőségbiztosításában jelentős felelősséggel bír az MKIK. A szakképzési törvény 2015-ös módosításával bevezetésre került a kamarai garancia intézménye, amely növeli a duális képzésben résztvevők számát azzal, hogy a tanulókat gyakorlatuk során valós gazdasági munkakörnyezetbe helyezi, ezáltal elősegíti a munkaerőpiaci igényeknek minél jobban megfelelő szakemberek képzését. A „kamarai garancia” intézkedés bevezetésével elérhető, hogy 2018-ra 70 000-re, a tanulói létszám mintegy 50 százaléka emelkedjen a tanulószerveződések száma. Annak érdekében, hogy a jövőben is biztosított legyen a vállalkozások duális képzési rendszerben való fokozott részvétele a Kormány a továbbiakban is nyújt egyedi vállalati támogatásokat tanműhelyek létrehozására és saját dolgozók képzésének támogatására (gyakorlati képzés folytatásához szükséges beruházási költségek elszámolásának lehetősége, a szakképzési hozzájárulási kötelezettségnek a KKV-k esetén a képzésben részt vevő oktatók bérköltségének bizonyos részével történő csökkentése).

Államigazgatási Intézményrendszer ésszerűsítése

2010 óta több lépcsőben megtörtént a minisztériumok és a területi államigazgatási szervek átalakítása, ami egy jobban irányítható struktúrához vezetett. Ugyanakkor központi hivatalok és háttérintézmények szervezete és működési felépítése nem volt egységes, nehezítve a szervek tevékenységének átláthatóságát és felügyeletét, különös tekintettel a központi hivatalok és háttérintézmények nagy számára, az elkülönült szervezetek által párhuzamosan működtetett támogató funkciókra (például személyügy, informatika, pénzügy).

A hatékonyság javítása érdekében 2016-ban megkezdődött és 2017-ben folytatódik a központi hivatalok és a költségvetési szervek háttérintézmények számának csökkentése. Az intézkedéssel mintegy 40 költségvetési szerv alakul át illetve szűnik meg. Ezáltal jelentős dologi és személyügyi kiadás takarítható meg,

illetve az átalakítás elősegíti a szervezetrendszer átláthatóságát is. A megszűnő központi költségvetési szervek hatósági feladat- és hatásköreinek jelentős része a közigazgatási szervezetrendszer területi és helyi szintjeire, illetve a járási hivatalokhoz, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalokhoz kerül. Az érintett szervezeteknek húszszázalékos bértömeg-

csökkentést kellett végrehajtaniuk. Az intézkedésnek célja a járási hivatalok megerősítésére is, annak érdekében, hogy az állampolgárok és a vállalkozások számára a lakóhelyükhöz, illetve működési területükhöz legközelebb elérhető, hatékony ügyintézés biztosított legyen.

6.2A BEVÉTELEK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA

Az elmúlt években jelentős lépések történtek az adórendszer versenyképességének növelése érdekében. A 2010-2014-es időszakban sor került a legfontosabb szerkezeti átalakításokra, amelyet az adóbeszedés hatékonyságának növelésével párhuzamosan a munkát és jövedelmeket terhelő adók jelentős csökkentése és a gazdasági növekedést elősegítő célzott kedvezmények rendszerének szélesítése követett. A Kormány céljai között ezután is szerepel a gazdaságot terhelő összes adó- és járulékteher mértékének további csökkentése illetve az adórendszer foglalkoztatás- és vállalkozásbarát jellegének erősítése. Ennek érdekében az adópolitika a következő években is a munkát terhelő adók és a vállalkozások adó- és adminisztrációs terhének csökkentésére, az adóbeszedés hatékonyságának növelésére, valamint az adórendszer egyszerűsítésére fókuszál.

Adócsökkentő lépések

Munkát terhelő adók

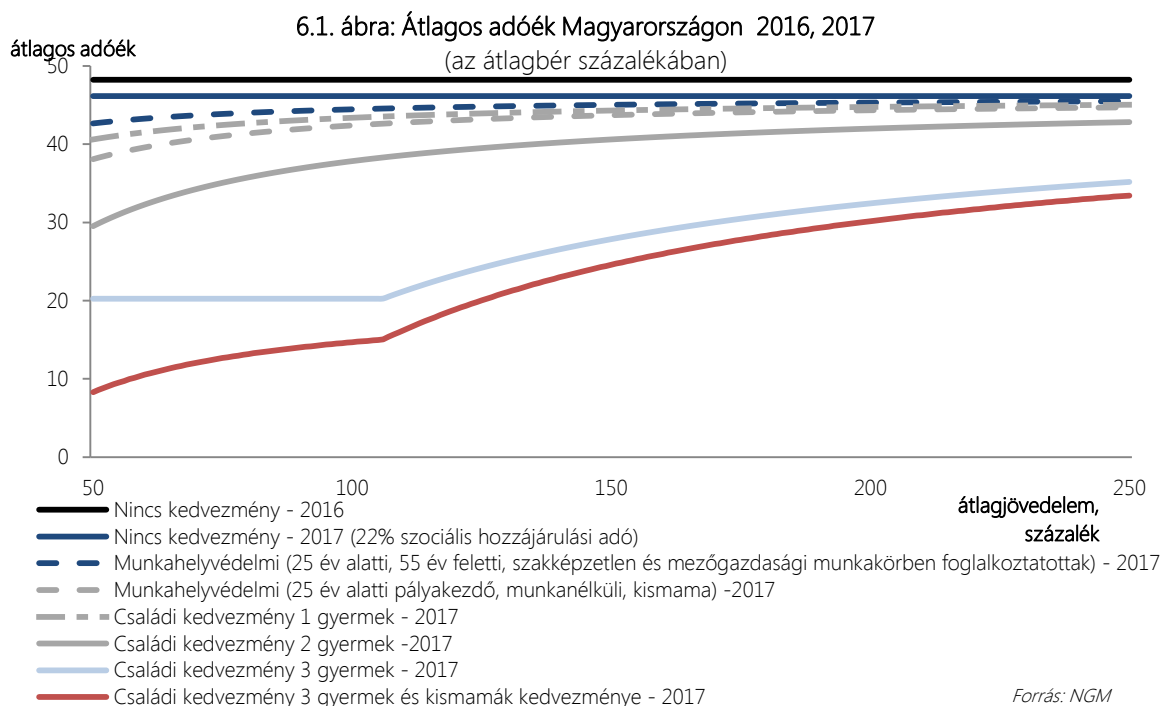
A Kormány továbbra is prioritásként tekint a munkát terhelő adók csökkentésére. Az elmúlt évek során a célja egy olyan adórendszer megalkotása volt, amely minél kevésbé gátolja a munkavállalást és egyúttal kedvezőbb feltételeket biztosít a leghátrányosabb munkaerőpiaci helyzetben lévők számára. A 2010 és 2013 között több lépcsőben bevezetett egykulcsos adónak, valamint a nyugdíjjárulék-plafon eltörlésének eredményeként egy főszabályként teljesen lineáris adó- és járulékrendszer jött létre. Az elmúlt évek gazdasági növekedése és a feketegazdaság elleni küzdelem sikerei lehetővé tették a munkát terhelő adók további csökkentését, így 2016-ban 16%-ról 15%-ra csökkent a személyi jövedelemadó kulcsa.

A családi adókedvezmény 2011-es bevezetésének köszönhetően az adórendszer figyelembe veszi az eltartottak számát. 2015-től a Kormány bevezette az első házaspár kedvezményét, amely 2017-től a családi kedvezménytől függetlenül is igénybe vehető. 2016-tól elkezdődött a kétgyermekesek családi kedvezményének négy egyenlő lépésben történő emelése, melynek célkitűzése, hogy a kedvezmény a 350-360 ezer érintett esetén a 2015. évi érték duplájára emelkedjen 2019-ig.

A leghátrányosabb helyzetű csoportok foglalkoztatásának elősegítése érdekében 2013-ban bevezetésre kerültek a Munkahelyvédelmi Akció célzott szociális hozzájárulási adókedvezményei. Az intézkedés azon csoportok foglalkoztatását célozza, amelyek aktivitási rátájában Magyarország elmarad a régiós országoktól, és amelyek mind a magyar, mind a nemzetközi empirikus kutatások alapján jellemzően erősebben reagálnak a különféle adórendszerbeli ösztönzőkre. A kedvezményezett munkavállalók köre (25 év alattiak, 55 év felettiak, GYES-ről visszatérők, tartós munkanélküliek, pályakezdők és szakképzettséget nem igénylő vagy mezőgazdasági munkakörben dolgozók) nemzetközi összehasonlításban rendkívül szélesnek mondható. Jelenleg a célzott kedvezményeket a versenyszférában havonta mintegy 900 ezer munkavállaló után veszik igénybe, míg e kedvezményeknek köszönhetően a bérköltségek 2016-ban mintegy 142,1 milliárd forinttal csökkentek. 2017-től a tartósan álláskereső személyek után érvényesíthető adókedvezmény alkalmazásában az irányadó időtartam számítása során a közfoglalkoztatásban történő részvétel időtartamát is figyelembe lehet venni.

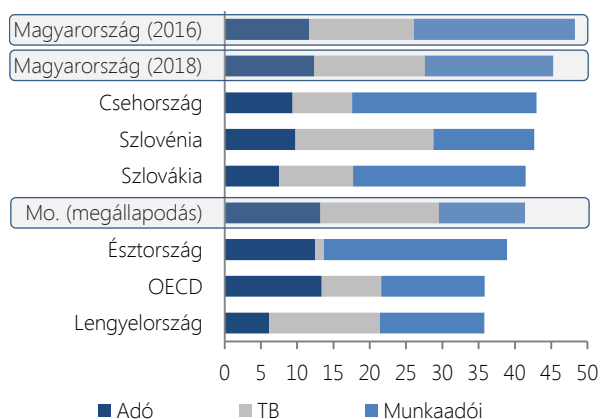
2017-től kezdődően meghatározó változás, hogy a Kormány és a munkáltatói, illetve a munkavállalói képviseletek megállapodása értelmében 2017-ben 5 százalékponttal csökkent a munkáltatói adó, 2018-ban pedig további 2 százalékpont mérséklődés valósul meg. A megállapodás értelmében az adóteher a bérek alakulásának függvényében 2018-ban további 0,5

százalékponttal, a 2019-2022 időszakban évente pedig további 2-2 százalékponttal csökkenhet. A kulcs csökkentésekkel összhangban a munkahelyvédelmi kedvezmények paraméterei egységesítésre kerültek.

A munkáltatói adócsökkentés eredményeként a többletjövedelmeket terhelő munkáltatói és munkavállalói elvonások aránya minden jövedelemkategóriában csökkent. Figyelembe véve a bejelentett intézkedéseket, az átlagbért kereső egyedülálló munkavállaló adóterhe a munkahelyvédelmi kedvezmények nélkül is a régiós szintre csökkenhet.

6.2. ábra: Adóék
(egyedülálló, gyermektelen, átlagbér)

Vállalati adók

A társasági adó esetében a legjelentősebb változás, hogy 2017. január elsejétől a társasági adókulcs egységesen 9 százalékra csökkent. A társasági adókulcs csökkentés beruházásokat élénkítő hatása révén a termelékenység és így a bérszínvonal emelkedésében is megjelenhet az elkövetkező években, amely költségvetési többletbevételt generál. Emiatt okkal várható, hogy az intézkedés középtávon túlnyomórészt megtérül a költségvetés bevételeiben is.

A társasági adóban a kulcs csökkentés mellett 2017-től több beruházás- és növekedés ösztönző intézkedés is megvalósult. Jelentősen enyhültek a kis- és középvállalkozások számára elérhető, beruházásokhoz kapcsolódó adókedvezmények igénybevételi korlátai, a fejlesztési adókedvezmény rendszerében pedig jelentős mértékben, harmadukra csökkentek a létszámnövelési követelmények. Mindemelllett a versenyképesség növelése és a növekedési kilátások javítása érdekében bevezetésre került az energiahatékonyági beruházások után igénybe

vehető adókedvezmény, illetve a korai fázisú vállalatokba történő befektetéseket ösztönző adóalap-kedvezmény.

A kisvállalati adó (kiva) jelentős egyszerűsödésével és az adó kulcsának csökkenésével az adórendszer 2017-től még kedvezőbb adózási környezetet teremt a növekedésre képes KKV-k számára. Tekintettel arra, hogy az adónem kiváltja a szociális hozzájárulási adót és a társasági adót, összhangban az utóbbiakat érintő intézkedésekkel, a kiva 16%-os kulcsa 2017-ben 14%-ra csökkent, 2018-ban pedig 13%-ra csökken. Az adóalap számítása is jelentősen átalakult, aminek révén jelentősen egyszerűsödött az adó bevallása és az adónemre való áttérés is, az adókötelezettség pedig a korábbinál lényegesen kiszámíthatóbbá és kedvezőbbé is vált. A módosítások értelmében 2017-től a személyi jellegű kifizetések mellett lényegében csak a vállalkozás és tulajdonosa közötti pénzmozgás keletkeztet adókötelezettséget, azaz a kisvállalati adó a vállalkozásba visszaforgatott jövedelmet nem terheli. Emellett 2017-től kedvezően változtak a jogosultsági feltételek is: a kiva az eddigi 25 helyett 50 foglalkoztatottig választható, továbbá 500 millió forintról 1 milliárd forintra emelkedik az adóalanyiság megszűnésének bevételi értékhatára.

A legkisebb vállalkozások versenyképességének ösztönzése érdekében a kata 6 millió forintos bevételi értékhatára 2017-től 12 millió forintra emelkedett. Az adminisztrációs terhek csökkentése érdekében, részben a kata választására jogosító értékhatár emeléséhez is kapcsolódóan, 6 millió forintról 8 millió forintra emelkedett az általános forgalmi adó alanyi adómentességének értékhatára.

Az adminisztráció csökkentése érdekében jelentősen egyszerűsödött az egészségügyi hozzájárulás fizetésének rendszere is. 2017. január 1-jétől az eho kulcsok száma a korábbi ötről kettőre, a hozzájárulás mértéke a szociális hozzájárulási adóval összhangban 22%-ra csökkent, 2018-tól pedig a 20%-ra csökken. Megszűnt a kamatjövedelmek eho-ja, 2018-tól eltörlésre kerül pedig az 1 millió forint feletti ingatlan bérbeadásból származó jövedelmek eho-ja is, ami a tevékenység jelentős fehéredését eredményezheti. A módosítások hatására – egyebek mellett – csökkent a kamatjövedelmeket, az egyes meghatározott

juttatásokat, a reprezentációt és üzleti ajándékot terhelő közteher.

A Kormány céljai között továbbra is szerepel az adózók és az adóhatóság kapcsolatrendszerének javítása. Ennek érdekében az elmúlt években elkezdődött az adóhatóság szervezeti átalakítása és az elkövetkezendő években sor kerül az adózás rendjének módosítására is. A 2016. január 1-jével megtörtént átalakítás az adóhatóság irányítását, szervezeti felépítését és a jogorvoslati rendszerét is érintette. Szintén 2016-tól bevezetésre került az adózói minősítés rendszere, amely célja az adózók jogkövető magatartásának ösztönzése. A 2017. január 1-jétől életbe lépő támogató eljárás keretében az adóhatóság, amennyiben az adózóknál kockázatot észlel, önellenőrzést javasol, illetve ha szükséges, közvetlen szakmai támogatást is nyújt a hibák, hiányosságok kiküszöbölése érdekében.

Fogyasztási-forgalmi adók

A Kormány célja továbbra is a fogyasztási-forgalmi adók adórendszerben betöltött relatív súlyának növelése. Ezt a célt szolgálja az üzemanyagokra vonatkozó jövedéki adó mértékének 2016 szeptemberétől való módosítása, amely alapján a benzin, a petróleum és a gázolaj jövedéki adómértéke emelkedik, ha a kőolaj világgpiaci ára nem haladja meg az 50 USD/hordó értéket. Továbbá a modernizáció és egyszerűsítés érdekében a jövedéki törvény megújításra került, amely 2017. július 1-jétől lép életbe.

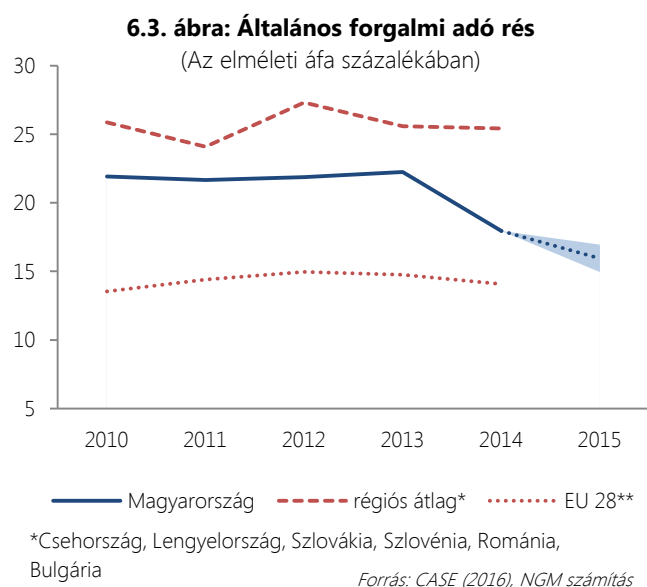
Az általános forgalmi adó esetében az elmúlt évek gazdasági növekedése és a feketegazdaság elleni küzdelem sikerei lehetővé tették az egyes termékekre vonatkozó áfa kulcsok célzott csökkentését. Tekintettel egyes, feketegazdasággal különösen érintett szektorokra, 2015-ben kiterjesztésre került a fordított áfa, 5%-ra csökkent az egyes élőállatok és vágott testek értékesítésére alkalmazandó áfakulcs, 2016-ban pedig a sertés tökehúsok áfa kulcsa is 5%-ra csökkent. A feketegazdaság elleni további küzdelem, illetve a családok megsegítése érdekében 2017. január 1-jétől 27 %-ról 5 %-ra csökkent a baromfihúsról és a tojásra vonatkozó áfakulcs, illetve 18 %-ról 5 %-ra a friss tejre vonatkozó áfa mértéke. Szintén 2017-től 27%-ról 18%-ra csökkent az éttermi étkezésre vonatkozó áfakulcs, illetve az internet széles körű

hozzáférhetőségének és megfizethetőségének biztosítása érdekében az internet-hozzáférésre vonatkozó áfakulcs. 2018-tól 5%-os kulcs vonatkozik az éttermi étkezésre, az internet-hozzáférésre és a halra is.

Gazdaságfehérítő lépések

A Kormány az elmúlt években számos gazdaságfehérítő intézkedést vezetett be (pl. online pénztárgépek), melyek jelentős szerepet játszottak a hazai áfarés (az elméleti és tényleges áfa bevétel különbsége) szintjének 2014. évi mintegy 4,3 százalékpontos csökkenésében (Case, 2016).³ Részen az online pénztárgépek bevezetéséből, illetve az újabb intézkedésekből (pl. EKAER) fakadó fehérédesi hatásoknak is köszönhetően 2015-ben előzetes becslés szerint tovább csökkent az áfa-rés szintje.

szolgáltatniuk a NAV felé. Az intézkedésnek köszönhetően a NAV-nak lehetősége nyílik az érintett szektorok forgalmának valós idejű nyomon követésére és ez által a csalások hatékonyabb felderítésére. A Kormány az adóalanyok közti tranzakciókat érintően is tovább folytatja az áfa csalások elleni küzdelmet. Ennek érdekében 2018. július 1-jétől kötelező válik az online számla adatszolgáltatás, ami az adóalanyok közötti, kibocsátott számlák adatairól szolgáltat valós idejű adatokat a NAV felé. A feketegazdaság elleni küzdelem érdekében a Kormány mindemellett költségvetési támogatással segíti a bankkártyás fizetéssel történő tranzakciók elterjedését.

Az eddigi sikerekre tekintettel a Kormány 2017-ben tovább folytatta a feketegazdaság elleni küzdelmet. Ennek keretében bővült az online pénztárgép használatára kötelezett ágazatok köre: 2017. január 1-jétől a gépjármű-javítási, gépjárműalkatrész-kiskereskedelmi, plasztikai sebészeti, diszkó működtetési, fizikai közérzetet javító, textil- és szőrmetisztítási, testedzési szolgáltatást végzőknek, valamint a pénzváltóknak és a személyszállító tevékenységet végzőknek is online adatokat kell

³ Case (2016): *Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2016 Final Report*. Warsaw, August 2016

7. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS INTÉZMÉNYI JELLEMZŐI

7.1 KÖLTSÉGVETÉSI KERETRENDSZER

A költségvetés készítésének keretszabályait Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény (Gst.), az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény és annak végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet tartalmazza összhangban a Tanács 2011/85/EU irányelvével.

A költségvetési keretrendszerben nem történt változás. Az elmúlt évek tapasztalata alapján is a szabályrendszer megfelelően segíti a fegyelmezett fiskális politika végrehajtását, biztosítva az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságát.

A szabályrendszernek két fő eleme van. Egyrészt alapvetően az államháztartás hiánya nem haladhatja meg a bruttó hazai termék 3%-át, másrészt a strukturális egyenlegnek összhangban kell lennie a konvergencia programban meghatározott középtávú költségvetési céllal (MTO).

A szabályrendszer további eleme a Gst. adósságszabálya, amely alapján a költségvetés

egyenlegét úgy kell tervezni, hogy ha a költségvetési évre előrejelzett infláció és a bruttó hazai termék reál növekedési üteme egyaránt meghaladja a 3%-ot, akkor az államadósság éves növekedési üteme ne haladja meg a várható infláció és bruttó hazai termék reál növekedési üteme felének a különbségét. Ha a költségvetési évre előrejelzett infláció és a bruttó hazai termék reál növekedési üteme közül legalább az egyik nem haladja meg a 3%-ot, akkor az államadósság-mutatónak legalább 0,1 százalékponttal kell csökkennie.

A szabály értelmében így kedvezőtlen körülmények (alacsony növekedés), illetve alacsony infláció esetén sem adódik olyan költségvetési követelmény, amely a nemzetgazdaság teljesítőképességét indokolatlanul visszafogná és egyéb negatív következménnyel járna, míg az államadósság csökkentése biztosított az Alaptörvénnyel összhangban.

7.2 AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS-STATISZTIKAI ADATSZOLGÁLTATÁS FELÉPÍTÉSE

Magyarországon a kormányzati szektorra vonatkozó statisztikákat a Központi Statisztikai Hivatal és a Magyar Nemzeti Bank készíti. A jelenlegi munkamegosztás szerint a KSH a nem-pénzügyi számlákért, az MNB a pénzügyi számlákért felelős. A Túlzott Hiány Eljárás keretében történő adatszolgáltatásban (EDP Notifikáció) a tárgyévvel megelőző időszakig terjedő tényadatok összeállításában a fenti munkamegosztás érvényesül, míg a tárgyév várható kormányzati egyenleg és adósság kiszámítása a Nemzetgazdasági Minisztérium feladata. A KSH, az MNB és az NGM képviselőiből álló statisztikai munkabizottság vezetői és szakértői szinten működik, 2015-ben aktualizált együttműködési megállapodás rögzíti az adatáramlás, a munkamegosztás, a módszertani megítélés eljárási kérdéseit. A kormányzati szektor statisztikáinak

meghatározó adatforrása az államháztartási információs rendszer, az államháztartás szervezeteinek éves és évközi beszámolóit, amit kiegészít a kormányzathoz sorolandó vállalatok és non-profit szervezetekről történő statisztikai adatgyűjtés, továbbá a kormányzati szektor egészére vonatkozó bank- és értékpapír-statisztikai adatgyűjtés. Az EDP Notifikációs jelentést a KSH az Eurostatnak történő kiküldésekor teszi közzé honlapján. Az Eurostatnál történő három hetes egyeztetési időszak után – az Eurostat sajtóközleménnyel együtt és azzal egy időben – a KSH publikálja az Eurostat által jóváhagyott EDP Notifikációs táblákat. Közzéteszi továbbá az összeállításához kapcsolódó, a magyar statisztikai hatóságok által folyamatosan aktualizált, 2016 elején bővített módszertani leírást („EDP Inventory”). A Nemzetgazdasági Minisztérium a

kialakult gyakorlatnak megfelelően az Országgyűlésnek benyújtott éves költségvetés, illetve zárszámadás indokolásában önálló fejezetben mutatja be a hivatalos államháztartási, illetve a maastrichti egyenleg- és adósságmutató eltérését.

A tagállamok költségvetési keretrendszerére vonatkozó követelményekről szóló 2011/85/EU (2011. november 8.) Tanácsi Irányelvben előírt közzétételeknek a Nemzetgazdasági Minisztérium teljes körűen eleget tesz.

A mobiltelefon frekvencia-használati jogok statisztikai elszámolásával kapcsolatban várható Eurostat-iránymutatásban foglaltak végrehajtására a 2017. őszi EDP-Jelentés során kerül sor. A változtatás áttérést jelent a többéves használatért egy összegben befolyt ellenérték egyösszegű elszámolásáról a használat időtartamára történő szétterítésre. A változtatás elsősorban az uniós módszertan szerint 2013-2014-ben elszámolt frekvenciahasználati bevételek miatt okoz visszamenőleges egyenlegromlást a GDP 0,1, illetve 0,4%-át kitevő mértékben, és 15-15 évre történő elhatárolást, így évente a GDP 0,03-0,04%-kát kitevő egyenlegjavulást.

TÁBLÁZATOK

1.a. táblázat Makrogazdasági kilátások

	ESA-kód	2016 Mrd Ft	2016 2017 2018 2019 2020 2021					
			változás %-ban					
1. GDP (előző évi áron)	B1g	34 663,5	2,0	4,1	4,3	3,8	3,7	3,6
2. GDP folyó áron	B1g	35 005,4	3,0	7,1	7,6	6,9	6,7	6,6
A növekedés összetevői (előző évi áron)								
3. Háztartások fogyasztási kiadása	P.3	16 999,0	4,9	6,1	5,4	4,4	4,3	4,1
4. Közösségi fogyasztási kiadás ¹	P.3	7 428,7	0,6	0,8	1,0	0,7	0,0	0,0
5. Bruttó állóeszköz-felhalmozás	P.51	6 228,5	-15,5	10,2	12,9	7,8	6,8	6,1
6. Készletváltozás (a GDP %-ában)	P.52+ P.53	783,7	2,3	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Termékek és szolgáltatások exportja	P.6	32 629,8	5,8	5,4	6,5	6,0	6,2	6,9
8. Termékek és szolgáltatások importja	P.7	29 406,3	5,7	6,8	8,2	6,7	6,6	7,1
Hozzájárulás a GDP növekedéséhez (előző évi áron)								
9. Belföldi végső felhasználás		30 656,3	-0,9	5,0	5,3	3,9	3,6	3,4
10. Készletváltozás	P.52+ P.53	783,7	2,3	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Termékek és szolgáltatások külkereskedelmi egyenlege	B.11	3 223,5	0,6	-0,6	-0,9	-0,1	0,1	0,2

¹: Kormányzat és háztartásokat segítő non-profit intézmények együtt

1.b. táblázat Árindexek alakulása

	2016 2017 2018 2019 2020 2021					
	változás %-ban					
1. GDP implicit árindexe	1,0	2,9	3,2	3,0	2,9	2,9
2. Háztartások fogyasztási kiadásának implicit árindexe	0,1	2,6	3,1	3,0	3,0	3,0
3. Harmonizált fogyasztói árindex (HICP)	0,4	1,6	3,0	3,0	3,0	3,0
4. Közösségi fogyasztási kiadás implicit árindexe	3,6	6,2	6,0	4,7	3,9	3,9
5. Állóeszköz-felhalmozás implicit árindexe	0,0	2,0	2,2	2,2	2,4	2,4
6. Export implicit árindexe (árúk és szolgáltatások)	-0,8	0,5	1,0	1,4	2,0	2,0
7. Import implicit árindexe (árúk és szolgáltatások)	-2,2	1,4	1,2	1,5	2,1	2,1

1.c. táblázat Munkaerőpiac alakulása

	ESA-kód	2016 szint	2016	2017	2018	2019	2020	2021
			változás %-ban					
1. Foglalkoztatottak száma (ezer fő) (15-74) ¹		4 351,6	3,4	2,5	1,8	1,2	0,8	0,4
2. Munkanélküliségi ráta (%) (15-74)		-	5,1	4,0	3,6	3,5	3,4	3,4
3. Munkatermelékenység, foglalkoztatottra		-	-1,4	1,5	2,4	2,6	2,9	3,2
4. Munkavállalói jövedelem (Mrd Ft) ²	D.1	16 309	9,2	9,3	8,8	7,0	6,9	5,4
5. Munkavállalói jövedelem, egy alkalmazottra (millió Ft) ³		3,7	5,7	6,6	6,9	5,8	6,0	5,0

¹ Munkaerő-felmérés statisztika szerinti foglalkoztatottság

² Hazai elszámolási elv szerint

³ A munkaerő-felmérésen alapuló, egy alkalmazottra jutó munkavállalói jövedelem nemzeti elszámolási elv szerint.

1.d. táblázat Finanszírozási pozíciók

	ESA-kód	2016	2017	2018	2019	2020	2021
		a GDP %-ában					
1. Nettó külső finanszírozási képesség (+) /igény (-)	B9.	5,4	7,6	7,2	6,0	4,2	4,1
ebből:							
- Áruk és szolgáltatások egyenlege		10,3	8,4	6,9	6,3	6,1	5,9
- Elsődleges jövedelmek és transferek egyenlege		-5,4	-4,1	-3,9	-3,9	-3,7	-3,5
- Tőkemérleg egyenlege		0,5	3,2	4,2	3,5	1,8	1,7
2. Magánszektor nettó finanszírozási képessége (+)/ igénye (-) statisztikai eltéréssel együtt	B9.	7,3	10,0	9,6	7,8	5,7	5,3
3. Kormányzati szektor nettó finanszírozási képessége (+)/ igénye (-)	B9.	-1,8	-2,4	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2

2.a. táblázat Az államháztartás összefoglaló adatai

	ESA-kód	2016 Mrd Ft	2016	2017	2018	2019	2020	2021
			a GDP %-ában					
Nettó hitelnyújtás (EDP B.9.)								
1. Kormányzati szektor	S.13	-646,7	-1,8	-2,4	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
2. Központi kormányzat	S.1311	-746,0	-2,1	-2,8	-3,1	-1,8	-1,5	-1,2
3. Tartományi kormányzat	S.1312	-	-	-	-	-	-	-
4. Helyi önkormányzatok	S.1313	122,6	0,4	0,3	0,5	0,0	-0,1	0,0
5. TB alapok	S.1314	-23,3	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Kormányzati szektor (S.13)								
6. Bevételek összesen	TR	15970,6	45,6	45,5	45,3	44,3	41,9	40,2
7. Kiadások összesen	TE	16617,3	47,5	47,9	47,7	46,1	43,4	41,3
8. Egyenleg	B.9	-646,7	-1,8	-2,4	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
9. Kamatkiadások	D.41	1117,5	3,2	2,9	2,7	2,5	2,5	2,4
10. Elsődleges egyenleg		470,8	1,3	0,5	0,2	0,8	1,0	1,2
11. Egyszeri és egyéb átmeneti jellegű tételek ¹		110,0	0,3	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Bevételek összetevői								
12. Adóbevételek (12=12a+12b+12c)		9044,9	25,8	25,7	25,0	24,7	24,5	24,3
12a. Termelési és importadók	D.2	6396,4	18,3	18,4	18,2	18,0	17,8	17,6
12b. Jövedelem és vagyonadók	D.5	2632,8	7,5	7,3	6,7	6,7	6,7	6,7
12c. Tőkejövedelem adó	D.91	15,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Társadalombiztosítási hozzájárulások	D.61	4832,1	13,8	12,9	12,6	12,3	11,7	11,3
14. Tulajdonosi jövedelem	D.4	134,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
15. Egyéb		1959,1	5,6	6,5	7,3	6,9	5,3	4,2
16.=6. Bevételek összesen	TR	15970,6	45,6	45,5	45,3	44,3	41,9	40,2
Adóteher ² (D.2+D.5+D.61+D.91-D.995)		13929,8	39,8	38,7	37,7	37,1	36,3	35,7
Kiadások összetevői								
17. Munkavállalói jövedelem + folyó termelő felhasználás	D.1+P.2	6305,8	18,0	18,7	18,3	17,4	15,8	14,6
17.a. Munkavállalói jövedelem	D.1	3860,4	11,0	10,7	10,5	10,0	9,4	8,8
17.b. Folyó termelő felhasználás	P.2	2445,4	7,0	8,0	7,9	7,4	6,4	5,8
18. Társadalmi juttatások (18=18.a+18.b)		5264,5	15,0	14,2	13,8	13,3	12,9	12,5
ebből: Munkanélküli ellátások ³		74,5	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
18.a. Piaci termelők útján nyújtott természetbeni társadalmi juttatások	D.6311, D.63121, D.63131	712,7	2,0	1,9	1,8	1,7	1,6	1,5
18.b. Pénzbeni társadalmi juttatások	D.62	4551,8	13,0	12,3	12,0	11,6	11,3	11,0
19.=9. Kamatkiadások	D.41	1117,5	3,2	2,9	2,7	2,5	2,5	2,4
20. Támogatások	D.3	497,9	1,4	1,3	1,3	1,3	1,2	1,1
21. Bruttó állóeszköz-felhalmozás	P.51	1088,5	3,1	4,7	5,5	5,8	5,6	5,6
22. Tőketranszfer kiadás	D.9	1096,2	3,1	2,3	2,3	2,1	1,9	1,7
23. Egyéb kiadások		1246,9	3,6	3,7	3,7	3,6	3,6	3,5
24.=7. Kiadások összesen	TE	16617,3	47,5	47,9	47,7	46,1	43,4	41,3

Az összesen adatok kerekítés miatt eltérhetnek a részadatok összegétől.

¹: a pozitív szám deficitcsökkentő tételt jelent

²: az EU-t megillető bevételekkel együtt

³: a Nemzeti Foglalkoztatási Alap pénzbeli ellátásai és egyes képzési támogatások

2.b. táblázat Intézkedések nélkül számolt előrejelzések

	2016 Mrd Ft	2016	2017	2018	2019	2020	2021
		a GDP %-ában					
1. Összes bevétel intézkedések nélkül	15970,6	45,6	45,5	45,3	44,3	41,9	40,2

A táblázat a 2017. április 30-ig meghozott intézkedések alapján készült bevételi előrejelzéseket tartalmazza.

2.c. táblázat A kiadási aggregátumban nem szereplő tételek

	2016 Mrd Ft	2016	2017	2018	2019	2020	2021
		a GDP %-ában					
1. EU programokra fordított kiadások, amelyeket teljesen ellentéteznek az EU alapokból származó bevételek	346,8	1,0	2,1	3,1	2,9	1,5	0,6
1a. ebből EU alapokból származó bevételekkel teljesen fedezett beruházások	222,8	0,6	1,4	2,1	1,9	1,0	0,4
2. Munkanélküliséggel kapcsolatos kiadások a ciklus alakulásával magyarázható része	-20,2	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
3. Diszkracionális bevételi intézkedések hatásai ¹	-262,4	-0,7	-0,6	0,1	-0,4	-0,5	-0,4
4. Törvény által elrendelt bevételnövelő tételek							

¹: A diszkracionális bevételi intézkedések tartalmazzák a 2016. novemberi bérmegállapodás közvetlen és közvetett hatásait is.

3. táblázat Az államadósság alakulása

	ESA-kód	2016	2017	2018	2019	2020	2021
		a GDP %-ában					
1. Bruttó adósságráta		74,1	72,0	70,5	67,3	64,0	61,2
2. Adósságráta változása		-0,7	-2,1	-1,5	-3,2	-3,4	-2,8
Hozzájárulás az adósságállomány változásához							
3. Elsődleges egyenleg		-1,3	-0,5	-0,2	-0,8	-1,0	-1,2
4. Kamatkiadás	D.41	3,2	2,9	2,7	2,5	2,5	2,4
5. Az adósságra ható egyéb tényezők		-0,4	0,4	1,2	-0,4	-0,7	0,0
Az adósságállomány implicit kamatlába (%)		4,4	4,1	4,0	3,9	3,9	3,9

4. táblázat Ciklikus folyamatok

	ESA-kód	2016	2017	2018	2019	2020	2021
		a GDP %-ában					
1. GDP előző évi áron (éves növekedési ütem)		2,0	4,1	4,3	3,8	3,7	3,6
2. Kormányzati szektor egyenlege	B.9	-1,8	-2,4	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
3. Kamatkiadások	D.41	3,2	2,9	2,7	2,5	2,5	2,4
4. Egyszeri és egyéb átmeneti jellegű tételek ¹		0,3	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>ebből:</i> egyszeri tételek a bevételi oldalon		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
egyszeri tételek a kiadási oldalon		0,3	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Potenciális GDP (éves növekedési ütem)		2,9	3,4	3,8	3,7	3,7	3,6
összetevők: - munkatényező		1,2	1,3	1,1	0,9	0,7	0,6
- tőketényező		0,2	0,4	0,8	1,1	1,2	1,2
- teljes tényező termelékenység (TFP)		1,5	1,7	1,8	1,7	1,8	1,8
6. Kibocsátási rés		-1,2	-0,6	-0,1	0,0	0,0	0,0
7. Kormányzati szektor egyenlegének ciklikus komponense		-0,6	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Ciklikusan igazított egyenleg (2-7)		-1,3	-2,1	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
9. Ciklikusan igazított elsődleges egyenleg (8+3)		1,9	0,7	0,2	0,8	0,9	1,2
10. Strukturális egyenleg (8-4)		-1,6	-2,5	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2

Az összesen adatok kerekítés miatt eltérhetnek a részadatok összegétől.

¹: a pozitív szám az EDP-egyenleget javító tételt jelent

5. táblázat Eltérés az előző konvergencia programhoz képest

	ESA-kód	2016	2017	2018	2019	2020	2021
GDP növekedése (%)							
1. 2016. évi konvergencia program		2,5	3,1	3,4	3,1	3,2	-
2. 2017. évi konvergencia program		2,0	4,1	4,3	3,8	3,7	3,6
3. Különbség		-0,5	1,0	0,9	0,7	0,5	-
Kormányzati szektor egyenlege (a GDP %-ában)							
1. 2016. évi konvergencia program	EDP B.9	-1,9	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2	-
2. 2017. évi konvergencia program	B.9	-1,8	-2,4	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
3. Különbség		0,1	0,0	-0,6	-0,3	-0,3	-
Bruttó államadósság (a GDP %-ában)							
1. 2016. évi konvergencia program		74,5	73,6	72,4	68,4	64,6	-
2. 2017. évi konvergencia program		74,1	72,0	70,5	67,3	64,0	61,2
3. Különbség		-0,4	-1,6	-1,9	-1,1	-0,6	-

6. táblázat Hosszú távú fenntarthatóság¹

	2013	2020	2030	2040	2050	2060
	a GDP %-ában					
Állami nyugdíjkiadások	11,5	9,8	8,9	9,6	10,7	11,4
Öregségi jellegű és korhatár alatti öregségi nyugdíjak	9,1	7,9	7,2	8,0	8,9	9,7
Egyéb nyugdíjak (korhatár alatti rokkantsági, hozzátartozói)	2,3	1,8	1,7	1,6	1,7	1,7
Egészségügyi, oktatási és egyéb korfüggő kiadások	9,3	8,9	9,1	9,5	9,9	10,2
Egészségügyi kiadások	4,7	4,8	5,1	5,3	5,4	5,4
Hosszú távú ápolási kiadások	0,8	0,8	0,8	0,9	1,1	1,2
Oktatási kiadások	3,6	3,1	3,0	3,1	3,2	3,4
Egyéb korfüggő kiadások	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Nyugdíjbiztosítási járulékbévételek	10,5	10,5	10,4	10,2	10,2	10,2
Feltételezések						
Munkatermelékenység növekedése	0,3	1,4	2,2	2,1	1,9	1,5
GDP volumen növekedése	0,4	1,9	2,0	1,2	1,4	1,0
Aktivitási ráta, férfiak (20-64)	77,1	82,6	84,7	84,3	84,4	84,5
Aktivitási ráta, nők (20-64)	63,3	72,3	75,2	74,6	74,8	74,7
Aktivitási ráta, összesen (20-64)	70,1	77,4	79,9	79,5	79,7	79,6
Munkanélküliségi ráta	10,0	8,4	7,4	7,3	7,3	7,3
A 65 éves és idősebb népesség aránya (%)	14,0	17,0	23,0	25,0	25,0	23,0

¹: Az Európai Bizottság jelentése (Ageing Report 2015) alapján

6.a. táblázat Feltételes kötelezettségvállalások

a GDP %-ában	2016
Állami garanciavállalások	9,0

7. táblázat Feltételezések a külső gazdasági környezetre

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Magyarország: rövid lejáratú hozam (éves átlag,%)	0,7	0,5	1,0	1,6	2,1	2,3
Magyarország: hosszú lejáratú hozam (éves átlag,%)	3,1	3,6	3,7	4,0	4,3	4,4
Forint/euró árfolyam	311,4	309,3	309,3	309,3	309,3	309,3
Világ gazdaság (kivéve EU) GDP növekedési üteme	3,4	3,8	4,1	4,2	4,1	4,2
EU-28 GDP növekedési üteme	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Magyarország exportpiacainak növekedési üteme	3,7	4,1	4,4	4,4	4,4	4,4
Világ import (kivéve EU) növekedési üteme	1,7	4,4	4,3	4,4	4,2	3,9
Olajárak (Brent – USD / hordó)	45,1	53,5	53,2	53,2	53,2	53,2

8. táblázat Menekültválság költségvetési hatása (funkcionális bontás)

	2015	2016	2017
	milliárd forint		
1. Kezdeti fogadási költségek	6,9	6,7	4,0
2. Szállítás (beleértve mentési műveleteket)	2,4	0,3	0,0
3. Egészségügyi ellátás	0,2	0,2	0,2
4. Adminisztratív/Igazgatási költségek (beleértve a menedékjog iránti kérelmek feldolgozását)	1,0	1,2	2,7
5. Törökországnak fizetett hozzájárulás (kivéve az EU költségvetésén keresztül történőt)	0,0	0,0	0,0
6. Egyéb költségek és intézkedések	38,5	84,9	134,5
Bírósági, ügyészégi tevékenység	0,5	0,3	0,3
Tájékoztatási és kommunikációs feladatok	0,5	0,5	0,0
Egyéb igazgatási többletköltség	0,0	0,0	0,0
Határőrizet	20,6	60,1	81,1
Ideiglenes biztonsági határzár építése	16,9	23,8	49,8
Nemzetközi segítségnyújtás	0,0	0,2	0,0
Tranzitónák kialakítása	0,0	0,0	3,3
7. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás (7) = Σ(1..6)	49,0	93,3	141,4

9. táblázat Menekültválság költségvetési hatása (ESA kategóriák)

	ESA-kód	2015	2016	2017
		milliárd forint		
1. Munkavállalói jövedelem	D.1	14,8	31,2	37,7
2. Folyó termelőfelhasználás	P.2	14,4	26,0	41,5
3. Pénzbeni és természetbeni társadalmi juttatások	D.62, D.63	0,3	0,8	1,4
4. Támogatások	D.3	0,0	0,0	0,0
5. Bruttó állóeszköz felhalmozás	P.51	6,6	21,5	51,6
6. Tőketranszferek	D.9	0,0	11,8	0,1
7. Egyéb	D.7	12,9	2,0	9,1
8. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás (8) = Σ(1..7)		49,0	93,3	141,4
9. EU támogatás		-	-	-
10. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás EU támogatás nélkül (10) = (8) - (9)		49,0	93,3	141,4
11. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás EU támogatás nélkül (a GDP %-ában)		0,1	0,3	0,4

10. táblázat Kiegészítő ország-specifikus információk

	2015	2016	2017
	fő		
1. Érkezések (személyek száma összesen, beleértve a tranzit menekülteket is)	177 135	29 432	5 160
2. Érkezőkből tranzit menekültek (személyek száma összesen)	149 091	9 681	3 268
3. Első kérelmezők (személyek száma összesen)	174 434	28 216	4 328
4. Pozitívan elbíráltak (személyek száma összesen)	508	438	316

10. táblázat A megnövekedett terrorfenyegetettség költségvetési hatása (funkcionális bontás)

	2016	2017
	milliárd forint	
1. Képesség-, létszám- és eszközfejlesztés	4,9	49,4
2. Biztonságtechnikai beszerzések, elhelyezés	8,5	18,0
3. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás (1+2)	13,4	67,4

11. táblázat A megnövekedett terrorfenyegetettség költségvetési hatása (ESA kategóriák)

	2016	2017
	milliárd forint	
1. Munkavállalói jövedelem (D.1)	1,6	6,6
2. Folyó termelőfelhasználás (P.2)	10,0	11,9
3. Pénzbeni és Természetbeni társadalmi juttatások (D.62, D.63)	0,0	0,0
4. Támogatások (D.3)	0,0	0,0
5. Bruttó állóeszköz felhalmozás (P.51)	1,8	48,9
6. Tőketranszferek (D.9)	0,0	0,0
7. Egyéb (D.7)	0,0	0,0
8. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás (8) = $\Sigma(1..7)$	13,4	67,4

